T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GİRİŞİMCİLİK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

CİNSİYETİN ERKEN AŞAMA GİRİŞİMCİLİK AKTİVİTESİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE BAŞARISIZLIK KORKUSUNUN ARACI ROLÜ

FERHAT DENİZ

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. GÜNEY ÇETİN GÜRKAN

EDİRNE-2019

Tezin Adı: Cinsiyetin Erken Aşama Girişimcilik Aktivitesi Üzerindeki Etkisinde Başarısızlık Korkusunun Aracı Rolü

Hazırlayan: Ferhat DENİZ

ÖZET

Bu çalışmadaki amaç, cinsiyetin erken aşama girişimcilik aktivitesi üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Ayrıca bireylerdeki başarısızlık korkusunun bu ilişkideki aracılık rolü de incelenmiştir. Araştırmanın temel amacı kapsamında, çalışmada yer alan değişkenlere ilişkin verisine ulaşılabilen 49 ülkenin, 15-64 yaş arası kadın nüfus oranı, 15-64 yaş erkek nüfus oranı, girişimcilik niyetleri endeksi, toplam erken aşama girişimcilik etkinliği (TEA) ve başarısızlık korkusu endeksleri temel alınarak uygulama yapılmıştır.

Analiz sonuçlarına göre; başarısızlık korkusunun girişimcilik niyetlerini azalttığı, girişimcilik niyetlerinin de erken aşama girişimcilik faaliyetine dönüşmesini etkilediği ifade edilebilir. 15-64 yaş arası kadın ve erkek nüfus oranlarının da başarısızlık korkusu üzerinde etkisi olduğu ve 15-64 yaş arası erkek nüfus oranının başarısızlık korkusunu artırdığı kadın oranının ise azalttığı yönünde bir bulguya ulaşılmıştır. Birçok ekonomide kadınların işsizliğinin yüksek olması ve kadın girişimciliğinin düşük olmasıyla ilgili olarak kadınların girişimcilik aktivitelerinin başarısızlık korkusunu yenmiş bireyler tarafından gerçekleştirilmesi nedeniyle bir düşüşe sebebiyet verdiği ifade edilebilir. Çünkü kadınlar genellikle iş kurma fikrinden ziyade maaşlı çalışan olarak kalmayı tercih etmektedirler. Bu durumda da girişimcilik faaliyetini gösteren kadın bireyler zaten korkusunu yenmiş ve risk almayı kabullenmiştir.

Analizler sonucunda herhangi bir aracılık etkisi tespit edilememiş olmakla birlikte girişimcilik niyetlerinin büyük oranda erken aşama girişimcilik aktivitelerine yansıdığı açıktır. Cinsiyet dengesi dışında pek çok risk faktörünün de başarısızlık korkusunu artırarak girişimcilik niyeti oluşmasına engel teşkil ettiği anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Erken Aşama Girişimcilik Aktivitesi, Başarısızlık Korkusu, Girişimcilik Niyeti, Cinsiyet Faktörü

Title of Thesis: The Mediating Role of Fear of Failure in the Effect of Gender on the Early-Stage Entrepreneurial Activity

SUMMARY

This study aimed to determine the effect of gender on the early-stage entrepreneurial activity. Also, the mediating role of fear of failure of individuals was examined. The main purpose of the research is to perform an application based on the female population ratio (15-64 years old), male population ratio (15-64 years old), entrepreneurial intentions index, total early-stage entrepreneurial activity (TEA) and fear of failure indices of 49 countries whose data could be obtained about the variables of the study.

According to the results of the analysis, it can be stated that the fear of failure decreases the entrepreneurial intentions and that it also affects the transformation of the entrepreneurial intentions into the early-stage entrepreneurial activity. It has been found that the female and male population ratios between the ages of 15-64 also have an effect on the fear of failure and the male population ratio between the ages of 15-64 increases the fear of failure, while the female population ratio decreases it. In many economies, it can be stated that women's entrepreneurial activities have caused a decrease due to the fact that they are carried out by individuals who have overcome the fear of failure with regards to high female unemployment and low female entrepreneurship. This is because women often prefer to remain as a salaried employee rather than the idea of setting up a business. Thus, female individuals who performed entrepreneurial activity had already overcome their fear and accepted to take risks.

Although no mediating effect has been determined as a result of the analyses, it is obvious that the entrepreneurial intentions are substantially reflected in the early-stage entrepreneurial activities. Except for gender balance, it is understood that many risk factors also increase the fear of failure and prevent the entrepreneurial intention.

Keywords: Early-Stage Entrepreneurial Activity, Fear of Failure, Entrepreneurial Intention, Gender Factor

ÖN SÖZ

Girişimcilik Yüksek Lisans Anabilim Dalı tezi olarak hazırlanan "Cinsiyetin Erken Aşama Girişimcilik Aktivitesi Üzerindeki Etkisinde Başarısızlık Korkusunun Aracılık Rolü" konulu bu tezin temel amacı cinsiyetin erken aşama girişimcilik niyeti ve aktivitesi üzerindeki etkisinde başarısızlık korkusunun aracılık rolünü ortaya koymak olarak belirlenmiştir.

Tez çalışması çerçevesinde verilerin elde edilmesi aşamasında veri setlerine uluslararası girişimcilik ölçüm endekslerine kolaylıkla ulaşılmış olmakla birlikte verisi bulunan ülke sayısının az olması araştırmanın en önemli sınırlılığı olmuştur.

Bu tez çalışması süresince her aşamada benden değerli bilgilerini ve desteğini esirgemeyen, beni yüreklendirerek en doğru şekilde yönlendirmelerde bulunan, sabır ve titizlikle bu çalışmanın ortaya çıkmasında büyük emeği olan danışmanım Sayın Doç.Dr.Güney ÇETİN GÜRKAN'a sonsuz teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimimde hem tez aşamasında hem tez aşaması dışında eğitimimize katkı sağlayan ve bilgilerini esirgemeden bizlere katkı sağlayan tüm hocalarıma, ayrıca tezimin araştırma kısmında verilerin analizi konusunda zaman ayırarak özveriyle yardımcı olan hocam Sayın Dr.Öğretim Üyesi Tülay DEMİRALAY'a şükranlarımı sunarım.

Tanıdığım ilk günden bu yana hayatımda beni motive eden, daima ileri bakmamı sağlayan görüş ve tecrübeleriyle beni doğruya sevk eden değerli büyüğüm Elif DEMİRALAY'a teşekkürü bir borç biliyorum.

Ferhat DENİZ

Edirne, 2019

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET ……..	i
SUMMARY ……	iii
ÖNSÖZ ……...	v
İÇİNDEKİLER ……..	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ…….	ix
TABLOLAR LİSTESİ……..	x
KISALTMALAR LİSTESİ……...	xi
GİRİŞ ……..	1
I.BÖLÜM	4
GİRİŞİMCİLİK İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR	
1.1. GİRİŞİMCİLİK ……..	4
1.2. GİRİŞİMCİ ……	6
1.3. GİRİŞİM ……	8
1.4. GİRİŞİMCİLİK TARİHİ ……	8
1.5. GİRİŞİMCİLİK TÜRLERİ ……..	11
1.6. GİRİŞİMCİLİĞİN ÖLÇÜLMESİ ……..	15
1.6.1. Global Girişimcilik Monitörü (GEM) ……	15
1.6.2. Küresel Girişimcilik ve Gelişim Enstitüsü (GEDİ) ……	20
1.6.3. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD)-Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) Girişimcilik Göstergeleri Programı(EIP) ……..……	21
1.7. GİRİŞİMCİLİĞİN EKONOMİYE ETKİLERİ ……	22
1.8. GİRİŞİMCİLİĞİN SOSYAL ETKİLERİ ……	25
II. BÖLÜM	
GİRİŞİMCİLİĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	29
2.1. GİRİŞİMCİLİĞİ ETKİLEYEN ÇEVRESEL FAKTÖRLER ……..	30
2.1.1. Ekonomik Çevre ……..……..	30

2.1.2. Politik ve Yasal Çevre ……..…… 32
2.1.3. Sosyal ve Kültürel Çevre …… 34
2.1.4. Teknolojik Çevre ……... 37
2.1.5. Coğrafi ve Ekolojik Çevre …… 40
2.1.6. Demografik Çevre …… 42
2.2. GİRİŞİMCİLİĞİ ETKİLEYEN BİREYSEL FAKTÖRLER …… 44
2.2.1. Kişilik Özellikleri ……... 46
2.2.1.1. Başarı İhtiyacı …… 46
2.2.1.2. Kontrol Odağı …… 47
2.2.1.3. Yenilikçilik ve Yaratıcılık …… 48
2.2.1.4. Belirsizliğe Karşı Tolerans …… 48
2.2.1.5. Risk Alma ……... 49
2.2.1.6. Bağımsızlık Arzusu …… 49
2.2.1.7. Özyeterlilik …… 50
2.2.1.8. Başarısızlık Korkusu …… 50
2.2.2. Girişimciliği Etkileyen Demografik Faktörler ……..…… 51
2.2.2.1. Aile …….. 51
2.2.2.2. Cinsiyet …… 51
2.2.2.3. Eğitim …… 52
2.2.2.4. Deneyim …… 53
2.2.2.5. Yaş …….. 53
2.2.2.6. Rol Modelleri …… 54
2.2.2.7. Kişisel Değerler …… 54
2.3. GİRİŞİMCİLİKTE CİNSİYET VE BAŞARISIZLIK KORKUSU 55
2.3.1. Girişimcilik ve Cinsiyet ……..…… 55
2.3.2. Girişimcilik ve Başarısızlık Korkusu …… 59
2.3.3. Cinsiyet ve Başarısızlık Korkusu …… 65

III. BÖLÜM

CİNSİYETİN ERKEN AŞAMA GİRİŞİMCİLİK AKTİVİTESİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE BAŞARISIZLIK KORKUSUNUN ARACI ROLÜ

67

3.1 ARAŞTIRMANIN AMACI, KAVRAMSAL MODELİ VE HİPOTEZLERİ …….. 67

3.1.1 Araştırmanın Amacı …… 67

3.1.2 Araştırmanın Kavramsal Modeli ve Hipotezler …… 69

3.2 ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI …… 71

3.3 ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ ……. 72

3.3.1 Araştırmanın Anakütlesi ve Örneklem ……. 73

3.3.2 Veri Toplama Yöntemi ve Araçları …… 74

3.3.3. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması …… 74

3.4 ARAŞTIRMA BULGULARI …… 75

3.4.1. Yapısal Model …….. 75

3.4.2. Kavramsal Modele İlişkin Regresyon Analizi Bulguları ……. 76

Sonuç ve Öneriler ……. 82

KAYNAKÇA 85

EKLER (EK-1) 107

ÖZGEÇMİŞ 108

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. GEM Kavramsal Modeli …… 23

Şekil 2.1. Girişimciliği Etkileyen Bireysel Faktörler ……...……..... 45

Şekil 3.1. Araştırmanın Kavramsal Modeli ……..….. 70

Şekil 3.2. Araştırma Modelinde Değişkenler Arası Aracılık Etkisi (Aşama I)… 77

Şekil 3.3. Araştırma Modelinde Değişkenler Arası Aracılık Etkisi (Aşama II)… 80

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Seçilmiş Ülkelerde Girişimcilik İle İlgili Veriler…..……. 18
Tablo 1.2. Seçilmiş Ülkelerdeki Global Girişimcilik Endeksi Verileri…….. 21
Tablo 1.3. İngiltere Sosyal Girişimci Endeksi'nde Dereceye Giren Girişimler.. 26
Tablo 2.1. Seçilmiş Ülkelerin Seçilmiş Ekonomik Göstergeleri ……. 31
Tablo 2.2. Seçilmiş Ülkelerde Seçilmiş Politik ve Yasal Çevre Göstergeleri….. 33
Tablo 2.3. Seçilmiş Ülkelerde Seçilmiş Sosyal ve Kültürel Çevre Göstergeleri.. 36
Tablo 2.4. Seçilmiş Ülkelerde Seçilmiş Teknolojik Çevre Göstergeleri ……. 38
Tablo 2.5. Seçilmiş Ülkelerde Seçilmiş Coğrafi ve Ekolojik Çevre Göstergeleri.. 41
Tablo 2.6. Seçilmiş Ülkelerde Seçilmiş Demografik Çevre Göstergeleri …… 44
Tablo 2.7. Seçilmiş Ülkelerde 2017 Yılı Nüfus Göstergeleri…… 56
Tablo 2.8. Seçilmiş Ülkelerde Küresel Cinsiyet Eşitliği Uçurumu Endeksi Ekonomik Katılım ve Fırsat Boyutu…….57
Tablo 2.9. Kadın ve Erkek Girişimciler Arasındaki Belirgin Farklılıklar …… 58
Tablo 2.10. Seçilmiş Ülkelerde Hofstede'nin Belirsizliğe Karşı Tutum Boyutu 63
Tablo 2.511. Seçilmiş Ülkelerde Başarısızlık Korkusu Oranları…….. 64
Tablo 2.12. Cinsiyete Göre Başarısızlık Korkusu Oranları ….…… 65
Tablo 3.1. Araştırmanın Hipotezleri ……. 71
Tablo 3.2. Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar…… 76
Tablo 3.3. Yapısal Eşitlik Modeline İlişkin Regresyon Matrisi (Aşama I)……... 77
Tablo 3.4. Yapısal Eşitlik Modellemesi İçin Uyum İyiliği İndeksleri (Aşama I).. 78
Tablo 3.5. Yapısal Eşitlik Modeline İlişkin Regresyon Matrisi (Aşama II)……...79
Tablo 3.6. Yapısal Eşitlik Modellemesi İçin Uyum İyiliği İndeksleri (Aşama II). 80
Tablo 3.7. Araştırma Hipotezlerinin Sonuçları …… 81

KISALTMALAR LİSTESİ

AKT. **:** Aktaran

EIP **:** Avrupa İstatistik Ofisi Girişimcilik Göstergeleri Programı

EUROSTAT **:** Avrupa İstatistik Ofisi

GEDİ **:** Küresel Girişimcilik ve Gelişim Enstitüsü

GEM **:** Global Girişimcilik Monitörü

GSYIH **:** Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

KBGSYIH **:** Kişi Başı Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

KOBİ **:** Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler

TEA **:** Toplam Erken Aşama Girişimcilik Faaliyeti

TÜFE **:** Tüketici Fiyat Endeksi

YEM **:** Yapısal Eşitlik Modeli

GİRİŞ

Girişimcilik faaliyetlerinin, ilerlemeyi teşvik ettiği ve ekonomik büyümeye katkıda bulunduğu, bu yolla müreffeh bir toplum için kritik bir bileşen olduğuna inanılmaktadır. Birçok hükümet kendi ülkelerindeki girişimci sayısını arttırmak ve onların gelişimine yardım etmek amacıyla çeşitli destekleme politikalarını hayata geçirmektedir. Ancak bu desteğin sağlanmasına karşın çoğu zaman sadece bir niyet olmaktan ileri gidemeyen girişimci düşünceler tüm ülkelerin ortak sorunudur. Girişimcilik niyetlerinin faaliyete dönüşmesi çerçevesinde pek çok faktör ön plana çıkmaktadır.

Düşük gelirli ekonomilerdeki girişimciler, yüksek gelirli ekonomilerdeki girişimcilere oranla çok daha fazla motive olabilmektedir. Bunun sebebi de başka bir seçeneklerinin olmaması olarak açıklanmaktadır. Bu çerçevede ülkelerin ekonomik yapıları, kültürel yapıları, eğitim olanakları, iş gücüne katılım oranları gibi pek çok yapısal unsur yanında, cinsiyet, yaş, yaratıcılık, güç mesafesi, belirsizlik gibi başka unsurlar da girişimcilik niyetlerinin faaliyete dönüşmesinde etkendir.

Global Girişimcilik Monitörü (GEM), Küresel Girişimcilik ve Gelişim Enstitüsü (GEDİ) ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD)-Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) Girişimcilik Göstergeleri Programı (EIP) girişimciliğin ölçülmesine yönelik faaliyet göstermekte ve dünya ekonomilerindeki girişimcilik faaliyetlerini takip ederek dönemsel ve özel konularda raporlar hazırlamaktadırlar. Bu raporlarda son dönemlerde üzerinde yoğunlukla durulan ve özel rapor hazırlanan kavramlar cinsiyet ve belirsizlikten kaçınma, başarısızlık korkusu unsurlarıdır.

Cinsiyet açısından bakıldığında; Uluslararası Çalışma Örgütü sponsorluğunda hazırlanan Dünya İstihdam ve Sosyal Görünüm Trendleri 2015 raporunda cinsiyet farklarının işgücü piyasasında halen devam ettiği, kadınların hala erkeklere göre işsizlik oranlarının daha fazla olduğu ve çalışan kadınların erkeklere nazaran daha düşük gelir elde ettikleri belirtilmekte ve kadın girişimciliğinin teşvik edilmesi ve desteklenmesinin önemine vurgu yapılmaktadır. Kadınları finansal güçlendirmeye sahip ekonomiler diğer ekonomilerden daha fazla kadın girişimciye sahip olmamakla

birlikte işe başlayan kadınların, ürünlerinin veya hizmetlerinin yenilikçi olma olasılığı daha yüksektir. Bu yenilikçi kadınlar, kadınların erkeklerle aynı işleri yapabilecekleri ekonomilerde girişimcilik faaliyetinde bulunabilmektedirler. Finansal güçlendirme ve erkeklerle aynı işi yapma özgürlüğü, yenilikçi kadın girişimcileri teşvik etmede ve desteklemede önemli faktörler olabilir. Kadın girişimciliği dünya üzerinde farklı coğrafyalarda ve farklı bağlamlarda (politika, din, kültür vb.) farklı özelliklerde olabileceği için tek tip bir girişimcilikten söz etmek mümkün olmamaktadır. Ancak farklı coğrafya ve farklı bağlamda da değerlendirilse yine de algılanan riskler girişimciliğin faydalarından daha fazla olabilmektedir. Riskler söz konusu olduğunda belirsizlik ve başarısızlık korkusu da ayrı bir öneme sahip olmaktadır.

Alanyazında başarısızlık korkusu ve girişimcilik üzerinde ampirik çalışmaların sınırlı olduğu belirlenmiş ve Kanada gibi girişimcilik oranları yüksek olan ülkelerde dahi girişimcilik raporlarında başarısızlık korkusunun yüksek oranda olduğu yer almıştır. Bu çerçevede çalışmanın amacı cinsiyetin girişimcilik üzerindeki etkisinde başarısızlık korkusunun da nedenselliğinin ortaya konması yönünde belirlenmiştir.

Birinci bölümde girişimciliğin tanımı, türleri ve girişimciliğin ölçülmesi kapsamında teorik bilgiler yer almaktadır. Özellikle girişimciliğin ekonomiye ve sosyal hayata olan etkileri de irdelenmiştir.

İkinci bölümde girişimciliğin ölçülmesi sonucunda elde edilen veriler çerçevesinde girişimciliği etkileyen faktörler ele alınmış ve ön plana çıkan ülkelere ait istatistikler üzerinden karşılaştırmalar ile açıklanmaya çalışılmıştır.Yine bu bölümde, cinsiyet ve başarısızlık korkusu kavramları teorik olarak irdelendikten sonra, ülkelerin istatistiklerine göre önemi üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde Dünya Bankası ve GEM'den elde edilen veriler kullanılarak araştırmanın amacı çerçevesinde oluşturulan kavramsal model ve hipotezlerin test edildiği nicel araştırmaya yer verilmiştir. Dünyada 18-64 yaş arası kadın ve erkek nüfus, başarısızlık korkusu endeksi, girişimci niyetler endeksi ve toplam erken aşama

girişimcilik endeksine ait veriler yapısal eşitlik modeli ile değerlendirildiğinde başarısızlık korkusunun cinsiyet ve girişimcilik arasında herhangi bir aracılık rolü olmamakla birlikte girişimcilik niyetlerini önemli oranda negatif etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç ve öneriler kısmında ise elde edilen bulgular irdelenerek gelecek çalışmalar için önerilerde bulunulmuştur.

I.BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

Dünya üzerindeki farklı ekonomik, siyasi ve toplumsal gelişmelere bağlı olarak tanımsal değişikliğe uğrayan girişimcilik kavramı akademik alanyazında da önemli bir inceleme konusu haline gelmiştir. Tezin bu bölümünde; tezin ana konusu olan girişimcilik kavramına ilişkin tanımlamalara yer verilmiştir. Bu kapsamda girişimcilik, girişimci ve girişim kavramları açıklanmaya çalışılmıştır.

1.1. GİRİŞİMCİLİK

Girişimcilik yazını incelendiğinde girişimcilik ile ilgili farklı tanımlamalar yer almasına rağmen ortak bir tanımda uzlaşı sağlanamamıştır. Bu çerçevede yazında yer alan bazı tanımlamalar aşağıda yer almaktadır.

Cuervo vd. (2001)'ne göre girişimcilik, fırsatların keşfedilmesi ve daha sonraları yeni bir organizasyonun yaratılmasıyla yeni ekonomik faaliyetlerin yaratılması olarak tanımlanırken, Klein vd. (2010) girişimciliğin genellikle yenilikçilik, yaratıcılık, yeni organizasyon veya faaliyetlerin kurulması veya bir çeşit yenilik olarak algılanabileneceğini ifade etmektedir.

Mbhele (2012), girişimcilik tanımını daha kapsamlı olarak ele alarak; daha önce var olmayan çabaları organize ederek yeni mal ve hizmetleri, örgütlenme yollarını, pazarları, süreçleri ve hammaddeleri sunmak için fırsatların keşfini, değerlendirilmesini ve kullanılmasını içeren bir etkinlik olarak tanımlanmaktadır.

Yavaş ve Demiralay (2012) tarafından yapılan çalışmada ise girişimcilik; kimsenin görmediği iş fırsatlarını görerek, fark yaratarak ve risk üstlenerek, bir fayda sağlamak amacıyla kaynakların bir araya getirilmesiyle bir iş modeli oluşturma faaliyeti olarak nitelendirilmiştir.

Girişimciliğin bir başka tanımı ise, gerekli zaman ve çabayı harcayarak, beraberindeki finansal, psişik ve sosyal riskleri ve belirsizlikleri göz önünde bulundurarak, parasal ve kişisel memnuniyetin ödüllerini alarak, değere sahip yeni bir şey yaratma süreci olarak belirtilmektedir (Şah vd , 2015: 183).

Girişimcilik tanımları incelendiğinde ortak vurgu yapılan unsurların fırsatların keşfedilmesi, yaratıcılık, yenilik ve süreçten oluştuğu görülmektedir. Sadece bir yaratıcılık ve yenilik aktivitesi olarak algılanmaktan ziyade bir süreci ifade eden girişimcilik, Parthasarathy vd. (2011)'ne göre dört aşamadan oluşmaktadır. Girişimcilik süreci veya döngüsü, yeni bir işletme/ ürün /hizmet için bir fırsat belirlemekle başlamaktadır. Fırsat tespiti, girişimcilik sürecindeki en önemli adımlardan biri olarak değerlendirilmekte ve bilişsel olarak, bir pazar, endüstri veya müşteriler için yeni fırsatlar için bir arama sürecinden oluşmaktadır. Girişimcilik sürecinin ikinci aşaması fırsat değerlendirmesi olarak nitelendirilmektedir. Bir fikrin, uygulama potansiyeli ve başarılı bir girişime öncülük etmesi amacıyla değerlendirilmesi gerekmektedir. İyi bir fikrin tipik özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler çerçevesinde; teknolojik olarak uygulanabilir, yeni ve yeterince büyük bir pazarın ihtiyacını karşılar ve finansal olarak sağlamdır. Bu aşamada genellikle bir iş planı ve vizyon oluşturulmaktadır. Girişimcilik sürecinin üçüncü aşaması, gerekli kaynakların toplandığı ve yeni bir organizasyon/ ürün/ hizmetin yaratıldığı uygulama aşaması olarak belirtilmektedir. Girişimcilik sürecinin son aşamasını ise yeni girişimin genişletildiği ve orijinal vizyonunun gerçekleştirildiği büyüme aşaması oluşturmaktadır. Son iki aşama belirsizlik, yüksek risk, kaynak kıtlığı ve beklenmedik değişiklikleri içermektedir. Bu değişkenlerin çoğu, girişimcinin kontrolü dışındaki sosyal ve ekonomik faktörlere bağlı olarak gerçekleşmektedir.

Şah vd.'ne (2015) göre ise girişimcilik süreci, (1) fırsatın belirlenmesi, (2) iş kavramının tanımlanması, (3) kaynak gereksinimlerinin değerlendirilmesi, (4) gerekli kaynakların elde edilmesi, (5) iş kavramının uygulanması ve yönetilmesi ve (6) girişimin toplanması olarak altı aşamadan oluşmaktadır.

Girişimcilik ile ilgili tüm bilgiler incelendiğinde girişimciliğin; sosyal, fiziki ve ekonomik risklere katlanmak suretiyle kişisel tatmin, bağımsızlık ve maddi

ödüller elde edilerek yeni bir değer meydana getirme aracı olduğu söylenebilir. Bu tanımda da görüleceği üzere girişimci olmanın dört temel özelliği vurgulanmaktadır. Bunlardan ilki, girişimciliğin yaratıcılık ve yenilik sürecini barındırması, ikincisi, girişimcilik sürecinde gerekli zaman ve çabanın ayrılması gerektiğini vurgulamaktadır. Girişimcilikte gerekli riskleri üstlenmek, girişimciliğin bir diğer yönünü oluşturmaktadır. Sonuncusu ise bağımsızlık, kişisel tatmin ve maddi ödüller gibi girişimciliğe yönlendiren sosyolojik etkenlerdir (Kendirli ve Şenöz, 2019).

Girişimcilik faaliyetlerini yerine getiren girişimci kavramının iyi bir şekilde tanımlanması girişimcilik kavramının daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır.

1.2. GİRİŞİMCİ

Toplumsal refah seviyesine katkıları konusunda tüm araştırmacıların üzerinde hem fikir olduğu girişimcilik kavramının değer yaratan bir süreç olduğu ve bu sürecin başlatılmasını, sürdürülmesini ve hedeflere ulaşmasını sağlayan temel faktörün girişimci olarak ifade edilen kişiler olduğu akademik yazında da kabul edilmektedir. Bu yüzden girişimcilik kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için girişimcileri ortaya çıkaran çevresel etkenleri ve girişimcilerin kişilik yapısını etkileyen faktörleri de dikkate alan "girişimci" tanımlarını incelemek gerekmektedir.

William Baumol bir davranış türü olarak girişimci davranışı tarif ederken, inisiyatif kullanımı, sosyal ve ekonomik mekanizmaların organize olması ya da kullanım kolaylığı ve kaynakları açmak için yeniden düzenlenme ve risk ile başarısızlığın kabul edilmesi gerektiğini, girişimcinin kullandığı en önemli kaynağın kendisinin olduğunu belirtmektedir (Akt. Carsrud ve Brännback, 2007: 8).

Marangoz (2009:3)'a göre ise girişimci, ekonomik mal ve/veya hizmet üretmek ve/veya pazarlamak için üretim faktörlerini ele geçirip, düzenli bir biçimde bir araya getiren, kar amacı güden ve girişimlerinin sonucu doğabilecek tüm risklere katlanan kişidir. Yelkikalan vd. (2010) girişimci olma kararı alan kişilerin

(girişimcilerin) başarısının, onun davranış örüntüsü (yönetsel eğilimleri) ya da kişilik özellikleri ile ilişkili olduğuna dikkat çekmiştir. Bu açıklamaya göre girişimcinin en önemli özelliği iş kurma ve büyümeye odaklanan bir kişiliğe sahip olmasıdır. Daha geniş bir kapsamda girişimci tanımı, işletme sahipliği, karar verme, liderlik ve şirket yönetimine aktif olarak katılma gibi pek çok fonksiyonu içine almaktadır (İrmiş ve Barutçu, 2012).

Canbaz vd. (2013) girişimci ruh taşıyan bireylerin kendilerini çalışmaya zorunlu hissettiklerini, genellikle bireyci davrandıklarını, yalnız kendileri için çalışma eğiliminde olduklarını, otoriteye tahammül edemediklerini, otonomi ve bağımsızlık peşinde olduklarını ve yalnızca kendilerine güvendiklerini vurgulamaktadır. Durak (2011), girişimcilerin yeni fikirlerin oluşturulması, uygulamaya konulması ve bütün bunların geleceğe yayılan etkileri sonucunda, bulundukları toplumda ve dünya üzerinde ulaşabildikleri her yerde, bir katalizör görevi gördüklerini ifade etmektedir. Shah (2015)'ye göre girişimci, bir işin veya girişimin riskini üstlenen, yöneten ve organize eden kişidir. Girişimciler yeni işletmeler ve yeni endüstriler oluşturarak hem müşterileri hem de kendileri ve işletmeleri için ürünleri veya hizmetleri aracılığıyla değer yaratmaktadır. Aynı zamanda fırsatları takip ederek yenilikçi ve yaratıcı yöntemlerle de bu süreci desteklemektedirler.

Girişimcinin işlevleri ve gerçekleştirdikleri roller, girişimciliğe elverişli kişiliğin özelliklerini belirlemektedir. Bunlar arasında hayal gücü, sezgi, uyanıklık, hırs, başarıya duyulan ihtiyaç ve riske karşı olumlu bir tutum bulunmaktadır (Casson ve Casson, 2014). Kişilerin girişimci olma kararlarını etkileyen önemli faktörlerden biri olarak kabul edilen girişimcilik niyeti, ekonomik, sosyal, politik, kişisel geçmiş, kişilik ve kişisel özellikler gibi farklı faktörlerden etkilenmektedir (Çelik vd., 2014).

Girişimci kavramı ile ilgili verilen bilgiler dikkate alındığında kişilerin girişimci olma kararlarını etkileyen kişisel ve çevresel etkenler olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca girişimcilerin başarıları değerlendirilirken, kurdukları iş modellerini yani diğer anlamda girişimlerini de incelemek gerekmektedir.

1.3. GİRİŞİM

Ekonomik ve sosyal gelişme için önemli kabul edilen girişimcilik faaliyetlerinin somut bir göstergesi de kabul edilebilen ve girişimciler tarafından fırsatları değerlendirmek üzere kurulan iş modeline girişim adı verilmektedir. Bir girişim, mal ve hizmet sağlayan, iş yaratan, milli gelir, ithalat, ihracat ve her şeyden önce sürdürülebilir ekonomik kalkınmaya katkıda bulunan bir iş organizasyonudur. İşletmeler girişimcilik faaliyetleri sonucunda ortaya çıkmakta ve bir işletme bir iş girişimi olarak nitelendirilmektedir (Savoiu, 2010). Yelkikalan (2010)'a göre ise girişim, girişimcinin bir işletme kurarak veya üretim faktörlerini bir araya getirmeye yönelik tüm çabaları olarak tanımlanmaktadır.

Pauceanu (2016) girişimi, mal ve/veya hizmet sağlayan, milli gelire katkıda bulunan ve ekonomik kalkınma için iş yaratan bir iş organizasyonu olarak tanımlamaktadır. Girişim kavramı, sahip olduğu spesifik birtakım özellikleri nedeniyle genel anlamda işletme ve ticari işletme kavramlarından farklılık göstermektedir (Ballı, 2017).

Girişimlerin ortaya çıkabilmesi için girişimcilerin sahip oldukları kişisel özellikler ve etkilendikleri çevresel özellikler ile gördükleri bir fırsatı risk üstlenerek bir fayda sağlamak için girişim haline getirmeleri gerekmektedir. Bu nedenle girişimler, girişimcilerin sağlayacaklarını düşündükleri faydalara göre farklı sınıflara (sosyal girişim, teknolojik girişim, yeşil girişim) ayrılabilir.

1.4. GİRİŞİMCİLİK TARİHİ

Dünya üzerindeki ekonomik ve siyasal gelişmelere bağlı olarak önemi her geçen gün artan girişimcilik kavramının tarihsel geçmişi de günümüzde hala tartışılmaktadır.

İnsanoğlu tarihsel süreç içerisinde, ilkçağlardan bu yana yaşamını sürdürebilmek amacıyla her türlü olumsuz koşula rağmen ihtiyaçlarını karşılamıştır. Kaba taş, yontma taş, cilalı taş ve demirin icadına kadar olan tarihi devirler,

insanoğlunun girişimcilik ruhuyla ve risk almak suretiyle ortaya koyduğu birer yenilik sürecidir. İlk çağda insanlar yaşamlarını sürdürmenin yanında ticaret için; ortaçağ da ise risk içermeyen büyük ölçekli üretim projelerini yönetmek için girişimcilik faaliyetinde bulunmuşlardır (Er, 2013). Ortaçağ dönemi ile ilgili olarak tarihçilerin ulaştığı bilgiler bu dönemde girişimcilik faaliyetlerinin olduğunu kanıtlamaktadır. Bu kanıtlar incelendiğinde 1250 ile 1500 yılları arasında batıda kilise, tüccarlar ve kraliyet ailesi üyelerinin yenilikçilik, risk alma ve karar vermeden oluşan kişilik özellikleri ile girişimcilik faaliyetlerinde bulunduğu söylenebilir (Casson ve Casson, 2014).

Ancak eski ve orta çağ toplumlarının modern düşünceye benzer bir girişimcilik düşüncesi geliştirdikleri söylenemez. Çünkü o dönemin filozoflarının ekonomik faaliyetlere bakış açısı sınırlıdır. Genellikle ticaret, tarım ve sanayi, siyaset ve etiğin bir alt dalı olarak kabul edilmiştir (Ricketts, 2009).

1450-1750 yılları arasındaki iktisadi düşünce olan Merkantalizm'e göre ise ülkelerin ekonomik anlamda güçlü olmasının nedenlerinden bir tanesi ülkelerin ihracatlarının ithalatlarından fazla yapılmasıdır. Bu yüzden hükümdar ile tüccarlar arasında çıkar birliği oluşmuştur (Aydemir ve Güneş, 2006). Merkantilizm çerçevesinde devletler ihracat düzeyini arttırarak iktisadi büyümeyi sağlayabilecekleri düşüncesiyle, ihracata yönelik girişimcilik faaliyetlerini desteklerken, başarılı girişimciler siyasi olarak öne çıkarak ulusal politikalarda etkili olmuşlardır. Merkantilist dönemde kendilerine sağlanan ayrıcalıklarla ulusal yönetimleri yönlendiren girişimciler ticarete dayalı devlet politikalarının oluşturulmasını sağlamıştır (Yener, 2018).

Tarihsel süreç içerisinde diğer bir ekonomik görüşü ileri süren Fizyokratlar (1756-1776), reformcu fikirleri ile 1789 Fransız ihtilâli öncesinde, monarşiye ve merkantilist politikanın Fransa'da yarattığı olumsuz etkilere karşı çıkmışlardır. Fizyokratlar doğanın, dolayısıyla toprak ve tarımın önemine vurgu yaparak, toprağı üretim unsuru ve artı değer yaratan tek üretim faktörü olarak kabul etmektedirler. Bu yüzden fizyokratlar, gıda sektörü üzerinde etkileri olan toprak sahibi girişimciler

üzerinde durmuştur. Diğer bir deyişle Fizyokratizm, tarımsal girişimciliği ön plana çıkarmıştır (Çögürcü, 2016).

Modern anlamda girişimciliğin tanımlanmasına yönelik çalışmaların 18. yüzyılda (Ricketts, 2009), endüstri devrimi ile başladığı söylenebilir (Casson ve Casson, 2014). Bu dönemde makineler insan gücünün yerini almış ve insan refahının maddi araçları olan endüstriyel ürünler de hızla artmıştır. Kapitalizm gelişme çağına girmiş, şehirleşme başlamış ve şehirlerde sefaletle servet birikimi bir arada görülür olmuştur. Üretim biçimindeki değişme ekonomik düşünceleri de etkilemiştir (Aşkın vd., 2011).

18. yy'ın sonlarına gelindiğinde iktisat tarihinde kökeni genellikle Adam Smith'in 1776'da yayınlanan Ulusların Zenginliği adlı kitabına dayandırılan klasik düşünce baskın olmaya başlamıştır (Er, 2013). 19. Yüzyıl ortalarına kadar egemen olan klasik iktisat düşüncesi kendisinden önceki teorilerin aksine bireye ve bireysel girişimciliğe önem vermiş ve bu yüzden bireyin faaliyetlerini sınırlayıcı olarak gördükleri devlete çok az görev yüklemişlerdir (Aşkın vd., 2011).

20. yüzyılda ise, Schumpeter 1912 yılında Ekonomik Kalkınma Teorisi isimli kitabı ile girişimciliğe farklı bir bakış açısı getirmiştir. Schumpeter'in Ekonomik Kalkınma Teorisi kitabı 22 yıl sonra 1934 yılında ilk kez İngilizce yayınlandığında farklı bir durum ortaya çıkmıştır. Schumpeter, girişimcileri, yenilikçi faaliyetleri ekonomik kalkınma için gerekli olan "yaratıcı yıkım" aracıları olarak nitelendirmiştir. Sadece iktisatçıların değil, sosyologların, psikologların ve yönetim teorisyenlerinin yanı sıra ekonomi ve işletme tarihçilerinin de dikkatini çeken, bilimsel dikkatin odağı olmuş ve girişimcilik fikrinin, popüler söylemlere girmesini kolaylaştıran pratik uygulamaları oluşturmuştur (Porter ve Vamplew, 2019).

Schumpeter, girişimciliği sıkı bir şekilde girişimcinin keşif ve yenilik yapma vasıflarına bağlamıştır (İçke, 2014). Schumpeter, girişimcileri, piyasa sisteminin yaratıcı yıkımında merkezi bir katalizör olarak kabul etmiştir. Endüstriyel süreç, sürekli olarak eskisini tahrip edip yenisini yaratmak suretiyle, ekonomik yapıda içeriden köklü değişikliklere yol açmaktadır (Dolgun 2006). Schumpeter bu açıdan,

girişimciliği temelde üretim faktörlerini bir araya getirme işlevi ve bireyin, gelecekteki risklere karşı korunma motifi ile sınırlı kalan Neoklasik İktisat yaklaşımından belirgin bir şekilde farklılaşmaktadır (İçke, 2014). Schumpeter'e göre girişimcilerin ekonomik yıkıma neden olan yeni tüketim mallarının yaratılması, yeni üretim yöntemlerinin yaratılması, yeni piyasaların yaratılması, yeni arz kaynaklarının bulunması ve yeni endüstriyel örgütlenme şekillerinin yaratılması olarak beş şekilde ortaya çıkmaktadır (Oğuztürk, 2003).

Yenilik kavramı ile girişimciliğe farklı bir bakış açısı getiren Joseph Schumpeter, 1932'de Harvard Üniversitesi'nde ders vermeye başlamıştır. Arthur Cole ile birlikte, 1946'da Girişimcilik Tarihi Araştırma Merkezi'ni kurmuşlar ve 1947 yılında ise ABD'de Harvard Business School'da 188 öğrenciye girişimcilik konusunda ilk kurs verilmiştir (Hebert ve Link, 2006).

İkinci Dünya Savaşı'nın özellikle Avrupa'da neden olduğu yıkım, savaş sonrası ülkelerin kalkınmalarında girişimcilik faaliyetlerinin daha da önemli hale gelmesine neden olmuştur. Savaş sonrası dünyada oluşan doğu ve batı bloğunda yer alan ülkelerdeki girişimciler, üyesi oldukları blok içerisinde farklı ülkelerde girişimcilik faaliyetleri yürütmeye başlamışlardır.

Ayrıca özellikle 1980'li yıllardan sonra girişimciliğin sadece ekonomik faydalar sağlamasının ötesinde sosyal, kültürel, çevresel etkilerinin olduğunun da anlaşılması girişimcilik yazınında sosyal girişimcilik, yeşil girişimcilik, kadın girişimciliği gibi kavramların da ele alınmasına neden olmuştur.

1.5. GİRİŞİMCİLİK TÜRLERİ

Girişimcilik yazını incelendiğinde girişimciliğin cinsiyet, amaç, büyüklük ve yer temelli olarak farklı sınıflara ayrıldığı görülmektedir. Özellikle 90'lı yıllardan sonra toplumsal eşitsizliği ortadan kaldırmaya yönelik girişimcilik türlerine yönelik akademik çalışmaların ve iş dünyasındaki uygulamaların arttığı görülmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde de son yıllarda önem kazanan girişimcilik türleri açıklanmıştır.

Yeşil Girişimcilik: Aydın vd. (2013)'e göre, yeşil girişimcilik; çevresel yenilikler ve ürünler üzerinden değer yaratabilecek yenilikçi, pazar ve kişisel odaklı bir işletmenin kuruluş aşaması olarak tanımlanabilmektedir. Eko-girişimcilik, sürdürülebilir girişimcilik, çevreye duyarlı girişimcilik olarak da isimlendirilen yeşil girişimcilik, ürünleri, hizmetleri, üretim yöntemleri veya organizasyonu çevre üzerinde olumlu etkisi olan ekonomik faaliyet olarak nitelendirilebilmektedir (Gevrenoma, 2015).

Yeşil girişimciler iş faaliyetleri doğal çevre ve ekonomi üzerinde olumlu etkisi olduğu için içsel olarak yüksek bir motivasyona sahiptirler (Farinelli vd., 2011). Yeşil girişimciler, çevreyi koruma ve sürdürülebilir iş stratejilerini benimseyerek sürdürülebilir kalkınma sağlama hedefiyle yönlendirilmektedirler. Çevresel faydaları ve ekolojik sürdürülebilirlik, ekonomik kazanımları elde etmek için değil, bir amaç olarak düşünülmektedir (Haldar ve Dutta, 2017).

Kadın Girişimcilik: Kadın girişimciliği, kadınlar tarafından kurularak yönetilen ve işletilen iş yeri veya işletmelerde yapılan girişimciliktir (Filizöz, 2012). Kadın girişimciler, "bir iş girişimini başlatan, organize eden ve işleten kadın grubu" olarak tanımlanabilir. Kadın girişimciler, risk alabilen, örgütleyebilen ve yenilikçi olarak nitelendirilmektedir (Sharma, 2013). Kendileri ve diğer kadınlar için yeni işler yarattıklarından, değerlendirilmemiş önemli bir ekonomik büyüme kaynağı olarak görülmektedirler (Hans ve Colaco, 2018).

Ansari (2016)'ye göre, organizasyonun bir hizmet veya iş biriminin bir veya birden fazla kadın tarafından yönetildiği, sermayesinin en az % 51'inin veya tamamının kadınlar tarafından sahip olunduğu özel şirket, limited şirket veya kooperatiflere de kadın girişimleri adı verilmektedir.

Kadın girişimcilerin iş dünyasında birçok engel ile karşılaştıkları ulusal ve uluslararası kuruluşlarca yazılan girişimcilik raporlarında yer almaktadır. Avrupa Birliği (AB), 2008 raporuna göre, kadın girişimciler, finansal güvenilirlik, sosyal ve

kültürel engeller, eğitim ve insan sermayesi konusundaki engeller olarak üç büyük engelle karşı karşıya kalmaktadır (Jha ve Makkad, 2018).

Sosyal Girişimcilik: Sosyal girişimcilik, toplumun refah seviyesini arttırmak için toplumu dönüştürmeye, sosyal değer yaratmaya, sosyal problemlerle uğraşmaya odaklanmış girişimciliktir (Mthembu ve Barnard, 2019). Sosyal girişimcilik, kar amacı gütmeyen kuruluşlarda, işletme ve kamu sektöründe gerçekleştirilebilmektedir (Bonfanti vd., 2018). Sosyal girişimciler faaliyetlerini doğrudan sosyal değer yaratma amacıyla organize etmektedirler (Safian, 2012). Sosyal girişimciler girişimlerinden elde ettikleri kazançları sosyal değer yaratmak için kullanmaktadırlar (Mthembu ve Barnard, 2019).

Başarılı bir sosyal girişimin oluşturulabilmesi için, sosyal bir sorun olması, sosyal girişimcilerin bununla ilgilenmesi ve sorunu çözmeye odaklanmış sosyal bir amaca sahip olunması, bu sorunları çözerken yenilikçi bakış açısından yararlanılması ve girişimci bakış açısıyla gelir getirici faaliyetlerde bulunulması gerekmektedir (Marangoz, 2009: 89).

İç Girişimcilik: Kurumsal girişimcilik, şirket içi girişimcilik, kurum içi girişimcilik olarak da isimlendirilen iç girişimcilik, var olan bir örgüt içindeki girişimciliktir. Buna bağlı olarak, iç girişimcilik var olan örgütteki girişimci davranışları açıklamak için kullanılan bir kavramdır (Sökmen ve Ekmekçioğlu, 2015). Büyük bir firma içinde bir fikri, risk alma ve yenilik yapma yoluyla karlı nihai bir ürüne dönüştürme sorumluluğunu üstlenen kişi ise, iç girişimci olarak tanımlanmaktadır (Ağca ve Kurt, 2007).

İç girişimcilik, inovasyonu arttırarak, firmanın iş düşüncelerini yeniden tanımlayarak ve faaliyetlerini yenileyerek kurumsal karlılığı ve büyümeyi sağlamada temel unsur olarak kabul edilmektedir (Kayalar ve Arslan, 2016). İç girişimcilik dışında kalan girişimcilik türleri ise dış girişimcilik olarak tanımlanabilir.

Kamu Girişimciliği: Kamu girişimciliği, sosyal fırsatlar oluşturmak için kamu ve özel kaynakları benzersiz bir şekilde bir araya getirme yoluyla vatandaşlar için değer

yaratma süreçleri olarak tanımlanmaktadır. Kamusal amaçlar doğrultusunda mevcut sistemin üzerine kurulduğu standart yönetim süreçlerinin ve müdahalelerinin dışına çıkarak yenilikçiliğin, risk almanın ve proaktifliğin söz konusu olduğu örgütsel bir süreçtir (Soysal, 2015: 131-132). Karaca vd. (2016)'ne göre ise, kamu girişimciliği, kamu kaynakları, kamu yetkisi, kamu çalışanları vs. kullanılarak yapılan girişimcilik türünü ifade etmekte olup, talep hükümetin, özel sektörün ve siyasetin etkisi sonucunda oluşmaktadır. Kamusal varlıkların kamusal girişimcilik perspektifine göre aktörlerin yaratıcılığına ve yenilikçiliğine ve toplum temelli güçlendirilmesine dayalı olarak yönetilmesi, kamu varlıklarının yönetiminin kalitesini ve sürdürülebilirliğini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç, kamusal alanların girişimciliğe ve yeniliğe yerel, bölgesel ve uluslararası seviyelerde açılmasının, kamu mallarının veya varlıklarının (örneğin vatandaşlara sunulan barış, güvenlik ve sağlık) derecesinin ve kalitesinin geliştirilmesinin anahtarı olduğu görüşüyle uyumludur (Syam vd, 2018).

E-Girişimcilik: Dijital girişimcilik olarak da isimlendirilebilen elektronik girişimcilik (e-girişimcilik) yeni girişimler yaratmak ve yeni dijital teknolojiler geliştirerek ve/veya bu tür teknolojilerin yeni kullanımını kullanarak mevcut işletmeleri dönüştürmek olarak tanımlanmaktadır (Zhao ve Collier, 2016). E-girişimcilik, internet, bilgi ve iletişim teknolojisi gibi teknolojik varlıklardan kaynaklanan bir olgudur. Genel olarak, bir varlığın, hizmetin veya işletmenin büyük bir bölümünü dijitale transfer eden herhangi bir girişimcilik faaliyeti, dijital girişimcilik olarak nitelendirilebilir. Hull vd. göre, dijital girişimciler, geleneksel girişimcilere kıyasla çok fazla farklılıklar yaşamaktadır. Ürünler, pazarlama faaliyetleri ve işyeri, dijital ve dijital olmayan girişimciler arasında önemli farklılaşma kriterleri olarak kabul edilmektedir (Akt. Kraus vd., 2019). Dijital teknoloji girişimciliği, dijital eserlerin yaratılması yoluyla bilimsel veya teknolojik bilgiye dayalı fırsatların belirlenmesi ve kullanılması üzerine odaklanmaktadır. Dijital teknoloji girişimcileri, bir yandan teknolojilere, diğer yandan da hizmetlere dayalı firmalar kurmaktadır (Giones ve Brem, 2017).

1.6. GİRİŞİMCİLİĞİN ÖLÇÜLMESİ

Girişimciliğin ölçülmesine yönelik çalışmalar ilk olarak Storey (1982) tarafından "Bölgesel Girişimcilik Endeksi" ifadesinin kullanılması ile başlamaktadır. Storey (1982) çalışmasında Bölgesel Kalkınma Endeksi sonuçlarına dayanarak iş dinamizmi açısından İngiltere'nin güney bölgelerindeki oranın kuzey bölgelerine göre daha yüksek olacağı, bununla birlikte küçük ve yeni firmalar için oluşturulan yasal düzenlemelerin çok çabuk sonuç vereceği yönünde görüş bildirilmiştir. Bu çerçevede bölgesel, sosyal ve kültürel etkileri de kapsayan bölgesel girişimcilik endeksi düzenlenmesinin önemi vurgulanmıştır (Akt. Meydan, 2013: 57). Ancak ilerleyen dönemlerde girişimciliğin ölçülmesi konusunda bölgesel ve ulusal endeksler ve raporlara ilave olarak küresel anlamda endeks ve raporlara ihtiyaç duyulmuştur. Bu çerçevede girişimciliği ulusal, bölgesel ve küresel bazda ölçülmesi ve raporlanması konusunda çalışmalar yapan önde gelen kuruluşlar ortaya çıkmıştır.

1.6.1. Global Girişimcilik Monitörü (GEM)

Global Girişimcilik Monitörü (GEM), ülkeler arasındaki girişimcilik farklarının tespit edilmesine yönelik olarak 1999 yılında Babson College (ABD) ve London Business School (İngiltere) arasında ortak bir proje olarak başlamıştır. Günümüzde 112 ülkede gerçekleştirdiği bireysel girişimcilik tutum ve davranışları ve ulusal yapının girişimciliği nasıl etkilediği konularındaki çalışmaları sonucunda elde ettiği veriler ile Birleşmiş Milletler, Dünya Ekonomik Forumu, Dünya Bankası ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) gibi önemli uluslararası kuruluşlar için veri setleri hazırlamaktadır **(**www.gemconsortium.org, Erişim Tarihi: 05.03.2019).

GEM, bazı ülkelerin neden diğerlerinden daha "girişimci" olduğuna dair bir düşünceyi araştırma amacıyla oluşturulmuş bir projedir. Aradan geçen 20 yıllık süreçte GEM, yıllık olarak bir dizi küresel, ulusal ve özel konu raporu yayınlayarak girişimcilik ile ilgili zengin bir bilgi kaynağı haline gelmiştir. Veri toplama ve

raporlama aşamasında her ekonomide, GEM iki unsura dikkat etmektedir. Bunlar bireylerin girişimci tutum ve davranışları ile ulusal bağlam ve bunun girişimciliği nasıl etkilediği unsurlarıdır.

Bu kapsamda GEM'in çalışmalarına örnek teşkil edecek bazı temel göstergeler seçilmiş ülke grubu üzerinden örneklendirilmiştir. Bu grubun oluşturulmasında ülkelerin seçimi Türkiye'nin ekonomik olarak konumu değerlendirilerek yapılmıştır.

İnceleme konusu olan ülkelerin seçilmesinin nedeni Türkiye'nin dış ticaretinde önemli yerlere sahip olmalarıdır. Özellikle de 2018 TUİK Dış Ticaret istatistiklerine göre Türkiye Cumhuriyeti'nin en fazla ithalat yaptığı ilk dört ülke olarak belirlenmeleridir. 2018 Dış ticaret verileri incelendiğinde; Türkiye'nin toplam ithalatının %9,9'u (21.989.579 milyar USD) Rusya Federasyonu'ndan, %9,3'ü Çin Halk Cumhuriyeti'nden (20.719.061 milyar USD), %9,1'i (20.407.294 milyar USD) Almanya'dan, %5,5'i (12.377.681 milyar USD) ABD'den gerçekleştirildiği görülmektedir (http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046, Erişim Tarihi: 15.06.2019).

İthalat yapılan ülkeler ve ürün grupları incelendiğinde ise, Türkiye'deki girişimciler için önemli fırsatlar sunabileceği anlaşılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri de ithal edilen ürünlerin Türkiye'de üretilmesi için KOSGEB ve Kalkınma Ajansları aracılığıyla teşvikler vermektedir.

Ülkelerin hem ekonomik hem de girişimcilik açısından kendi özellikleri de bu seçimde rol oynamıştır.

- ABD, dünyanın en büyük ekonomisi olması ve girişimcilik konusunda ilk uygulamaların gerçekleştirildiği ve ilk girişimcilik derslerinin verildiği ülke olması nedeniyle seçilmiştir.
- Almanya, AB'nin en büyük ekonomisi olması nedeniyle seçilmiştir.

- Çin Halk Cumhuriyeti, dünyanın en büyük ikinci ekonomisi ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkeler içinde en büyük ekonomiye sahip olması nedeniyle seçilmiştir.
- Rusya Federasyonu, Türkiye ile birlikte gelişmekte olan ülkeler sınıfında yer alması, aynı coğrafyada bulunması nedeniyle girişimciler tarafından Türkiye'ye alternatif bir ülke olarak dikkate alınması, doğrudan yabancı yatırımlar ve uluslararası portföy yatırımları konusunda Türkiye ile benzer özellikler göstermesi, Türkiye ile yerel para birimleri üzerinden ticaret anlaşmasının uygulanmaya konulması, vize serbestliğinin getirilmesi gibi girişimciliği olumlu etkileyecek uygulamalar nedeniyle tercih edilmiştir.
- ABD, Çin Halk Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu'nun Türkiye ile ortak özelikleri dikkate alındığında ise ABD ile Çin Halk Cumhuriyeti arasında yaşanan ticaret savaşının dünya ekonomik görünümünde ilk sırada yer alması, ABD ile Rusya arasında özellikle Ortadoğu başta olmak üzere yaşanan güç yarışı (silahlanma ve siyasal güç), Türkiye'nin bu güç yarışında S400 Hava Savunma Sistemini tercih etmesi nedeniyle ABD'nin ekonomik ve siyasal yaptırımları ile karşı karşıya kalması nedenleri ile tercih edilmiştir. S400 Hava Savunma Sistemlerinin tercih edilmesi nedeniyle Almanya da Türkiye'ye tepki göstermiş ve AB adaylığı konusunda olumsuz açıklamalar yapmıştır.

Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın Türkiye'nin Avrupa Birliği adaylığı konusunda 20.11.2016 tarihinde gerçekleştirdiği "Türkiye'nin Şanghay Beşlisi içinde yer alması, çok rahat hareket etmesini sağlar" şeklindeki açıklaması ve buna ilaveten "AB, Türkiye için hiçbir zaman hayırlı rüya görmedi" yönündeki söylemi (https://tr.sputniknews.com/ turkiye/201611201025892702-erdogan-ab-sanghay-beslisi, Erişim Tarihi: 15.06.2019), sonrasında Çin Halk Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu ile yerel para birimleri üzerinden yapılan ticaret anlaşmaları ve uluslararası ilişkilerde İkinci Dünya Savaşı sonrasında Batı Bloğunda yer alan Türkiye'nin son yıllarda Doğu Bloğuyla ortak hareket etmesi, girişimciler için de yeni fırsatlar ve yeni pozisyonlar anlamına gelmektedir.

Dünya üzerinde herhangi bir ülke grubuna bir defa giren ülke (Siyasal ve Ekonomik Anlaşma, Ekonomik Benzerlik nedenleriyle) kolay kolay bu ülke grubunun dışında kabul edilmemektedir. Örnek olarak Avrupa Birliği'ne girişte önemli ekonomik kriterler olarak kabul edilen Maastricht kriterlerine göre 2010'lu yıllarda birçok AB ülkesi AB'ye yeni aday ülkelerden istenen kriterleri yerine getirememesine rağmen ekonomik ve siyasi birliğin içindedir. Özellikle son günlerde İtalya konusunda AB'den yapılan açıklamalar durumun ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Ekonomik anlamda belli ülke gruplarına dahil olan ülkeler her dönem aynı yapısal özellikleri göstermemektedir. Bu nedenle; tüm açıklamalar dikkate alındığında tez için inceleme konusu olacak ülkelerin ekonomik sınıflar halinde değil ülkeler bazında incelenmesinin daha doğru olacağı kararına varılmıştır. Diğer ölçüm unsurları da incelenirken aynı ülkeler üzerinden irdeleme yapılmıştır.

Tablo 1.1. Seçilmiş Ülkelerde Girişimcilik Temel Göstergelerine İlişkin Veriler

Ülke	Algılanan Fırsatlar	Girişimcilik Niyeti	Toplam Erken Aşama Girişimcilik Etkinliği
ABD	69.83	15.28	15.59
Almanya	42.11	5.85	4.49
Çin Halk Cumhuriyeti	35.07	2.20	10.39
Rusya Federasyonu	22.81	2.20	5.55
Türkiye Cumhuriyeti	44.31	29.73	14.24

Kaynak: https://www.gemconsortium.org/data, Erişim Tarihi: 05.03.2019

Tablo 1.1'de Global Girişimcilik Monitörü GEM'in açıkladığı verilerden algılanan fırsatlar, yaşadıkları bölgede bir firma kurmak için iyi fırsatlar gören 18-64 yaş arası nüfusun yüzdesi olarak ifade edilmektedir. Girişimcilik niyetleri ise girişimcilik faaliyetinin herhangi bir aşamasında yer alan 18-64 yaş arası bireyler ile gizli girişimci olan ve üç yıl içinde bir işe başlamak isteyen 18-64 yaş arası bireylerin nüfus yüzdesi olarak açıklanmaktadır. Toplam erken aşama girişimcilik etkinliği de (TEA) yeni faaliyette olan bir işletmenin girişimcisi veya sahibi, yöneticisi ya da yeni bir iş kurma başlangıcında olan 18-64 yaş arası nüfusun yüzdesi olarak

nitelendirilmektedir. Başlangıç seviyesinde olan girişimciler bir iş kurma sürecinde olan ve üç aydan daha fazla süredir herhangi bir ücret ödemesi yapmamış olanları temsil etmektedir. Yeni faaliyet aşamasında olanlar ise üç aydan daha fazla geçmişe sahip ancak 42 aydan daha yeni olan işletmelerin girişimcilerini oluşturmaktadır. Bu iki grup birleştirildiğinde yeni bir işe başlayan ya da çalışan 18-64 yaş arası yetişkinlerin yüzdesi olan TEA'yı oluşturmaktadır.

Tablo 1.1'de 2018 yılı için girişimcilik ile ilgili seçilmiş ülkelere ait algılanan fırsatlar, girişimcilik niyeti ve toplam erken evre girişimcilik verileri yer almaktadır. ABD'de algılanan fırsatlar 69.83, girişimcilik niyeti 15.28, toplam erken evre girişimcilik oranı 15.59'dur. Almanya'da algılanan fırsatlar 42.11, girişimcilik niyeti 5.85, toplam erken evre girişimcilik oranı 4.49'dur. Çin Halk Cumhuriyeti'nde algılanan fırsatlar 35.07, girişimcilik niyeti 2.20, toplam erken evre girişimcilik oranı 10.39'dur. Rusya Federasyonu'nda algılanan fırsatlar 22.81, girişimcilik niyeti 2.20, toplam erken evre girişimcilik oranı 5.55'tir. Türkiye Cumhuriyeti'nde algılanan fırsatlar 44.31, girişimcilik niyeti 29.73, toplam erken evre girişimcilik oranı 14.24'tür.

Seçilmiş ülke grubundaki temel girişimcilik ile ilgili gösterge oranları değerlendirildiğinde, algılanan fırsatlar açısından en yüksek orana sahip olan ABD iken en düşük orana sahip olan ülke ise Rusya Federasyonu'dur. Diğer bir gösterge olan girişimcilik niyeti oranı en yüksek olan ülke Türkiye olmakla birlikte Rusya Federasyonu ve Çin Halk Cumhuriyeti bu oranın en düşük olduğu ülkeler olduğu görülmektedir. Toplam erken aşama girişimcilik etkinliği oranı en yüksek ülke ABD olurken en düşük ülke ise Almanya'dır. GEM tarafından hazırlanan Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Raporu (2016)'nda Amerika Birleşik Devletleri'nin, başarısızlık korkusu hariç girişimcilik ile ilgili tutum göstergeleri için diğer inovasyon odaklı 26 ekonominin ortalamasından daha yüksek değerler gösterdiği belirtilmekte ve algılanan fırsatlar açısından 2009'daki oranın 2016'da iki katına çıktığı ifade edilmektedir (https://www.gemconsortium.org/report, Erişim Tarihi: 05.03.2019). Gem tarafından hazırlanan Politika Özetleri 2017 Raporu'nda da Almanya'nın, diğer gelişmiş ülkelere kıyasla daha düşük bir girişimcilik aktivitesine sahip olduğu

belirtilmektedir. Aynı raporda Türkiye'nin girşimcilik açısından güçlü ekonomik büyüme, girişimcilik ile ilgili devlet politikalarının düzenlenmesi ve mali ortamda yapılan iyileştirmelere bağlı olarak son 10 yılda bir patlama yaşandığına dikkat çekilmektedir. Ancak bu gelişmelere rağmen kadın ve erkek girişimciler arasındaki farkın da endişe kaynağı oluşturduğu bildirilmektedir (https://www.gemconsortium.org/report, Erişim Tarihi: 05.03.2019).

1.6.2. Küresel Girişimcilik ve Gelişim Enstitüsü (GEDİ)

Küresel Girişimcilik ve Gelişim Enstitüsü (GEDI Enstitüsü), girişimcilik, ekonomik gelişme ve refah arasındaki bağlantıları araştıran, LSE, George Mason Üniversitesi, Pécs Üniversitesi ve Imperial College London'dan girişimcilik konusunda çalışmaları olan bilim insanları tarafından kurulan bir enstitüdür. Enstitü girişimcilik ekosistemlerinin ulusal ve bölgesel düzeyde yerel ve ulusal düzeyde dinamiklerini ölçmek amacıyla 137 ülke için Global Girişimcilik Endeksi'ni (GEI) hesaplamaktadır (www.thegedi.org/theinstitute, Erişim Tarihi: 06.03.2019).

Global Girişimcilik Endeksi ülkelerin hem girişimcilik kalitesini hem de destekleyici girişimcilik ekosisteminin kapsamını ve derinliğini ölçmektedir. Girişimci ekosistemlerinin sağlığı için toplumun fırsat algısı, başlangıç becerisi, risk kabulü, ağ kurma, kültürel destek, girişimcilerin fırsat algısı, teknoloji kabulü, insan sermayesi, rekabet, ürün inovasyonu, süreç inovasyonu, yüksek büyüme, uluslararasılaşma, risk sermayesi olmak üzere 14 değişken bireyler, kurumlar için ve ülkelerin genel puanını oluşturmak için hesaplanmaktadır (Acs vd., 2018).

Tablo 1.2'de seçilmiş ülkelerin Global Girişimcilik Endeksi değerleri ve dünya sıralaması yer almaktadır. ABD % 84'lük endeks değeri ile dünyada 1. sırada, Almanya % 66'lık endeks değeri ile dünyada 15. sırada, Çin Halk Cumhuriyeti % 41'lik endeks değeri ile dünyada 43. Sırada, Rusya Federasyonu % 25'lik endeks değeri ile dünyada 7. Sırada, Türkiye Cumhuriyeti ise % 45'lik endeks değeri ile dünyada 37. sıradadır.

Tablo 1.2. Seçilmiş Ülkelerdeki Global Girişimcilik Endeksi Verileri

Ülke	Global Girişimcilik Endeksi	Dünya Sıralaması
ABD	%84	1.
Almanya	% 66	15.
Çin Halk Cumhuriyeti	% 41	43.
Rusya Federasyonu	%25	7.
Türkiye Cumhuriyeti	%45	37.

Kaynak: https://thegedi.org/global-entrepreneurship-and-development-index, Erişim Tarihi: 15. 04.2019

Global Girişimcilik Endeksi 2018 raporu sonucuna göre küresel nüfusun daha eğitimli hale geldiği ve yeni ürünler yaratmak için daha fazla fırsat tanımladığı, ancak kültürel destek, beşeri sermaye, rekabet, uluslararasılaşma ve risk sermayesi açısından 2017 yılında düşüşler olmasına bağlı olarak girişimci olmanın bazı yönleri biraz daha zorlaşmasına rağmen girişimcilerin bu zorluğun yeni beceri kazanımı ve inovasyon kapasitesindeki gelişmelerle şekillendiği ifade edilmektedir.

1.6.3. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD)-Avrupa İstatistik Ofisi(Eurostat) Girişimcilik Göstergeleri Programı(EIP)

OECD ile Eurostat girişimcilik ve girişimciliği etkileyen faktörlerin ölçülmesine yönelik 2006 yılından itibaren ortak çalışmalar yapmaktadır. Bu kapsamda "Girişimci Yapının Göstergeleri" başlığı altında düzenleyici yapı, piyasa koşulları, finansmana erişim, bilginin yaratılması ve yayılması, girişimcilik yetenekleri, girişimcilik kültürü olarak 6 başlık altında birincil ve ikincil verilerden oluşturulan göstergeler yer almaktadır (http://www.oecd.org/sdd/business-stats, Erişim Tarihi: 06.03.2019). İkincil veri kaynakları olarak tezin ikinci bölümünde de yer alan uluslararası kuruluşların hazırlamış olduğu verilerden faydalanılmaktadır.

1.7. GİRİŞİMCİLİĞİN EKONOMİYE ETKİLERİ

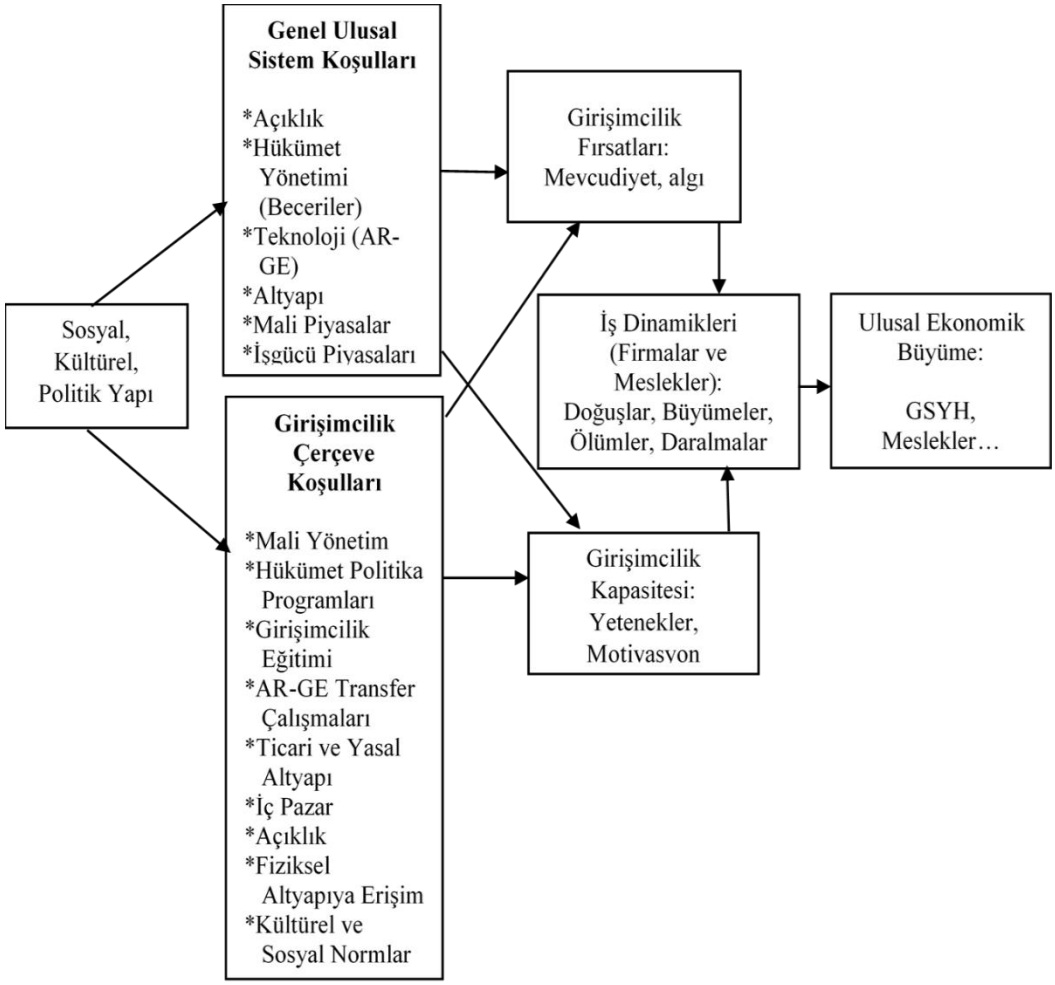
Dünya üzerinde siyasal ve ekonomik gelişmelere bağlı olarak her geçen gün artan rekabet, ülkelerin daha önce değerlendiremedikleri maddi ve beşeri kaynakları değerlendirebilmek için farklı uygulamalara yönelmelerine neden olmuştur. Farklı gelişmişlik seviyelerindeki ülkeler beşeri sermayenin zihinsel ve fiziksel gücünden faydalanabilmek, ekonomide kaynakları verimli kullanmak ve ekonomik gelişmeyi tabandan başlatarak ülkenin tamamına yansıtabilmek için girişimcilik konusunda teşvik, eğitim benzeri çalışmalar yapmaya başlamışlardır.

Özellikle 80'li yıllardan sonra dünya üzerinde kitlesel üretim gerçekleştiren büyük işletmeler yerine küçük işletmelerin sayısında artış yaşanmaya başlamıştır. Thurik ve Wennekers (2004)'e göre batı ekonomilerinde girişimcilerin kurduğu küçük işletmelerin sayısının artışında eğitimli emek miktarındaki artışın reel ücret düzeyini düşürmesi, tüketici zevklerindeki değişiklikler, pazara giriş koşullarının serbestleştirilmesi ve dünyada yaratıcılık dönemi içerisinde bulunulmasının etkilerinin yanında;

- ✓ Yeni teknolojilerle birlikte birçok sektörde ölçek ekonomilerinin önemini yitirmesi,
- ✓ İş dünyasında kuralsızlaştırma ve özelleştirme eğiliminin ortaya çıkması,
- ✓ Büyük şirketlerin temel yeterliliklerine odaklanma eğilimi,
- ✓ Artan gelir ve servetin mal ve hizmet çeşitlilik talebinde artışa neden olması,
- ✓ Kişilerin serbest meslek tercihlerinin önceki döneme göre artması,
- ✓ Hizmetler sektöründe istihdamın artacak olması,
- ✓ 20. Yüzyılın son yirmi beş yılının şiddetli bir yaratıcılık dönemi olmasının etkileri de bulunmaktadır.

Ülke ekonomilerinde değişikliklere neden olan ve girişimci sayılarını arttıran bu nedenler aynı zamanda ekonominin bu girişimcilerin faaliyetlerinde de etkilenmesine neden olmuştur.

Şekil 1.1. GEM Kavramsal Modeli



Kaynak: Global Entrepreneurship Monitor Manuel Report, 2017, s.7

Şekil 1.1'de yer alan GEM modeli, girişimciliğin ulusal koşullardan nasıl etkilendiğini göstermektedir. GEM ülkelerdeki girişimcilik sürecinin ekonomik yapı üzerindeki etkilerini incelerken Şekl 1.1'deki modeli kullanmaktadır. Şekil 1.1'e göre ülkelerdeki sosyal, kültürel ve politik yapı genel ulusal sistem koşulları ve girişimcilik çerçeve koşullarını etkilemektedir. Genel ulusal sistem koşulları ve girişimcilik çerçeve koşulları ise girişimcilik fırsatları ve girişimcilik kapasitesini etkilemektedir. Girişimcilik fırsatları ve kapasiteleri ise yeni firmaların kurulmasını (doğuş), büyümesini, kapanışını (ölüm) ve daralmasını (küçülmesini) sağlayarak ulusal ekonomik büyümeyi (GSYH, meslek artışı) etkilemektedir (GEM, 2017: 7). Gănescu (2014)'e göre de girişimcilik ekonomik büyüme ve refaha katkıda bulunan

önemli bir faktör olarak kabul edilebilmektedir. Girişimciler, girişimleri ile ekonomide verimliliği düşük kaynakları verimliliği yüksek büyük bir alana dönüştürmektedir.

Toma vd. (2014)'ne göre ise girişimcilik faaliyetleri işletme sayısının artmasını sağlayarak rekabeti teşvik etmekte, girişimcilerin fırsatları görmesi ve yenilik yapması sonucu elde edilen bilgi diğer firmalarla paylaşılmakta ve yeni kurulan işletmelerin çeşitliliği ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilemektedir. Ayrıca ekonomik kalkınma süreci, girişimcilerin bireysel keşfetme sürecinin bir sonucudur; girişimcilik istihdam, yenilikçilik ve refah yoluyla ekonomik kalkınma için bir mekanizma olarak görülmekte ve girişimcilik, büyümekte olan ekonomiler için büyük önem taşımaktadır. Çünkü inovasyonlar, daha önce bulunmayan yeni ürün ve hizmetler için talep yaratmaktadır.

Girişimciliğin ekonomi üzerindeki etkileri incelendiğinde girişimcilerin yenilikçi teknolojiler, ürünler ve hizmetler sunması, rekabeti attırması, kısa ve uzun vadede yeni iş fırsatları (istihdam) sunması, firmaların ve ekonomilerin verimliliğini arttırması, firmalardaki değişiklikler yoluyla ekonomide yapısal dönüşümü gerçekleştirerek ekonomik anlamda fayda sağlamaktadırlar (Kritikos, 2015).

Parthasarathy vd. (2011)'ne göre de girişimcilik, ekonomik ilerleme için önemli bir unsurdur. Girişimcilik;

- ✓ Yeni iş fırsatlarını tanımlayarak ve değerlendirerek,
- ✓ yeni firmalar oluşturarak ve/veya mevcut şirketleri daha dinamik hale getirip yenileyerek,
- ✓ ekonomiyi inovasyon, yeterlilik, iş yaratma yoluyla ve genel olarak toplumun refahını geliştirerek ileriye taşıyarak ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmaktadır.

Ayrıca girişimcilik ekonomilerdeki yoksullukla mücadelede de etkin bir araç olarak kabul edilmektedir. Yapılan araştırmalarda girişimcilik faaliyetlerinin

toplumdaki yoksulluk seviyesini azaltıcı bir etkisi olduğu belirlenmiştir (Bruton vd, 2013).

Özellikle de 2000'li yıllardan sonra dijitalleşme ile birlikte girişimcilerin iş yapma şekillerinde ve faaliyet alanlarında bilgi ve iletişim teknolojileri önemli bir sektör olarak kabul edilmektedir. Girişimciler bu sektörde faaliyet göstererek ülkelerin ekonomik hedeflerine ulaşmalarına katkı sağlamaktadır. Kotnik ve Hagsten (2013)'e göre bilgi iletişim teknolojisi kapasitesi yoğun insan sermayesine sahip olan şirketler daha fazla ihracat yapmakta, bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımı ile firmaların arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Bu çerçevede girişimcilerin ülke yönetimlerinin sağlamış oldukları teknolojik alt yapı ve teknoloji kullanım eğitimi ile geliştirdikleri ihracat hacimleri aracılığıyla ekonomik büyümeye katkı sağladıkları ifade edilebilir.

1.8. GİRİŞİMCİLİĞİN SOSYAL ETKİLERİ

Uluslararası pazarların şirketler ve ülkeler arasında paylaşıldığı günümüz dünyasında rekabet üstünlüğünü sağlamanın sadece doğal kaynak odaklı üretim olmayacağının anlaşılması, özellikle de 1980'li yıllardan sonra alanyazında genellikle ekonomik etkilerinin incelendiği girişimcilik faaliyetlerinin 2000'li yıllardan sonra toplumun sosyal gelişimi için de önemli bir araç olduğunun anlaşılmasına neden olmuştur.

Özellikle toplumun sürdürülebilir kalkınma hamlelerinde girişimcilik faaliyetleri önemli rol oynamaktadır. Çünkü ekonomik gelişme, sosyo-kültürel gelişme ve ekolojik gelişme olarak üç bileşenden oluşan sürdürülebilir kalkınmada bu üç bileşenin gerçekleştirilmesinde farklı girişimcilik modelleri ile girişimciler önemli görevler üstlenmektedir.

Bu nedenle, özelikle de 2000'li yıllarla birlikte sosyal sorumluluk, kurumsal sosyal sorumluluk, yeşil pazarlama, sosyal pazarlama, sosyal girişimcilik, yeşil

girişimcilik, amaca yönelik pazarlama gibi kavramlar adı altında kategorize edilen başarılı girişimcilik uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Alanyazında farklı isimlerle yer alan bu uygulamaların ortak özelliği toplumun içinde yaşanılan ve gelecekte ihtiyacı olduğu konularda (yoksulluk, çevre kirliliği, eğitim eksiliği, sağlık, yetersiz beslenme, sosyalleşme eksikliği gibi) başarılı girişimcilik fikirleri ile toplumsal gelişmeye katkı sağlamaktır. Bu katkıyı sağlayan ise, farklı iş fikirleri ve iş modelleri ile toplumsal gelişmeyi sağlayan girişimcilerdir.

Girişimciliğin sosyal gelişme boyutunun önemli hale gelmesi günümüz dünyasında girişimciliğin sosyal boyutunu ölçmeye yönelik olarak da birçok çalışmanın yapılmasına neden olmuştur. Genel olarak ülkelerdeki girişimcilik oranları ile sosyo-kültürel değişkenler arasındaki korelasyonlar incelenirken istatistiksel analizler ile girişimciliğin sosyo-kültürel etkileri çok boyutlu olarak ölçülmeye çalışılmıştır. Ayrıca ülke bazında sosyal girişimciliği ve sosyal girişimcileri değerlendirmeye yönelik çalışmalar da yapılmaktadır. Bu çalışmalardan bir tanesi de İngiltere Sosyal Girişimci Endeksi'dir.

Tablo 1.3. İngiltere Sosyal Girişimci Endeksi'nde Dereceye Giren Girişimler

Girişimci	**Şirketi**	**Faaliyet Alanı**	**Şehir**	**Projesi**
Claudine Adeyemi	Career Ear Limited	Eğitim	Londra	Kariyer destek ve işe alım
Dirk Bischof	Hatch Enterprise	Eğitim	Londra	Genç, sosyal ve kadın girişimcilere destek olmak
Laura Brown	Peas	Eğitim	Londra	Kaliteli Ortaöğretime erişim
Ray Coyle	Auticon Limited	BİT & İletişim	Londra	Otistik yetişkinlere danışmanlık istihdamı
Cemal Ezer	Change Please CIC	Yiyecek & İçecek	Londra	Evsizlere barista eğitimi

Kaynak: https://www.socialentsindex.co.uk/the-index, Erişim Tarihi: 02.03.2019

Tablo 1.3'te, İngiltere'de Sosyal Girişimci Endeksi'ne göre dereceye giren girişimciler ve girişimleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Bu çalışmada incelenen, dereceye giren girişimcilerin şirket merkezleri Londra'da bulunmaktadır. Girişimci Claudine Adeyemi şirketi Career Ear Limited ile kariyer ve işe alım konusunda, girişimci Dirk Bischof şirketi Hatch Enterprise ile genç, sosyal ve kadın girişimcilere destek olarak, girişimci Laura Brown şirketi Peas ile kaliteli ortaöğretime erişim konusunda, girişimci Ray Coyle şirketi Auticon Limited ile otistik yetişkinlere danışmanlık istihdamı sağlayarak, girişimci Cemal Ezer'de şirketi Change Please CIC ile evsizlere barista eğitimi verip iş ve barınma hizmeti sağlayarak sosyal girişimci endeksinde dereceye girmişlerdir. İngiltere Sosyal Girişimcilik Endeksi'nde dereceye giren girişimciler incelendiğinde farklı milletlere ait iş insanlarının olduğu görülmektedir. Buna göre günümüzde girişimcilerin farklı ülkelerde sosyal fayda sağlayarak toplumun gelişimi için iş modelleri oluşturabileceği de söylenebilir.

Önce vd. (2014) göre de girişimcilik sosyal ve ekonomik gelişme için değer yaratma, toplumsal değişim sağlama, topluma dinamizm kazandırma ve topluma prestij ve sosyal sorumluluk sağlama gibi işlevleri de bulunmaktadır. Zahra ve Wright (2016), girişimciliğin toplumda adil bir gelir ve servet dağılımını sağlayarak yaşam kalitesini iyileştirebileceğini belirtmektedir. Girişimciler yeni ürün, hizmet ve fikirleri ile toplumun herhangi bir ihtiyacının giderilmesini sağlayabilmekte, elde ettikleri gelir ile de toplumsal gelişme için kurumsal sosyal sorumluluk projeleri gibi toplumun gelişmesini sağlayacak konularda çalışmalar yapabilmektedir. Bu şekilde toplumdan kazandığının topluma döndüğü bir girişimcilik modeli yaratılmış olmaktadır.

Nielsen vd. (2010)'nin 60 ülkede 30.000 tüketici ile internet ortamında yaptığı araştırmada katılımcıların %55'i olumlu sosyal ve çevresel fayda taahhüt eden şirketlerin ürün ve hizmetleri için fazladan ödeme yapmayı kabul etmektedir. Bu oran 2012 yılında % 50, 2011 yılında % 45 olarak gerçekleşmiştir. Küresel katılımcıların % 52'si son 6 ay içinde sosyal sorumluluk sahibi şirketlerin ürün veya hizmetlerinden en az bir kez satın aldıklarını belirtmiştir (Demiralay, 2018). Bu

çalışmada olduğu gibi sosyal gelişim için gerçekleştirilen projelerin girişimcilerin ürünlerinin toplam talebini etkileyerek şirketlerin toplumun sosyal gelişimi için kurdukları iş modeline finansal katkı sağlayacağı ifade edilebilir.

II. BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Günümüz dünyasında ülkeler arasında yaşanan ekonomik rekabette önemi her geçen daha da artan girişimcilik faaliyetlerinin başarısının arttırılabilmesi için girişimciliği etkileyen faktörlerin tespit edilmesi gerekmektedir. Girişimcilik yazını incelendiğinde de girişimciliği etkileyen faktörler ve etki dereceleri konusunda farklı sınıflandırmalar olduğu görülmektedir.

Marangoz (2009: 18)'a göre girişimciliği etkileyen faktörler, kültür ve eğitim, aile ve sosyal çevre, psikolojik faktörler, yasal, siyasal ve idari faktörler, mali çevre ve din faktörüdür. Stambolis (2015)'e göre ise girişimciliği etkileyen faktörler, psikolojik faktörler (bağlılık, azim, başarı, ilerleme ve fırsat yönelimi), sosyal faktörler (tüketici davranışları, eğlence standartları, çalışma şekilleri), çevresel faktörler (kaynaklara erişim, piyasa girme düzenlemeleri), demografik faktörler (nüfus büyüklüğü, nüfusun yaşı, nüfusun yapısı, coğrafi dağılım, etnik köken), kültürel faktörler (ortak değerler, inançlar, beklenen davranışlar) ve diğer faktörler (girişimcinin iş konusundaki tecrübeleri, beceri ile ilgili kişisel özellikler, yenilikçilik ve yaratıcılık, iş planı, geçmiş tecrübeleri, risk üstlenme arzusu) olarak sıralanabilir. Girişimcilik faaliyeti göz önüne alındığında, en önemli demografik değişkenler yaş, deneyim ve eğitim düzeyi olarak belirlenmiştir.

Girişimcilikle ilgili diğer çalışmalar da incelendiğinde girişimciliği etkileyen faktörlerin genellikle bireysel ve çevresel faktörler olarak iki sınıfta (Uçkun ve Girginer, 2012; Demirkaya ve Aydın, 2010) ya da bireysel, çevresel, firma yaklaşımı olarak üç sınıfta incelendiği belirlenmiştir (Kaygın ve Güven; 2015: 35/36).

Girişimciliği etkileyen bu faktörlerden bireysel faktörlerin mi yoksa çevresel faktörlerin mi daha etkili konusu günümüzde de tartışılan bir konudur. Girişimcilikte bireysel faktörlerin önemli olduğunu savunanların en fazla incelendikleri konu

girişimcinin psikolojik özellikleridir. Bunun dışında başarma ihtiyacı, kontrol odağı ve risk alma en fazla incelenen kişilik özellikleri olarak sıralanabilir. Girişimciliğin ortaya çıkışında çevresel faktörleri inceleyen araştırmacılar ise sosyo-kültürel özellikler ve grup yapısı üzerinde çalışmalar yapmışlardır (Ören vd, 2011).

Girişimcilik yazınında genel kabul görmüş diğer önemli bir konu ise bireysel faktörlerin önemli bir kısmının çevresel faktörlerin etkisi ile şekillendiğidir. Çünkü kişilerin düşünce yapısı yaşadığı toplumun sosyal yapısı, teknolojik altyapısı, ekonomik faaliyetleri ve eğitim durumundan etkilenmektedir (Ersoy, 2010).

Çalışmanın bu bölümünde de girişimcilik yazınında ilk olarak girişimciliği etkileyen çevresel faktörler, ikinci olarak da bireysel faktörler açıklanmıştır.

2.1. GİRİŞİMCİLİĞİ ETKİLEYEN ÇEVRESEL FAKTÖRLER

Girişimciliği etkileyen temel faktörler ekonomik çevre, politik ve yasal çevre, sosyal ve kültürel çevre, teknolojik çevre, coğrafi ve ekolojik çevre ile demografik çevre başlıkları altında incelenmiştir.

2.1.1. Ekonomik Çevre

Girişim kararlarının alınması ve girişimcilik faaliyetlerinin ülkelerdeki ekonomik çevreden bağımsız olarak yürütülmesi düşünülemez. Ülkelerdeki gayri safi yurt içi hasıla (GSYH), kişi başı GSYH, gelir dağılımı (GINI Katsayısı), enflasyon oranı, faiz oranı, işsizlik oranı, pazar yapısı, talep düzeyi, rekabet gibi temel ekonomik göstergeler girişimcilerin kararlarını etkilemektedir.

Ekonominin öngörülebilir olduğu durumlarda girişimciler yenilik ve yatıcılık konularında daha girişken olup isabetli stratejik planlar yapabilmektedir. Girişimcilik için tehdit olarak algılanan ekonomik kriz durumlarını ise girişimciler yetenekleri sayesinde fırsata çevirebilir (Durak, 2011).

Girişimcilik ile ilgili yapılan çalışmalarda girişimcilik faaliyetleri ile nüfus yapısı, satın alma gücü paritesi, demografik yapı, yeni ürün-yeni girişim oranı, büyüme oranı, GSYİH vb. gibi faktörlerin yakın ilişkisi olduğu belirlenmiştir (Ersoy, 2010).

Ülkeler ekonomik sistem, temellerine göre serbest piyasa ekonomisi, güdümlü ekonomi ve karma ekonomi olarak da sınıflandırılabilir. Ayrıca IMF ülkeleri kişi başı milli gelir, petrol hariç ihracat düzeyleri ve finansal sisteme katılım düzeylerine göre gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler olarak iki sınıfta incelemiştir. Gelişmiş olarak kabul edilen 39 ülke dünya nüfusunun %14,6'sına, dünya GSYH'sının %42,4'üne ve dünya ihracatının %63,3'üne sahiptir. Gelişmekte olan 152 ülke ise dünya nüfusunun %85'ine, dünya GSYH'sının %57.6'sına ve dünya ihracatının %36.7sine sahiptir (Altınbaşak vd., 2008).

Birinci bölümde açıklanan nedenlerle seçilen ülke grubu girişimcilik üzerinde etkili olan belli başlı ekonomik göstergeler açısından Tablo 2.1'de incelenmiştir.

Tablo 2.1. Seçilmiş Ülkelerin Seçilmiş Ekonomik Göstergeleri

Ülke	Kişi Başı GSYH (2017-USD)	TÜFE (2017-%)	İşsizlik Oranı (%)
Amerika Birleşik Devletleri	59.531	2,1	4,4
Almanya	44.470	1,7	3,8
Çin Halk Cumhuriyeti	8.827	1,6	3,9
Rusya Federasyonu	10.743	3,7	5,2
Türkiye Cumhuriyeti	10.546	11,9	10,9

Kaynak: https://data.worldbank.org/indicator, https://biruni.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 17.02.2019

Tablo 2.1'de farklı ekonomik sınıfta yer alan seçilmiş ülkelerin ekonomik göstergeleri yer almaktadır. ABD'nin 2017 yılı KBGSYH'sı 59.531 USD, Almanya'nın 44.470 USD, Çin Halk Cumhuriyeti'nin 8,827 USD, Rusya

Federasyonu 10.743 USD, Türkiye Cumhuriyeti'nin ise 10.546 USD'dir. Aynı ülkelerin 2017 Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) oranları ABD'nin % 2,1, Almanya'nın %1,7, Çin Halk Cumhuriyeti'nin %1.6, Rusya Federasyonu'nun %3,7, Türkiye Cumhuriyeti'nin ise %11,9'dur. Seçilmiş ülkelerdeki işsizlik oranları ise ABD'de %4,4, Almanya'da %3,8, Çin Halk Cumhuriyeti'nde %3,9, Rusya Federasyonu'nda %5,2, Türkiye Cumhuriyeti %10,9'dur.

2.1.2. Politik ve Yasal Çevre

Dünya üzerinde farklı yönetim şekillerine sahip ülkeler bulunmaktadır. Her ülkede farklı sektörlerde farklı politikalar izlenebilir. Durak (2011)'a göre devlet politikaları ile birlikte değişen hükümetlerin politikaları da girişimcilik faaliyetlerini etkilemektedir. Ayrıca bazı devletler KOBİ'leri ve girişimciliği teşvik edici uygulamaları hayata geçirerek girişimcilik faaliyetlerini olumlu etkileyebilir.

Girişimciliğin gelişebilmesi için yasal düzenlemelerin, ekonomi politikalarının ve bürokratik sistemin girişimciliği desteklemesi gerekmektedir (Özdemir ve Mazgal, 2012). Gümrük tarifeleri, ithalat kotaları, ekonomik yardımlar, ortak girişimler konusundaki politikalar, devlet destekleri, döviz kurundaki değişmeler ile ihracat ve ithalatı düzenleyici uygulamalar, yeni işletmelerin kurulmasında ve girişimcilik yapısının oluşmasında önem arz etmektedir (Zengin ve Çelik, 2017).

Ülkelerin sahip olduğu hukuk sistemi de girişimcilerin kararlarını etkileyen önemli bir faktördür. Hukuk sisteminin etkinliği, yargı mekanizmasının doğru bir şekilde hızlı işlemesi, iş anlaşmazlıklarının kısa sürede adil çözüme kavuşturulması girişimcilik faaliyetlerinin güven içerisinde gerçekleşmesini sağlamaktadır (İlhan, 2003). Ayrıca uluslararası tahkim konusunda taraf olunan uluslararası anlaşmalar da uluslararası yatırım yapan girişimcilerin kararlarını etkileyebilmektedir.

Tablo 2.2'de yer alan İş Yapma Kolaylığı Endeksi, Dünya Bankası tarafından her yıl iş kurma, tapulaştırma, inşaat izinleri, elektrik alınması, kredi alınması, azınlık yatırımcıların korunması, vergi ödemeleri, sınır ötesi ticaret, sözleşmeler ve iflasın çözülmesi şeklinde 10 başlık altında yer alan değişkenlere göre ülkeleri iş yapma kolaylığı açısından değerlendiren bir endekstir. İş yapma kolaylığı için son olarak Mayıs 2018 dönemindeki çalışmada yer alan veriler analiz edilerek 190 ülke için hesaplanarak raporlanmıştır (www.doingbusiness.org, Erişim Tarihi: 15.02.2019).

Tablo 2.2. Seçilmiş Ülkelerde Seçilmiş Politik ve Yasal Çevre Göstergeleri

Ülke	İş Yapma Kolaylığı Endeksi	Dünya Ekonomik Özgürlük Endeksi	Küresel Cinsiyet Uçurumu Endeksi
Amerika Birleşik Devletleri	82,75 (72.)	8,03 (6.)	0,720 (51.)
Almanya	78,90 (88.)	7,69 (20.)	0,776 (14.)
Çin Halk Cumhuriyeti	73,64 (110.)	6,46 (108.)	0,673 (103.)
Rusya Federasyonu	77,37 (95.)	6,83 (87.)	0,701 (75.)
Türkiye Cumhuriyeti	74,33 (107.)	6,84 (86.)	0,628 (130.)

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=istendeks

Çalışma için seçilmiş ülkelerin göstergelerinin yer aldığı Tablo 2.2'de yer alan İş yapma Kolaylığı Endeksi verilerine göre 2018 yılında ABD 82,75 puan ile 72., Almanya 78,90 puan ile 88., Çin Halk Cumhuriyeti 73,64 puan ile 110., Rusya Federasyonu 77,37 puan ile 95., Türkiye Cumhuriyeti 74,33 puan ile 107. Sıradır. Bu verilere göre seçilmiş ülkeler arasında iş yapma kolaylığı bakımından girişimciliğe en fazla destek olan ülke ABD'dir.

Tablo 2.2'de yer alan diğer bir uluslararası değişken Dünya Ekonomik Özgürlük Endeksi'dir. Dünya Ekonomik Özgürlük Endeksi Fraser Enstitüsü tarafından en son 2018 yılında 2016 verileri kullanılarak devletin büyüklüğü, hukuk sistemi ve mülkiyet hakları, güvenilir para, uluslararası ticaret özgürlüğü, ticarete

yönelik düzenlemeler olarak belirlenen 5 ana başlık altında 42 değişken analiz edilerek hesaplanan, ülkelerin ekonomik politikalarının ve kurumsal yapısının kişilerin ekonomik özgürlüğünü hangi oranda desteklendiğini ölçen bir endekstir (www.fraserinstitute.org, Erişim Tarihi: 15.02.2019) .

Tablo 2.2'de yer alan Dünya Ekonomik Özgürlük Endeksi verilerine göre 2016 yılında 162 ülke arasında ABD 8,03 puan ile 6., Almanya 7,69 puan ile 20., Çin Halk Cumhuriyeti 6,46 puan ile 108., Rusya Federasyonu 6,83 puan ile 87., Türkiye Cumhuriyeti 6,84 puan ile 86. sıradır. Bu verilere göre seçilmiş ülkeler arasında ekonomi politikaları ve kurumsal uygulamaları ile bireysel ekonomik özgürlük ile girişimciler için en avantajlı olan ülke ABD'dir.

Tablo 2.2'de yer alan Küresel Cinsiyet Uçurum Endeksi Dünya Ekonomik Forumu tarafından en son 2018 yılında 149 ülke için 4 ana başlık altında 14 değişken kullanılarak hesaplanan, ülkelerdeki cinsiyet eşitsizliğini ekonomik katılım ve fırsat, eğitimsel kazanım, sağlık ve hayatta kalma, politik güçlendirme açısından ölçen bir endekstir (www.weforum.org, Erişim Tarihi: 15.02.2019).

Tablo 2.2'de yer alan Küresel Cinsiyet Uçurumu Endeksi verilerine göre 2018 yılında ABD 0,720 puan ile 51., Almanya 0,776 puan ile 14., Çin Halk Cumhuriyeti 0,673 puan ile 103., Rusya Federasyonu 0,701 puan ile 75., Türkiye Cumhuriyeti 0,628 puan ile 130. Sıradır. Bu verilere göre seçilmiş ülkeler arasında cinsiyet eşitsizliği bakımından kadın girişimcilere ve hedef pazarı kadın olan girişimcilere en fazla destek olabilecek ülke Almanya'dır.

2.1.3. Sosyal ve Kültürel Çevre

Sosyo-kültürel çevre geniş anlamda hem sosyal çevreden hem de insanlardan oluşmaktadır. Sosyo kültürel çevre bireyin kişiliğini ve potansiyelini şekillendiren, tutumunu, eğilimini, davranışını, kararlarını ve faaliyetlerini etkileyen tüm unsurları, koşulları ve etkileri içermektedir. Bu unsurlar arasında inançlar, değerler, kültürel,

dinsel, eğitsel olarak geliştirilen kişilerin tutumları, alışkanlıkları, davranış biçimleri ve sosyal şartlandırma bulunmaktadır (Akhter ve Sumi, 2014).

Toplumlar, doğanın sunmuş olduğu farklı fiziksel çevrelere sahip olduklarından toplum üyeleri başarıya ulaşmak için çevresel olarak ilgili davranış modellerini benimsemelidir. Çevreyle ilgili bu davranış kalıpları, bazıları yeni işletmeler yaratma kararını etkileyen, farklı toplumlarda farklı kültürel değerlerin oluşumuna yol açmaktadır. Dolayısıyla kültür, politik, sosyal, teknolojik veya ekonomik bağlamlardan farklı olarak, ekonomik davranış ve girişimcilik ile ilgilidir (Thornton vd, 2011).

Sosyal ve kültürel faktörler, sahip oldukları bileşenlerle (tutum, inanç, norm, gelenek ve ev yaşam biçimleri) insanların yaşam biçimlerini etkilemekte ve tüketicilerin bir işletmenin hangi ürününü, nereden, nasıl ve ne zaman alacağını belirlemektedir (Torlak ve Altunışık, 2009: 83). Bu ise girişimciler için önemli fırsatlar sunmaktadır.

Toplumun kültürel yapısı girişimcilerin kişilik yapısını etkileyen temel faktörlerden bir tanesi olarak kabul edilebilir. Zengin ve Çelik (2017)'e göre Batı (Amerika, Kanada, İngiltere, Almanya vb.) toplumu bireysel başarı güdüsüne sahipken, doğu (Japonya, Hindistan, Endonezya vb.) toplumunda ise toplumcu (Kollektivist) başarı güdüsü ön plandadır. Sosyo-kültürel çevrenin bu şekilde bireyselci veya toplumcu (Kolletivist) yapıda olması toplumdaki bireylerin risk alma düzeyini de etkilemektedir. Bireyselliğin ön planda olduğu toplumda kişiler daha fazla risk alırken, kollektivist toplumlarda bireyler daha az risk almaktadır (Ersoy, 2010).

Girişimcilik için önemli sayılan risk üstlenme ve bir yenilik başlatma gibi diğer eylemler de bazı kültürlerde gayet doğal olarak kabul edilip desteklenirken, bazı kültürlerde ise henüz kabul görmemiş popüler olmayan niteliktedir (Özdemir ve Mazgal, 2012). Ayrıca, başarı ihtiyacı, içsel kontrol odağı, belirsizlikle baş etme, kendine güven ve yenilikçilik faktörleri sadece kişisel farklılıklar değildir; bunlar kültürel süreçler içinde şekillenmektedir. Benlik yapısı ve tutumların oluşumu

bağlamında ayırt edici özellikteki kültür unsuru girişimcilik konusunda gösterilen yüksek ya da düşük performansın oluşmasında önemli bir role sahiptir (Özdil, 2014). İşte bu şekilde girişimciliğin rahatlıkla kök salıp gelişmesine zemin hazırlayan kültüre "girişimcilik kültürü" denmektedir (Özdemir ve Mazgal, 2012).

Tablo 2.3. Seçilmiş Ülkelerde Seçilmiş Sosyal ve Kültürel Çevre Göstergeler

Ülke	Sosyal Gelişme Endeksi	Sosyo-Kültürel Normlar	Hofstade Bireysellik
Amerika Birleşik Devletleri	84,78 (25.)	4,30 (1.)	91 (1.)
Almanya	89,21 (9.)	2,65 (38.)	67 (13.)
Çin Halk Cumhuriyeti	64,57 (87.)	3,62 (7.)	20 (40.)
Rusya Federasyonu	70,16 (60.)	2,76 (36.)	39 (28.)
Türkiye Cumhuriyeti	66,81 (75.)	2,99 (25.)	37 (30.)

Kaynak: www.socialprogress.org, Erişim Tarihi: 20.02.2019

Tablo 2.3'te yer alan Sosyal Gelişme Endeksi, Sosyal İlerleme Zorunluluğu tarafından her yıl ülkeleri 3 başlık altında yer alan 51 değişkene göre sosyal gelişim açısından değerlendiren bir endekstir. En son çalışma 2018 yılında 146 ülke dahil edilerek gerçekleştirilmiştir. (www.socialprogress.org, Erişim Tarihi: 20.02.2019).

Tablo 2.3'de yer alan seçilmiş ülkelerin Sosyal Gelişme Endeksi verilerine göre 2018 yılında ABD 84,78 puan ile 25., Almanya 89,21 puan ile 9., Çin Halk Cumhuriyeti 64,57 puan ile 87., Rusya Federasyonu 70,16 puan ile 60., Türkiye Cumhuriyeti 66,81 puan ile 75. sıradır. Bu verilere göre seçilmiş ülkeler arasında sosyal gelişim açısından en avantajlı ülke Almanya'dır. Ayrıca endeks değeri en düşük ülke olan Çin Halk Cumhuriyeti de eğer sosyal gelişim devlet politikası haline gelirse girişimcilere önemli fırsatlar sunabilir.

Tablo 2.3'te yer alan Sosyo Kültürel Normlar Global Girişimcilik Monitörü tarafından girişimciliği etkileyen dış faktörler içerisinde her yıl açıkladığı bir veridir. Bu veri ülkelerdeki sosyo-kültürel normların girişimciliğe verdiği destekleri

ölçümlemektedir. En son çalışma 2018 yılında 54 ülke dahil edilerek gerçekleştirilmiştir (www.gemconsortium.org, Erişim Tarihi: 20.02.2019).

Tablo 2.3'de yer alan seçimiş ülkelerin Sosyo Kültürel Normlar verilerine göre 2018 yılında ABD 4,30 puan ile 1., Almanya 2,65 puan ile 38., Çin Halk Cumhuriyeti 3,62 puan ile 7., Rusya Federasyonu 2,76 puan ile 36., Türkiye Cumhuriyeti 2,99 puan ile 25. sıradır. Bu verilere göre seçilmiş ülkeler arasında girişimciliği destekleyen sosyo kültürel normlar açsından ABD ilk sırada yer almaktadır.

Tablo 2.3'de üçüncü sütunda Hofstede İnsights tarafından Hofstede'nin kültürel boyutlarından bireyselliğin ölçülmesi sonucu elde edilen seçilmiş ülkelere ilişkin veriler yer almaktadır. Hofstede'ye göre bireysellik, insanların bireysel oalrak çalışma veya bir takım üyesi olarak çalışma istekleri ile ilgilidir (Gegez, 2008: 146). Toplumun bireysellik özelliği dikkate alındığında 104 ülke arasında ABD 91 puan ile 1., Almanya 67 puan ile 13., Çin Halk Cumhuriyeti 20 puan ile 40., Rusya Federasyonu 39 puan ile 28., Türkiye Cumhuriyeti ise 37 puan ile 30.'dur. Toplumun bireysellik özelliğinin fazla olduğu toplumlarda girişimciliğin daha fazla olacağı düşüncesi dikkate alındığında girişimcilik konusunda en avantajlı ülke ABD'dir.

2.1.4. Teknolojik Çevre

Ülkelerdeki teknolojik altyapı, teknolojik araçların kullanım oranları, teknolojik araçların kullanımına ilişkin yasal prosedürler gibi faktörler girişimcilik faaliyetleri açısından önemli olarak kabul edilebilir. Çünkü girişimciler yeni iş modellerinin oluşturulmasında teknolojik altyapı ve ürünleri rekabet avantajı elde edebilmek amacıyla kullanabildikleri gibi tamamen teknolojiye dayalı iş modelleri de oluşturabilirler.

Ngoasong (2015)'e göre dijitalleşmedeki gelişmeler ve bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) gelişmesi ekonomilerde yeni girişimcilik faaliyetleri için

fırsatlar yaratmaktadır. Teknolojideki gelişmeleri takip ederek bu fırsatları değerlendirmek üzere harekete geçen girişimciler inovatif ürün ve süreçler geliştirerek ekonominin gelişmesine katkı sağlarlar (Işık vd, 2015). Dangaloni'nin 2011 yılında İran'da 10 şirkette 200 kişi üzerinde yaptığı çalışmada da bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımının girişimciliği olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Aynı araştırmada bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımının işletmeler için bilgi sağlama özelliğinin olması, sanal işyeri ve e-pazarlama imkânı sunması, inovasyon fırsatı sağlaması ve istihdam oranını arttırması en önemli olumlu bulguları arasındadır.

Demiralay vd. (2018)'e göre girişimcilerin, bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanma düzeyleri faaliyet gösterdikleri ve hedef pazar olarak belirledikleri ülkelerin teknolojik alt yapı, BİT araçları kullanma maliyeti, BİT araçları kullanma yetisi, politik ve yasal kurallar gibi faktörlere bağlı olarak değişmektedir.

Örnek olarak dünyada ilk e-ticaret sitesi olarak bilinen ve 1994 yılında faaliyete başlayan www.amazon.com sitesi ABD'de faaliyete geçmiştir (www.hurriyet.com, Erişim Tarihi: 22.02.2019). Bu şirketin teknoloji altyapılı iş modelinde başarılı olmasının nedeninin ülkenin teknolojik altyapısının ve ülkede yaşayan insanların yüksek teknoloji kabul oranlarının etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 2.4. Seçilmiş Ülkelerin Seçilmiş Teknolojik Çevre Göstergeleri

Ülke	Bilgi ve İletişim Teknolojileri Gelişmişlik Endeksi	E-Devlet Kalkınma Endeksi	Şebekeleşmiş Hazırbulunuşluk Endeksi
Amerika Birleşik Devletleri	8,18 (16.)	0,8769 (11.)	5,80 (5.)
Almanya	8,39(12.)	0,8765 (12.)	5,60 (15.)
Çin Halk Cumhuriyeti	5,60 (80.)	0,6811 (65.)	4,20 (59.)
Rusya Federasyonu	7,07 (45.)	0,7969 (32.)	4,50 (41.)
Türkiye Cumhuriyeti	6,08 (67.)	0,7112 (53)	4,40 (48.)

Kaynak: www.itu.int, Erişim Tarihi: 17.02.2019

Bilgi ve İletişim Teknolojileri Gelişmişlik Endeksi Birleşmiş Milletler Uluslararası Telekomünikasyon Birliği tarafından her yıl ülkeleri üç başlık altında yer alan 11 değişkene göre ülkeleri bilgi ve iletişim teknolojileri açısından değerlendiren bir endekstir. En son çalışma 2017 yılında 176 ülke için hesaplanmıştır (www.itu.int, Erişim Tarihi: 17.02.2019).

Tablo 2.4'de yer alan Bilgi ve İletişim Teknolojileri Gelişmişlik Endeksi verilerine göre 2017 yılında ABD 8,18 puan ile 16., Almanya 8,39 puan ile 12., Çin Halk Cumhuriyeti 5,60 puan ile 80., Rusya Federasyonu 7,07 puan ile 45., Türkiye Cumhuriyeti 6,08 puan ile 67. sıradır. Bu verilere göre seçilmiş ülkeler arasında bilgi ve iletişim teknolojileri gelişmişliği açısından girişimciliğe en fazla destek olan ülke Almanya'dır.

Ayrıca bu kapsamda Birleşmiş Milletler Kamu Yönetim Ağı tarafından iki yılda bir yıl ülkeleri üç alt endeks altında yer alan değişkenlere göre e-devlet gelişimi açısından değerlendiren E-devlet Kalkınma Endeksi de mevcuttur. En son çalışma 2018 yılında 193 ülke için hesaplanmıştır (https://publicadministration.un.org, Erişim Tarihi: 17.02.2019).

Tablo 2.4'de yer alan E-Devlet Kalkınma Endeksi verilerine göre 2018 yılında 193 ülke arasında ABD 0,8769 puan ile 11., Almanya 0,8765 puan ile 12., Çin Halk Cumhuriyeti 0,6811 puan ile 65., Rusya Federasyonu 0,7969 puan ile 32., Türkiye Cumhuriyeti 0,7112 puan ile 53. sıradır. Bu verilere göre seçilmiş ülkeler arasında e-devlet gelişimi açısından girişimciliğe en fazla destek olan ülke ABD'dir.

Teknolojik çevreyi ölçen bir diğer uluslararası endeks olan Şebekeleşmiş Hazırbulunuşluk Endeksi Endeksidir. Dünya Ekonomik Formu tarafından 2001 yılından 2016 yılına kadar her yıl ülkeleri dört ana başlık altında yer alan 53 değişkene göre ülkelerin bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) tarafından sunulan fırsatlardan yararlanma eğilimini ölçen bir endekstir. En son çalışma 2016 yılında 139 ülke için hesaplanmıştır (www.weforum.org, Erişim Tarihi: 17.02.2019).

Tablo 2.4'de yer alan Şebekeleşmiş Hazırbulunuşluk Endeksi verilerine göre 2016 yılında 139 ülke arasında ABD 5,80 puan ile 5., Almanya 5,60 puan ile 15., Çin Halk Cumhuriyeti 4,20 puan ile 59., Rusya Federasyonu 4,50 puan ile 41., Türkiye Cumhuriyeti 4,40 puan ile 48. sıradadır. Bu verilere göre seçilmiş ülkeler arasında girişimcilerin bilgi ve iletişim teknolojileri tarafından sunulan fırsatlardan yararlanma oranının en fazla olduğu ülke ABD'dir.

2.1.5. Coğrafi ve Ekolojik Çevre

Girişimcilerin yaşadığı ve iş modelini oluşturduğu hedef pazarın coğrafi konumu ve coğrafi şartları girişimcilik faaliyetlerini de etkilemektedir. İş modelinin oluşturulacağı ülke, bölge, yöre, şehir, lokasyon gibi konular girişimcilerin başarısını etkileyen temel faktörler olarak kabul edilebilir.

Kentler girişimcilik için önemli avantajlar sunmaktadır. Nüfus yoğunluğunun fazla olduğu şehirlerde girişimciler için önemli fırsatlar bulunmaktadır. Kentlerdeki bu nüfus yoğunluğu müşterinin ulaşma kolaylığı yanında üretimde kullanılan girdilere de (emek, tedarikçiler, sermaye) ulaşımı kolaylaştırmaktadır. Ayrıca şehirlerde gerçekleştirilen iş toplantıları farklı girişimcilik fırsatlarının çıkmasına neden olduğu gibi girişimcilerin şehirlerde yaşayan birçok yetenekli kişilerle iletişim kurmasını da kolaylaştırmaktadır. Kentlerdeki girişimcilik riski yüksek mal ve hizmet talebi nedeniyle oldukça düşüktür (Stam, 2009). ABD'de yapılan araştırmalar yeni işletme kurma ile kentleşme düzeyi arasında pozitif ilişki olduğunu ortaya koymuştur (İlhan, 2003).

Ayrıca coğrafi konum ve coğrafi şartlar girişimciler için fırsatlar sunabilir. Örnek olarak kuzey ışıklarını izlemeye giden binlerce kişi Norveç, İsveç, İzlanda, Finlandiya, Kanada'da girişimciler için önemli fırsatlar sunmaktadır. Bu bölgede konaklama, yiyecek-içecek, transfer gibi hizmet sektörlerinde birçok girişimci aktif olarak çalışmaktadır. Türkiye'de de deniz, kum, güneş turizmi için özellikle Antalya'nın seçilmesinin nedeni coğrafi faktörlerle ilgilidir.

Yaklaşık olarak son 30 yıldır dünya üzerindeki aşırı tüketimin neden olduğu çevresel kirlilik ve bu kirliliğe bağlı olan hastalıkların artması ülke yönetimlerini ve insanları bu konuda daha duyarlı hale getirmişlerdir. Girişimciler yeni iş modellerinde çevreye duyarlı iş modellerini ortaya koyabilecekleri gibi tamamen çevresel sorunlara odaklı sosyal girişimcilik modelleri de oluşturmuşlardır. Birçok ülkede yasal uygulamalar da çevreyi koruma konusunda girişimcilere yol gösterici olmuştur. Girişimcilik yazını incelendiğinde özellikle yeşil girişimcilik, sürdürülebilir girişimcilik, sosyal girişimcilik konularda da artış olduğu ifade edilebilir.

Coğrafi ve ekolojik çevre açısından kentleşme oranları, çevresel performans endeksi ve iklim değişikliği performans endeksi grişimciler açısından önemli gözstergeler olarak nitelendirilebilir. Bu çerçevede çalışmada seçilmiş ülkelere ilişkin endeks değerleri Tablo 2.5'te yer almaktadır.

Tablo 2.5. Seçilmiş Ülkelerde Seçilmiş Coğrafi ve Ekolojik Çevre Göstergeleri

Ülke	Kentleşme Oranları %	Çevresel Performans Endeksi	İklim Değişikliği Performans Endeksi
Amerika Birleşik Devletleri	82	71,19 (27.)	18,82 (59.)
Almanya	77	78,37 (13.)	55,18 (27.)
Çin Halk Cumhuriyeti	58	50,74 (120.)	49,60 (33.)
Rusya Federasyonu	74	63,79 (52.)	37,59 (52.)
Türkiye Cumhuriyeti	75	52,96 (108.)	40,22 (50.)

Kaynak: (https://epi.envirocenter.yale.edu/, Erişim Tarihi: 17.02.2019).

Dünya Bankası tarafından hesaplanan farklı gelişmişlik sınıfında yer alan seçilmiş ülkelerin kentleşme oranları Tablo 2.5'de yer almaktadır. Kentleşme oranı, kentte yaşayan nüfusun toplam nüfusa oranıdır. Diğer anlamda bir ülke nüfusunun ne kadarının şehirlerde yaşadığının göstergesidir. 2017 yılında kentleşme oranları ABD'de %82, Almanya'da %77, Çin Halk Cumhuriyeti'nde %58, Rusya

Federasyonu'nda %74, Türkiye Cumhuriyeti'nde %75'tir. Seçilmiş ülkeler arasından en yüksek şehirleşme oranı ABD'dedir.

Tablo 2.5'te yer alan Çevresel Performans Endeksi Yale Üniversitesi tarafından iki yılda bir ülkelerin çevresel eğilimlerini ve ilerlemelerini 2 alt endeksi oluşturan 24 değişkene göre değerlendiren bir endekstir. En son çalışma 2018 yılında 180 ülke için hesaplanmıştır (https://epi.envirocenter.yale.edu/, Erişim Tarihi: 17.02.2019).

Çevresel Performans Endeksi verilerine göre 2018 yılında 180 ülke arasında ABD 71,19 puan ile 27., Almanya 78,37 puan ile 13., Çin Halk Cumhuriyeti 50,74 puan ile 120., Rusya Federasyonu 63,79 puan ile 52., Türkiye Cumhuriyeti 52,96 puan ile 108. sıradır. Bu verilere göre seçilmiş ülkeler arasında çevresel performansa en fazla önem veren ülke Almanya'dır (Tablo 2.5).

Bir diğer uluslararası endeks olan İklim Değişikliği Performans Endeksi Germanwatch tarafından 2005 yılından itibaren her yıl ülkeleri dört ana başlık altında yer alan 14 değişkene göre ülkelerin iklimi koruma performansını ölçen bir endekstir. En son çalışma 2019 yılında 56 ülke için hesaplanmıştır (https://germanwatch.org/en, Erişim Tarihi: 18.02.2019).

Tablo 2.5'te yer alan İklim Değişikliği Performans Endeksi verilerine göre 2019 yılında 56 ülke arasında ABD 18,82 puan ile 59., Almanya 55,18 puan ile 27., Çin Halk Cumhuriyeti 49,60 puan ile 33., Rusya Federasyonu 37,59 puan ile 52., Türkiye Cumhuriyeti 40,22 puan ile 50. sıradır. Bu verilere göre seçilmiş ülkeler arasında iklimi koruma performansı en iyi olan ülke Almanya'dır.

2.1.6. Demografik Çevre

Ülkelerin nüfus yapısının özellikleri girişimcilere girişimcilik fırsatları sunabilmektedir. Ülkedeki nüfus, nüfusun yaş, cinsiyet, eğitim, meslek dağılımı hem üretim esnasında hem de ürün ve hizmet satışında girişimcilerin iş modelinin

başarısını etkilemektedir. Dünyanın en kalabalık ülkelerinde iş modeli oluşturan girişimciler emek arzının fazla olması nedeniyle düşük işçilik ücretlerinden faydalanırken ürün/hizmet satışında ise üretim miktarı arttıkça düşen parça başı maliyetlerden faydalanabilmektedir.

Ülkede yaşayan nüfusun eğitimli diğer anlamda kalifiye olması yüksek bir üretim gücünü ve bilinçli bir tüketici kitlesini ifade etmektedir (İlhan, 2003). Bu tüketici kitlesinin oluşturduğu pazarın doygunluğa ulaşması da girişimciler için iş fırsatları anlamına gelmektedir. Ayrıca demografik değişimler günümüz dünyasında yenilik fırsatı kaynaklarının en güvenilir olanı olarak kabul edilmektedir. Nüfus değişimleri sürekli ihtiyaçlar yaratarak yeniliklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Bedük ve Eryeşil, 2015: 81).

Ülkelerdeki göçler de hem demografik yapıyı hem de girişimciliği etkileyen önemli faktörlerden bir tanesidir. Göçler nedeniyle girişimcilik yapısı da değişebilmektedir. Örneğin, dünyada en yüksek girişimcilik eğilimi veya yeteneğine sahip milletler arasında bulunan Türkler, uygun girişimcilik ortamının bulunduğu Almanya'da en önemli girişimci nüfusu oluşturmaktadır (Demirkaya ve Aydın, 2010).

Çalışmada seçilmiş ülkelerin demografik çevre göstergeleri açısından nüfus, çalışma yaşındaki nüfus (15-64 yaş) ve ortalama öğrenim süresi açısından verilmektedir.

Tablo 2.6'da seçilmiş ülkelerin 2017 nüfusları yer almaktadır. 2017 yılında ABD'nin nüfusu 325.719.180, Almanya'nın nüfusu 82.695.000, Çin Halk Cumhuriyeti'nin nüfusu 1.386.395.000, Rusya Federasyonu'nun nüfusu 144.495.040, Türkiye Cumhuriyeti'nin nüfusu 80.745.020'dir. Bu nüfus miktarlarına göre girişimciler için en önemli fırsat Çin Halk Cumhuriyeti'ndedir.

Tablo 2.6. Seçilmiş Ülkelerin Seçilmiş Demografik Çevre Göstergeleri

Ülke	Nüfus	Çalışma Yaşındaki Nüfus (15-64 %)	Ortalama Öğrenim Süresi
Amerika Birleşik Devletleri	325.719.180	66	13,4
Almanya	82.695.000	65	14,1
Çin Halk Cumhuriyeti	1.386.395.000	72	7,8
Rusya Federasyonu	144.495.040	68	12
Türkiye Cumhuriyeti	80.745.020	67	8

Kaynak: https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.1564.TO

Tablo 2.6'da ikinci sütunda ise seçilmiş ülkelerin 15-64 yaş arası nüfusun toplam nüfusa oranı olarak da ifade edilebilen çalışma yaşına gelmiş nüfus yer almaktadır. 2017 yılında çalışma yaşındaki nüfus ABD'de %66, Almanya'da %65, Çin Halk Cumhuriyeti'nde %72, Rusya Federasyonu'nda %68, Türkiye Cumhuriyeti'nde %72'dir. Ülkelerin çalışma yaşındaki nüfus oranları incelendiğinde çalışma yaşında olan ve girişimciler için imkan sunan iki ülkenin Çin Halk Cumhuriyeti ve Türkiye olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.6'da 3. sütunda ise seçilmiş ülkelerdeki ortalama öğrenim sürresi yer almaktadır. 2018 yılında ortalama öğrenim süresi ABD'de 13,4 yıl, Almanya'da 14,1 yıl, Çin Halk Cumhuriyeti'nde 7,8 yıl, Rusya Federasyonu'nda 12 yıl, Türkiye Cumhuriyeti'nde 8 yıldır. Nüfusun niteliği dikkate alındığında girişimciler için en avantajlı ülke Almanya'dır.

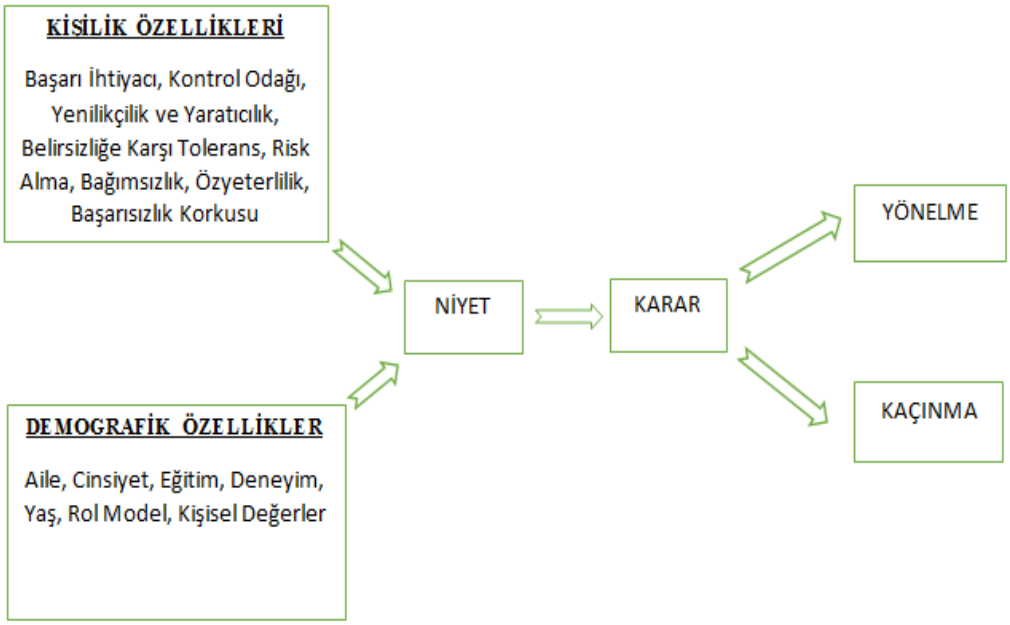
2.2. GİRİŞİMCİLİĞİ ETKİLEYEN BİREYSEL FAKTÖRLER

Girişimcilik yazını incelendiğinde girişimciliği etkileyen bireysel faktörlerin kişilik özellikleri ve demografik özellikler olarak iki sınıfta incelendiği görülmektedir.

Girişimcilik niyeti bir iş girişimine başlama kararını etkileyen faktörler içinde en önemlisi olarak kabul edilmektedir. Girişimcilik niyeti, bilinçli farkındalık ve inanç olarak tanımlanabileceği gibi yeni bir iş kurmak niyetinde olan kişiler tarafından gelecekte bunu gerçekleştirmek için girişim ve plan yapılması olarak da nitelendirilmektedir (Botha ve Bignotti, 2016). Girişimcilik niyeti, harekete geçme eğilimi, algılanan davranış kontrolü, aile geçmişi, kültürel/dini aidiyet, üniversite çevresi, öz-yeterlilik, hükümet politikaları, kişisel özellikler, tutum, öznel normlar, girişimcilik eğitimi gibi bireysel ve demografik faktörlerinden etkilenmektedir (Shamsudin vd, 2018).

Şekil 2.1'de girişimciliği etkileyen bireysel faktörlerin girişimcilik üzerinde girişimcilik niyeti ve girişimcilik kararları ile nasıl etkili olduğu görülmektedir.

Şekil 2.1. Girişimciliği Etkileyen Bireysel Faktörler



Kaynak: GEM Manuel, A Report on the design, data and quality control of the global entrepreneurship monitör, s.7, 2017.

Girişimciliği etkileyen kişilik özellikleri ve demografik özellikler girişimcilik niyetlerini ve kararlarını etkileyerek girişimcilerin iş fikrine yönelmelerini veya kaçınmalarını sağlayabilmektedir.

2.2.1. Kişilik Özellikleri

Girişimciliği etkileyen kişilik özellikleri başarı ihtiyacı, kontrol odağı, yenilik ve yaratıcılık, belirsizliğe karşı tolerans, risk alma, bağımsızlık, özyeterlilik, ve başarısızlık korkusudur.

2.2.1.1. Başarı İhtiyacı

Motivasyon teorileri içerisinde McClelland'ın ihtiyaçlar hiyerarşisi teorisinde belirlenmiş üç temel ihtiyaç söz konusudur. Üç temel ihtiyaç, belirlenmiş bazı standartlara ulaşma, başarma arzusu ve gelişme güdüsü olarak tanımlanan "başarma ihtiyacı", diğerlerini etkileyerek belirli bir yönde davranmalarını sağlamak için "güç ihtiyacı" ve yakın ilişkiler kurmak için "ilişki ihtiyacı" olarak belirlenmiştir. Bu üç önemli unsurdan "başarma ihtiyacı" girişimciliği etkileyen kişilik özellikleri arasında yer almaktadır (Robbins ve Judge, 2015). McClelland (1961) "The Achieving Society" kitabında erkek öğrenciler üzerinden başarı puanları ve girişimci davranış arasında bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Başarı puanı yüksek olanların diğer çalışma pozisyonlarından ziyade başarı ihtiyacının daha fazla tatmin edileceği girişimciliğe yönelme arayışında olduklarını öngörmektedir (Akt.McClelland, 1965).

Başarı ihtiyacı kazanılmış ihtiyaçlar üzerine kurulu bir kavramdır ve işyerinde bireysel eylemleri tetikleyen en önemli ihtiyaçlardan biridir (Kerr vd., 2017). Başarıya duyulan ihtiyaç, kişiyi başarı ve kusursuzluk için çaba göstermesi için güçlendiren dürtüdür. Başarılardan zevk alan ve etkili olmak isteyenlerin girişimci davranma eğilimi vardır (Taşkın vd, 2018). Başarı ihtiyacı yüksek olan girişimciler,

yeteneklerini zorlayan işlerde daha hızlı çalışır, daha hızlı öğrenir, para ve unvan gibi dışsal motivasyon faktörlerine itibar etmezler (Marangoz, 2009: 7).

McClelland (1961), "The Achieving Society" isimli kitabında başarı gereksinimine yönelik makro önermelere de yer vermiştir. Kitabın yazıldığı dönemde ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeyi ve ülkelerdeki toplumların başarı güdüsü düzeyleri arasında bir ilişki olduğunu ileri sürerek bununla ilgili kanıtsal açıklamalara yer vermiştir. Farklı ülkelerde yaptığı çalışmaları kullanarak girişimciliği, başarı motivasyonunu ekonomik büyüme ve gelişmeye dönüştüren bir araç olarak tanımlamıştır. McClelland (1961) sonuç olarak bazı toplumlardaki sosyalleşme sürecinin yüksek bir başarı güdüsü yaratması nedeniyle, o toplumların daha fazla sayıda girişimci çıkarabildiğini ifade etmiştir (https://www.e-motivasyon.net, Erişim Tarihi: 18.06.2019).

2.2.1.2. Kontrol Odağı

Girişimciliği etkileyen önemli kişisel özelliklerden bir tanesi de kontrol odağıdır faktörüdür. Kontrol odağı, bireylerin kendilerini etkileyen olayları kontrol edebileceklerine yönelik inançlarının sınırını belirlemektedir (Basım ve Şeşen, 2008: 51). Rotter tarafından "Sosyal Öğrenme Kuramı" temelinde ortaya konan kontrol odağı kavramı davranış kontrolünde sorumluluğun merkezini belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Rotter kontrol odağını içsel ve dışsal kontrol odağı olarak ikiye ayırmıştır. İçsel kontrol odağı bireyin istediği şeyi yapma isteğinde davranışlarını yönlendiren unsurun kendi yeteneklerine bağlı olduğu inancını yansıtırken dışsal kontrol ise, diğer bireylere, olaylara, şansa ve kadere bağlı olduğu inancını temsil etmektedir (Gül ve Beyşenova, 2018: 215). İçsel kontrol odağına sahip olan bir kişi hayatını kendi kararlarının kontrol ettiğini düşünürken, dışsal kontrol odağına sahip olan bir kişi ise, gerçek kontrol faktörlerinin tesadüfler, kader ya da çevresel özellikler olduğuna ve kendi hayatlarını etkileyemediklerine inanır. İçsel kontrol odağı, kişilerin çaba ve becerileri ile ilişkili olup girişimciliğin ortaya çıkmasında daha etkilidir (Kerr vd, 2017). İç kontrol odağına sahip olarak motive olan kişiler,

hayatta kalan şirketleri ve diğerlerinden daha hızlı büyüyen şirketleri yaratmışlardır (Omerzel Gomezelj ve Kušce, 2013),

2.2.1.3. Yenilikçilik ve Yaratıcılık

Yenilikçilik, yaratılan yeni fikir veya düşüncenin kullanılarak müşteri tatminine yönelik yeni kaynaklar bulunmasıdır. Yaratıcılık ise yeni bir düşünce veya fikir ortaya çıkarma yeteneğidir (Marangoz, 2009). Yenilikçilik, insanların alışılmadık şekillerde yeni şeyler yapmanın yollarını aradığı ve ilgilenmek istediğini varsaymaktadır. Yenilikçilik, iş fırsatlarının yeni ve olağanüstü yollarla görülmesi ve izlenmesi ile tanımlanmaktadır. Girişimciliği karakterize etmede yinelenen konulardan biri olarak, girişimcilik becerisine sahip kişilerin girişimcilere sahip olmayan insanlara göre tamamen yeniliklere açık oldukları söylenebilir (Taşkın vd, 2018). Yaratıcılık ise, daha bireysel, tanımlaması ve yönetmesi zor bir olgudur. Girişimciler yenilik yapmak ve yeni iş yolları oluşturmak için yaratıcılıklarını kullanırlar. Bu nedenle, girişimcilik yeniliğin yanında yaratıcılık faaliyetlerini de gerektirmektedir (Marangoz, 2009: 10).

2.2.1.4. Belirsizliğe Karşı Tolerans

Belirsizlik toleransı, belirsiz durumlarda olumlu cevap verme yeteneği olarak ifade edilmektedir. Bu belirsizlik, belirsiz bir ortamda yapılan kararlar hakkında daha fazla bilgi aramaksızın yüksek bir hoşgörü gösterme anlamına gelir (Bozkurt ve Erdurur, 2013). Belirsizliğe karşı toleransı yüksek olan kişilerin bilgiye önem verdikleri, parçaları analiz etme ve yorumlama eğilimlerinin yüksek olduğu görülmektedir (Şen ve Aslan, 2017). Belirsizlik içeren bir çevrede karar alma, uygulama ve bu kararların sonuçlarına yönelik riskler üstlenme, girişimciliğin temel işlevi olarak kabul edilirken, belirsizliğe karşı tolerans ve risk alma eğilimi, çoğu zaman girişimcileri diğerinden ayıran belirgin özellikler olarak görülmektedir (Erdem, 2001). Bu yüzden girişimciler sürekli değişen çevre şartlarında bilinmeyeni üstlenmeye istekli olmalıdırlar (Marangoz, 2009: 8).

2.2.1.5. Risk Alma

Risk alma davranışı, belirsizlik ile yeni ürün ve hizmetin içinde barındırdığı riskin kabul edilmesi, belirsiz ürün ve hizmetlere kaynak tahsisi ile nitelendirilebilir (Akkoç vd., 2014). Risk almaya cesaret eden birey, kendi işinde çalışmaya meyillidir çünkü işi yönetme ve geliştirme konusunda kendinden emin ve yeteneklidir ve işe dair başarısızlıklarla yüzleşebilir (Darmento ve Yuliarı, 2018). Bu kapsamda girişimcilik kabul edilebilir ölçüde risk almayı gerektiren bir davranış olma özelliğini içeren kavram olarak nitelendirilmektedir (Akkoç vd., 2014). Diğer bir ifadeyle, girişimci risk olmaksızın hiçbir iddia ve mücadele olmayacağı ile başarılı sonuç elde edilemeyeceği gerçeğini bilerek, anlaşılabilen ve yönetilebilen riskleri alır (Kaygın ve Güven, 2015).

2.2.1.6. Bağımsızlık Arzusu

Bağımsızlık arzusu, bireyin kontrol hissiyle yakından ilgilidir (Duran vd., 2013). Başkalarına ekonomik olarak bağımlı olmama, karar alırken ve uygularken başkalarından emir almama, başarı ve başarısızlığı paylaşmama ve kimseye hesap vermeme tercihi ve sadece kendi potansiyelini herkesten bağımsız olarak gerçekleştirme arzusu ile hareket etmek olarak tanımlanabilir (Kaygın ve Güven, 2015). Girişimcilerin bireysellik ve özgürlük değerlerinin yüksek olması, işletme içindeki kurallardan ya da sosyal normlardan ve prosedürlerden sıkılmaları bunların kendilerini gerçekleştirme ve bağımsızlık arzularından kaynaklanmaktadır (Duran vd., 2013).

2.2.1.7. Özyeterlilik

Özyeterlilik kişinin kendi yeteneklerine olan güveni olarak tanımlanmaktadır. Kişinin hayatındaki olaylar üzerinde kontrolü kullanma becerisine olan inancını işaret etmektedir (Doris ve İrena, 2013). Girişimci öz yeterliliği, girişimcilik ilgisinin temel belirleyicisi olarak değerlendirilir ve girişimcilik etkinliğinin girişimcilik niyeti üzerindeki büyük etkisinin girişimci olma kararını belirlediği söylenebilir (Darmanto ve Yuliari, 2018). Girişimci öz yeterlik algısı, girişimci olanlarla olmayanların ayırt edici özelliklerinden biri olarak görülmektedir (Vatansever, 2012). Girişimsel öz-yetkinliğin; risk ve belirsizlik yönetimi, yenilik ve ürün geliştirme, kişilerarası ağ yönetimi, fırsatlardan yararlanma, kritik kaynakların temini ve tahsisi ve yenilikçi bir çevrenin geliştirilmesi becerilerini içermesi gerektiğini iddia etmişlerdir (Kerse vd., 2017).

2.2.1.8. Başarısızlık Korkusu

Girişimcilikteki başarısızlık korkusu, geçici bir duygusal deneyim olarak tanımlanmaktadır. Girişimcilikteki başarısızlık korkusu deneyiminin altında yatan biliş ve etki sosyal olarak yerleşmiştir. Başarısızlık korkusu, girişimcilik sürecinde üstlenilen farklı eylemleri, kararları ve görevleri etkileyebilir**.** Başarısızlık korkusu, girişimcilik davranışını hem engeller hem de motive eder ve bu nedenle girişimcilik motivasyonunun daha iyi anlaşılması için olanak sunmaktadır (Cacciotti vd, 2016). Başarısızlık korkusu ile ilgili cinsiyet temelli gerçekleştirilen araştırmalarda kadınların başarısızlık korkusu hissetme ihtimalinin daha yüksek olduğunu, bunun ise kadınların girişimci isteklerinin daha düşük seviyelerde çıkmasına neden olduğu tespit edilmiştir (Anttilla, 2017). ABD'de 65 girişimci üzerinde gerçekleştirilen bir araştırmada finansal güvenlik, girişimi finanse etme yeteneği, kişisel yetenek/özgüven, fikrin potansiyeli, sosyal saygıya yönelik tehditler, girişimin yürütme yeteneği ve fırsat maliyetleri olarak girişimcilerin kararlarını etkileyen yedi adet başarısızlık korku kaynağı tespit edilmiştir (https://hbr.org/2018/04/how-fear-helps-and-hurts-entrepreneurs, Erişim Tarihi: 20.02.2019).

2.2.2. Girişimciliği Etkileyen Demografik Faktörler

Girişimciliği etkileyen demografik faktörler aile, cinsiyet, eğitim, yaş, rol model ve kişisel değerlerden oluşmaktadır.

2.2.2.1. Aile

Girişimcilik kariyerine giriş için en önemli faktör rol modeli olarak kabul edilmektedir. Rol modeline sahip olan kişilerin girişimcilik faaliyetlerinde bulunma olasılıklarının daha yüksek olduğu, anne ve babanın kilit rol modeller olduğu ve aile şirketi geçmişi olan kişilerin kendi girişimlerine başlama olasılıklarının daha yüksek olduğu da amprik olarak kanıtlanmıştır (Ranwala, 2016). Ayrıca, ebeveynler sahip oldukları deneyimlerle çocuklarına önemli bir bilgi sermayesi sağlarken, çocuklarının karşılaştıkları mali engellerin aşılmasında da farklı seçenek ve planlarla yardımcı olmaktadır (Kinias, 2013). Bunun dışında girişimcilik faaliyetlerinde aile girişimci ekip olarak özel bir yapıya sahiptir. Aile arasındaki akrabalık bağları diğer girişimcilik ekiplerine göre ekip üyelerinin daha güçlü bağlarla birbirlerine destek olmalarını sağlamaktadır. Aile, sahip oldukları kaynaklarla girişimcinin harekete geçerek girişimin ortaya çıkmasını sağlar ve girişimci ailenin sosyal ağlarının etkisinde iş dünyası ile iç içe faaliyet göstermeye başlar (Pant, 2015).

2.2.2.2. Cinsiyet

Cinsiyet girişimcilik faaliyetlerinin yapısını etkileyen temel faktörlerden bir tanesi olarak kabul edilebilir. Farklı toplumlardaki kadına bakış açısı girişimcilik faaliyetlerinin niceliğini ve niteliğini etkileyebilmektedir. Kadın ve erkeklerin yaratılış ve sosyalleşme özellikleri de girişimcilik üzerinde etkilidir. Uluköy ve Demireli (2014)'ne göre, kadın girişimciler, iyimser düşünen ve değişen çevre şartlarına daha fazla uyum sağlayan kişilik özellikleri ile fiziksel güç gerektirmeyen

hizmet sektörlerinde iş kurarken, erkek girişimciler kendine daha fazla güvenen, daha esnek olan ve daha az toleransa sahip olan kişilik özellikleri ile üretim ve inşaat gibi sektörlerde ilk işlerini kurmaktadırlar.

2.2.2.3. Eğitim

Eğitim, çeşitli mekanizmalar aracılığıyla kişilerin girişimcilik tercihini etkilemektedir (Kolstad ve Wing, 2009). Ortaöğretim ve yükseköğretim eğitimi yüksek özgüven, düşük risk algısı ve artan insan sermayesi sonucu girişimciliği arttırmaktadır (Jimenez vd, 2015). Eğitim seviyesinin yüksek olması maddi birikimi sağlayarak gerekli olan girişimcilik başlangıç sermayesinin azalmasına neden olmaktadır. Eğitimin ticari faaliyetlerin verimliliği üzerinde diğer meslek seçimlerine göre daha yüksek bir etkisi varsa, yetenekli insanlar girişimci olmaktadır. Eğitim girişimcilik yeteneğini geliştirerek ve bireysel bir çalışanın verimliliğini arttırdığında hem girişimci olma olasılığını hem de girişimcinin performansını artıracaktır (Kolstad ve Wing, 2009).

Eğitim seviyesi aynı zamanda girişimcilik faaliyetlerinin türünü de etkilemektedir. Yükseköğretim, kayıt dışı girişimcilik üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir, çünkü bu tür faaliyetlerin olası olumsuz etkilerine karşı farkındalığı arttırmaktadır. Ancak, orta öğretim kayıt dışı girişimciliği önemli ölçüde etkilememektedir. Ortaöğretim, kayıt dışı girişimciliğin olası olumsuz yankıları hakkındaki farkındalığı arttırsa da, bu etki organizasyonel, planlama, idari, bürokratik, liderlik veya insan kaynakları yönetimi becerilerinin eksikliği ile karşılanmaktadır. Bir başka deyişle, daha yüksek eğitim seviyesine sahip kişiler, sadece firma sahibi olarak değil, çalışan olarak da başarıya ulaşma ve kişisel hedeflerine ulaşma konusunda daha büyük olasılıklara sahip olabilmektedir (Jimenez vd., 2015). Bu yüzden eğitim seviyesi ve eğitimli kişinin niteliği yükseldikçe ücretli çalışma tercihlerinin artmaya bağladığı konusu da girişimcilik yazınında son yıllarda yapılan çalışmalarda dikkat çeken bulgular arasındadır.

2.2.2.4. Deneyim

İnsanların geliştirdikleri bilgi ve becerileri girişimcilik stratejisi oluşturulmasına, kaynakları ve süreçleri organize etmelerine neden olur (Sabuhilaki, 2016). Genel iş deneyimi, iş fırsatlarından yararlanmak için gereken becerileri ile satış, müzakere, liderlik, planlama, karar verme, problem çözme ve organizasyon ve iletişim becerilerini içermektedir (Doris ve İrena, 2013). Özellikle endüstri bilgisi ve ilgili endüstri ağları, yeni girişimin kaynak ihtiyacını belirleme, bu kaynakları bulma, ortakları seçme ve kaynak sağlayıcılarla esnek sözleşmeler oluşturma konusunda önemli varlıklar olduğunu belirtmektedir (Sharma ve Madan, 2014). Bu nedenle deneyim, girişimcilik fırsatının hesaplanan değeri ile ilgili belirsizliği azaltır ve girişimcinin beklediği faydayı arttırır. Ayrıca deneyimlerini daha çok kullanan insanlar için girişimcilik fırsatlarının değerlendirilmesi daha olasıdır (Sabuhilaki, 2016). Samuelsson (2001) tarafından yapılan araştırma, benzer bir sektördeki deneyimin, yenilikçi girişimlerdeki büyüme ile pozitif ilişkili olduğunu doğrulamıştır (Akt. Sharma ve Madan, 2014).

2.2.2.5. Yaş

Yaşın girişimcilik üzerindeki etkileri konusunda ilgili yazında farklı çalışmalar bulunmaktadır. Kişilerin bir işi başlatmak ve yürütmek için gerekli olan finansal ve beşeri sermaye miktarının yaşla birlikte arttığı savunulmaktadır. Ayrıca yaşı ilerlemiş olanlar geliştirmiş oldukları sosyal ve iş ağları sayesinde daha kolay yeni girişimler kurabilmektedirler. Serbest meslek, işin içeriğini ve hızını kontrol etmek için daha fazla imkân sunduğu için yaşa bağlı olarak tercih edilebilir (Stefanovic ve Stosic, 2012).

Diğer bir görüşe göre ise teorik ve ampirik olarak, bir işe başlama isteği zamanla artan fırsat maliyeti ve dolayısıyla gelecekten daha yüksek bir ücret faydası, iskonto oranı nedeniyle yaşla birlikte azalmaktadır (Zhang ve Acs, 2018). Girişimcilik için önemli bir faktör olan riskten kaçınmanın da yaşla birlikte arttığı

tahmin edilmektedir (Stefanovic ve Stosic, 2012). Girişimcilik faaliyetlerinin, mülk sahiplerinin yaşına göre neredeyse doğrusal bir şekilde arttığını, ancak 40'ların sonlarına kadar artmakla birlikte daha sonra işçi (mal sahibi-yöneticileri) kiralamak isteyen insanlar için azaldığını göstermektedir (Zhang ve Acs, 2018). Bu yüzden serbest meslek sahibi olma olasılığının yaşla birlikte arttığını, ancak sadece belli bir limite kadar arttığı veya sabitleştirilmiş olduğu söylenebilir (Stefanovic ve Stonic, 2012).

2.2.2.6. Rol Modelleri

Aile, kardeş veya diğer başarılı akrabalar yanında ulusal alanda çalışan başarılı girişimciler rol model olarak seçilebilir (Kaygın ve Güven; 2013, 42). Rol modeller, kişileri kariyerleri konusunda karar almaya ve belirli hedeflere ulaşması için teşvik edebilir, onlara ilham verebilir (Bosma vd, 2010). Rol modellerinin kişilerin girişimcilik niyetleri üzerinde sosyal bir etkiye sahip olduğu kabul edilmektedir. Ebeveyn olarak seçilen rol modellerinin, girişimcilik niyetlerini arttırdığı tespit edilmiştir. Rol modellerinin iddialı hedeflere ulaşma motivasyonları üzerindeki olumlu etkisi, yalnızca rol modellerin başarılarının zamanlama ve yetenekler açısından ulaşılabilir olduğu durumlarda ortaya çıkmaktadır (Nowinski ve Haddoud, 2019). Girişimcilik hikâyeleri, girişimcilik tutkusunu somutlaştırarak girişimciliği teşvik eden dinamiklere yeni bir bakış açısı getirmektedir (Fellnhofer, 2017).

2.2.2.7. Kişisel Değerler

Kişilerin değer, fikir ve davranışları sosyal bütünleşmenin temel parçaları olarak kabul edilmektedir. Kişisel değerler aynı zamanda inançların bütünlüğü ile yaşam tarzı arasındaki tercihleri göstermektedir. Kişisel değerler, girişimcilerin aldıkları kararlarıyla girişimcilik başarısını etkilemektedir. Çünkü, kişisel değer

sistemi, girişimcilerin olayları anlamalarını, karşılaştıkları sorunları çözmelerini, kişisel ilişkilerini, idari performansını, karar vermesini ve başarısını etkilemektedir (Halis vd., 2007). Girişimciliği etkileyen kişisel değerlerin tespitine yönelik gerçekleştirilen çalışmalarda girişimcilerde bireycilik, bağımsızlık, otoriteye karşı direnç, hedonizm, güç başarı, öz-yönelim değerlerinin olduğu saptanmıştır (Jaen vd., 2010).

2.3. GİRİŞİMCİLİKTE CİNSİYET VE BAŞARISIZLIK KORKUSU

Girişimciliğin ortaya çıkışı ve sürdürülebilmesinde kişisel ve çevresel faktörlerin önemli olduğu girişimcilik yazınında kabul edilmiş ve tezin ikinci bölümünde bu konu hakkında gerekli bilgiler verilmiştir.

Girişimciliği etkileyen faktörler içerisinde yer alan cinsiyet ve başarısızlık korkusu faktörleri ülkelerdeki sosyal ve kültürel yapının özelliklerinden etkilenmektedir. Bazı toplumlarda kadınların iş yaşamında daha fazla yer alması önünde hiçbir engel olmamaktadır. Ayrıca kadınların toplumda yetiştirilme tarzı da başarısızlık korkusuna kapılıp kapılmayacağını da etkilemektedir.

Bu başlık altında tezin son bölümünde analiz edilecek olan kavramsal modelin temel değişkenleri olan girişimcilik ile cinsiyet ve başarısızlık korkusu kavramları incelenmiş, cinsiyet ve başarısızlık korkusunun girişimcilik üzerindeki etkileri analiz edilmiştir.

2.3.1. Girişimcilik ve Cinsiyet

1980'li yıllardan itibaren dünya gündemini işgal eden ve uluslararası kuruluşlar ve devletlerin politik hedefleri arasında yer alan sürdürülebilir kalkınma

kavramının gerçekleştirilmesi konusunda özellikle de son 10 yıldır kadınların toplum içerisindeki konumunun güçlendirilmesi önemli bir konu haline gelmiştir.

Dünya üzerindeki nüfusun yarısına yakınının kadın olmasına rağmen 2014 itibarıyla 143 ülke kadın erkek eşitliğine anayasalarında yer vermiş bulunmaktadır. Ancak, henüz 52 ülke kadın erkek eşitliğini anayasalarına almış değildir (BM Türkiye, 2016).

Tablo 2.7. Seçilmiş Ülkelerde 2017 Yılı Nüfus Göstergeleri

Ülke	Nüfus	Erkek Nüfus %	Kadın Nüfus %
Amerika Birleşik Devletleri	325.147.12	49,5	50,5
Almanya	82.685.83	49,2	50,8
Çin Halk Cumhuriyeti	1.386.395.00	51,5	48,5
Rusya Federasyonu	144.496.74	46,5	53,5
Türkiye Cumhuriyeti	80.745.02	49,3	50,7

Kaynak: https://data.worldbank.org/indicator/sp.pop.totl, Erişim Tarihi: 28.04.2019

Tablo 2.7'de 2017 yılı için çalışmada seçilmiş ülkelerdeki nüfus verileri yer almaktadır. ABD'nin nüfusu 325.147.12 kişi olup bunun % 49,5'i erkek %50,5'i ise kadındır. Almanya'nın nüfusu ise 82.685.83 kişi olup bunun % 49,2'si erkek, %50,8'i ise kadındır. Çin Halk Cumhuriyeti'nin nüfusu 1.386.395.00 olup bunun %51,5'i kadın, % 48,5'i erkektir. Rusya Federasyonu'nun nüfusu 144.496.74 kişi olup bunun %46,5'i erkek, % 53,5'i ise kadındır. Türkiye Cumhuriyeti'nin nüfusu ise 80.745.02 olup bunun 49,3'ü erkek, %50,7'si ise kadındır.

Çalışmada daha önce belirtilen nedenlerle seçilmiş ülkeler dikkate alındığında toplam nüfusun yarısından fazlasının kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Ancak kadınların ekonomik faaliyetlere katılma oranları ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Bu farklılık nedenleri ise ülkeler arasında sosyo-kültürel ve yasal faktörlerden oluşmaktadır. Her ülkede erkeklere sunulan fırsatlar ve haklar kadınlara eşit oranda sunulmamaktadır.

Dünya Ekonomik Forumu tarafından açıklanan Küresel Cinsiyet Eşitliği Uçurumu raporundan düzenlenen ekonomik eşitsizlik düzeyleri da Tablo 2.8'de yer almaktadır.

Tablo 2.8'de Küresel Cinsiyet Eşitliği Uçurumu Endeksi Ekonomik Katılım ve Fırsat Boyutu puanı ABD'de 0,782, Almanya'da 0,734, Çin Halk Cumhuriyeti'nde 0,653, Rusya Federasyonu'nda 0,741 ve Türkiye'de ise 0,466'dır.

Tablo 2.8. Seçilmiş Ülkelerde Küresel Cinsiyet Eşitliği Uçurumu Endeksi Ekonomik Katılım ve Fırsat Boyutu

Ülke	Ekonomik Katılım ve Fırsat
Amerika Birleşik Devletleri	0,782
Almanya	0,734
Çin Halk Cumhuriyeti	0,653
Rusya Federasyonu	0,741
Türkiye Cumhuriyeti	0,466

Kaynak: www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2018.pdf, Erişim Tarihi: 25.04.2019

Ekonomiye katılım ve fırsat kategorisinde; kadın işgücüne katılım oranı ve erkek işgücüne katılım oranının birbirine oranı, benzer işte bulunan kadın ve erkek çalışanların arasında ücret eşitliği; kadının gelirinin erkeğin gelir değerine oranı; kanun yapıcı ve üst düzey yönetici kadınların erkeklere oranı ile mesleki ve teknik çalışan kadınların erkeklere oranı göstergeleri yer almaktadır (https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr, Erişim Tarihi: 01.05.2019). Bu verilere göre ekonomik katılım ve fırsatlar bakımından seçilmiş ülkeler içerisinde en fazla cinsiyet eşitsizliğinin olduğu ülke Türkiye'dir.

Bu eşitsizliğin ortadan kaldırılması ve kadınların ekonomik ve sosyal açıdan güçlendirilmesi açısından girişimcilik önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınlara yönelik pozitif ayrımcılıkla toplumda güçlendirilme isteği girişimcilik yazınında cinsiyet farklılıklarına yönelik çalışmalarında artmasına neden olmuştur.

Tablo 2.9. Kadın ve Erkek Girişimciler Arasındaki Belirgin Farklılıklar

	Kadın	**Erkek**
İş Kurma Eğilimi	Düşük	Yüksek
Sektör (Çeşitliliği)	Hizmet (Sınırlı)	Sanayi, İnşaat (Sınırsız)
Girişime Başlama Nedenleri	Kendini İspatlama, Ekonomik	Hakim olma, Güç Kazanma
Güdüler	Başarı, Bağımsızlık	Güvenlik, Geleceği Garantileme
Finans Kaynakları	Biçimsel Olmayan	Biçimsel
Destek Grupları	Aile, Akraba, Arkadaş	Avukat, Muhasebeci, Arkadaş
Ticari Eğitim	Yetersiz	Yeterli
Mesleki Geçmiş	Kısa	Uzun
Girişime Başlama Yaşı	Orta Yaşlar	Genç Yaşlar
İş Aile Dengesi	Zor	Zor Değil

Kaynak: Kutanis, R.Ö. ve Karakiraz, A. (2013). Girişimcilikte Cinsiyet Faktörü, *Farklı Boyutlarıyla Kadın Girişimcilik, Veritas Akademi, İstanbul, s.21*

Erkek ve kadın girişimciler arasındaki belirgin farklılıklar Tablo 2.9'da yer almaktadır. Tablo 2.9'a göre kadınlardaki iş kurma eğilimi düşük, erkeklerdeki iş kurma eğilimi yüksektir. Kadınlar genellikle hizmet sektöründe girişimcilik faaliyetlerinde bulunurken erkekler sanayi, inşaat olmak üzere tüm sektörlerde girişimcilik faaliyetlerinde bulunmaktadır. Kadınlar kendini ispatlama ve ekonomik nedenlerle, erkekler ise hakim olma güç kazanma nedenleri ile girişime başlamaktadırlar. Kadınlar girişimcilikte başarı ve bağımsızlık güdüsü ile hareket ederken, erkekler ise güvenlik ve geleceği garantileme güdüsüyle hareket etmektedir. Kadınlar biçimsel olmayan finansal kaynaklara başvururken, erkekler biçimsel finansal kaynaklara başvurmaktadır. Kadınların girişimcilikte destek grupları aile, akraba ve arkadaşlarıdır. Erkeklerin destek grupları ise avukat, muhasebeci ve arkadaşlarıdır. Kadınların ticari eğitimi yetersiz, erkeklerin ticari eğitimi ise yeterlidir. Kadınların iş yaşamında kısa bir mesleki geçmişi vardır. Erkeklerin mesleki geçmişi ise uzundur. Kadınlar genellikle orta yaşlarda girişimciliğe

başlarken, erkekler ise genç yaşlarda girişimciliğe başlamaktadır. Kadınlar girişimcilikte iş ile aile arasındaki dengeyi kurmakta zorlanırken erkekler için il aile dengesini kurmak zor değildir.

Kaygın ve Güven (2015: 41)'e göre de kadın girişimciler ve erkek girişimciler arasında kaynaklara ulaşma, girişimin kurulma amacı (aileye katkı amaçlı ve daha çok hizmet sektörlerinde) ve kurulan yeni girişimin örgüt içerisindeki çalışma ilişkilerinde farklılıklar ortaya çıktığı belirlenmiştir. Genel olarak erkeklerin bir girişim ve iş başlatmaya yatkınlığının kadınlardan daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır.

2.3.2. Girişimcilik ve Başarısızlık Korkusu

Bir süreç olarak girişimcilik, girişimcilerin kişisel özelliklerinden ve çevresel faktörlerden etkilenen bir yapıya sahiptir. Girişimcilik sürecinde girişimsel kararlarda kişisel faktörler ve çevresel faktörlerden hangisinin daha etkili olduğu konusu ise girişimcilik yazınında tartışılan bir konudur.

Girişimcilerin karar alırken sahip oldukları kişisel özelikler ile çevresel faktörleri yanlış analiz etmeleri girişimlerinin başarısını etkileyen temel faktör olarak da kabul edilebilmektedir. Bu nedenle girişimciler hem kendi kişilik özelliklerini hem de çevresel faktörleri iyi bir şekilde analiz ederek doğru kararlar almak zorundadırlar.

Girişimcilerin bu analiz esnasında kendilerine girişimcilik konusunda engel olan faktörleri de objektif olarak değerlendirmeleri gerekmektedir. Girişimcilikte karşılaşılan bu engeller ise aile ya da eşin izin vermemesi ve fikir sahibi olmamak gibi çevresel engeller ile deneyimsiz olma, kamu desteği bulamama ve başarısızlık düşüncesi gibi kişisel engeller olarak ayrıştırılmıştır. (Marangoz ve Aydın, 2018).

Girişimcilerin sahip oldukları kişilik özellikleri içerisinde önemli yer tutan faktörlerden bir tanesi başarısızlık korkusu olarak kabul edilmektedir. Başarısızlık

korkusu, bir zarardan kaçınma biçimi olarak da görülebilir. Bu tür korkulara sahip olan girişimciler için, kayıplar (yani başarısızlıklar) daha çok gerçekleşmektedir (Morgan ve Sisak, 2016). Cacciotti vd. (2016)'ne göre başarısızlık korkusu, hem girişimciliği engelleyici hem de girişimcileri motive edici bir etkiye sahiptir.

Girişimcilik yazınında, bireylerin girişimci olma kararlarını olumsuz yönde etkilediği ve girişimciliğe engel teşkil ettiği tespit edilen başarısızlık korkusu (Anttilla, 2017), hem korku hem de endişe uyandıran belirsiz bir tehdit değerlendirmesini ifade etmek için kullanılmaktadır. Başarısızlık korkusu hem biliş hem de etkilemeyi içermektedir (Nefzi, 2018).

Başarısızlık korkusu, başarısızlık olasılığının var olması durumunda, başarısızlığın yaratacağı utançtan kaçınmak için hareket etmek veya karar vermek ve dolayısıyla bir hedef doğrultusunda ilerlemekten kaçınmak olarak tanımlanabilir. Başarısızlık korkusu yüksek olan bireyler, başarısız olmaları durumunda kendilerini değersiz ve beceriksiz görmektedirler. Bu ise sosyal açıdan utanca ve uzaklaşmaya neden olmaktadır (Tağ ve Köroğlu, 2019).

Başarısızlık korkusu konusunda gerçekleştirilen araştırmalarda ise, genellikle başarısızlık korkusunun girişimciliği engelleyici etkileri incelenmiştir. Başarısızlık korkusu, iş başarısızlığının yasal, ekonomik, sosyal ve psişik sonuçları hakkında tedirginlikten kaynaklanabilir (GEM, 2017: 43). Arslan (2018)'a göre girişimciliğin risk ve belirsizlik içermesi girişimcilerin de finansal açıdan zarar tehlikesini ve sosyal açıdan da başarısızlığı göze almasını gerektirmektedir.

Namık Kemal Üniversitesi, Çorlu Meslek Yüksek Okulu'nda 174 öğrenci üzerinde 2015 yılında gerçekleştirilen araştırma sonuçlarına göre de girişimci olma isteğini engelleyen sorunlar içerisinde % 44 (76 kişi) ile başarısızlık korkusu birinci sırada yer almıştır. İkinci sırada ise % 21 (36 kişi) ile ekonomik istikrarsızlık, üçüncü sırada ise %17 (29 kişi) ile finansman darlığı yer almaktadır (Akpınar ve Küçükgöksel, 2015).

Girişimcilikteki başarısızlık korkusu hem psikoloji hem de ekonomi alanlarında incelenmiş bir konudur. Ekonomi temelli girişimcilik korkusu görüşü, başarısızlık korkusunun girişimciliği meslek seçimi olarak olumsuz etkilediği yönündedir. Çeşitli araştırmalar, bu algıların azaltılmasının iş kurma olasılığını artıracağını göstermektedir. Sosyal psikoloji temelli görüş ise, başarısızlık korkusunun, sosyal çevrede ödüllendirmeye dikkat eden sosyo-kültürel bir özellik olduğu yönündedir. Bu araştırma, insanların başarısızlığa karşı tutumlarının, utanç verici bir deneyim olarak başarısızlığa uğrayan sosyal normların varlığından etkilendiğini göstermektedir. Tamamen psikolojik temelli görüşe göre ise, başarısızlık korkusunun, başarısızlık ihtimalinin öngörülmesinden doğan ve psikolojik ve davranışsal sonuçlarla ilişkili olan olumsuz bir duygu olduğudur (Cacciotti vd, 2016).

Başarısızlık korkusu girişimcilerin risk algılarını artırmasına, kişilerin yeni bir işe başlama motivasyonlarının azalmasına, kişilerin belirsizlikten kaçınmak için çaba sarfetmesine ve kişilerin utanmasına neden olarak girişimciliği olumsuz olarak etkilemektedir (Anttilla, 2017).

Başarısızlık korkusunun girişimcilik üzerindeki olumsuz (engelleyici) etkileri yanında olumlu etkileri de bulunmaktadır. Morgan ve Sisak (2016)'da başarısızlık korkusunun olumlu ve olumsuz etkileri konusundaki bulgularını aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

- ✓ Başarısızlık korkusu girişimciler tarafından ek fedakârlıklara neden olabilir. Bireylerin girişimcilik istek seviyeleri yeterince yüksek ise, daha büyük başarısızlık korkusu girişime daha fazla yatırım getirmektedir.
- ✓ Başarısızlık korkusu motive edici de olabilir. Girişimcilik istek seviyeleri düşük olduğunda veya alternatif olarak, önceden belirlenmiş istihdam kazançlarına eşit olduklarında, daha fazla başarısızlık korkusu daha az yatırım üretmektedir.
- ✓ Son olarak istek seviyelerine bakılmaksızın, başarısızlık korkusu bireyleri girişimcilikten uzaklaştırmaktadır. Daha büyük başarısızlık korkusu, kişilerin girişimciliği daha az seçmesine neden olmaktadır.

Başarısızlık korkusunun girişimciler üzerindeki olumlu etkileri genellikle motivasyon ve öğrenme üzerine yoğunlaşmıştır (Cacciotti vd., 2016; Liu vd., 2019). Ancak motivasyon ve öğrenme birbiri ile ilişkili bir kavram olarak kabul edilmektedir. Başarısızlık korkusunun ana nedeni olan başarısızlıktan öğrenmek, girişimcilerin daha sonra yeniden başlaması ve başarılı olması için önemlidir. Kişilerin başarısızlıktan, başarıdan daha fazla şey öğrenebileceğini öne süren görüşler de bulunmaktadır. Alanyazın incelendiğinde birçok başarılı girişimcinin geçmiş başarısızlıklarını öğrenme fırsatları olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Keder gibi olumsuz duygular, öğrenmeyi başarısızlıktan alıkoyabilir, çünkü bireylerin bilgiyi işleme yeteneğine müdahale etmektedir. Girişimciler olumsuz duygulardan kurtulabilseler veya bilişsel önyargıların üstesinden gelebilecek olsalar bile, hala öğrenme motivasyonları yoksa başarısızlıktan öğrenemezler (Liu vd., 2019).

Girişimciliği etkileyen kişisel faktörler içerisinde yer alan başarısızlık korkusu, kişisel ve çevresel faktörlerin etkisiyle ortaya çıkmaktadır. Yılmaz vd. (2014) tarafından Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Ekonomi Fakültesinde 150 öğrenci üzerinde gerçekleştirilen çalışmada başarısızlık korkusu ve karamsarlık faktörünün girişimciliğe katılım kararını etkilediği tespit edilmiştir. Ailesel özelliklerin girişimcilik eğilimdeki etkisinin araştırıldığı bu araştırmada öğrencilerin aileleri tarafından yetiştirilme tarzının başarısızlık korkusu ve karamsarlık faktörünün etkisi ile girişimcilik eğilimine katılımı etkilediği belirlenmiştir. Güven temelinde yetiştirildiğini ifade eden öğrenciler bu faktöre katılmama eğiliminde iken, kontrollü ve baskıcı şekilde yetiştirildiklerini söyleyen öğrencilerin eğilimi ise bu faktöre ne katılma-ne de katılmamama durumundadır. Bu faktöre katılma eğiliminde olanlar ise serbest yetişen öğrencilerdir.

Girişimcilerin yetiştiği toplumların kültürel özelliklerinin de kişiliklerinin gelişiminde ve başarısızlık durumunda toplumda yadırganmasında önemli olduğu kabul edilebilir. Geert Hofstede, 1980'lerde 50'den fazla ulusal kültür üzerinde çalışmalar sonucunda geliştirdiği Kültürel Boyut Teorisinde kültürel değerlerin kişilerin davranışlarını nasıl etkilediğini ve bir kültürdeki bireylerin neden belirli bir şekilde davrandığını açıklamaya yarayan 6 boyuttan (Güç mesafesi,

bireyselci/kollektivist yapı, belirsizlikten kaçınma, maskülen/feminen toplum, uzun vadeli/kısa vadeli oryantasyon, serbestliğe karşı sınırlama) oluşan bir çerçeve belirlemiştir.

Bu boyutlardan biri olan belirsizliğe karşı tutum, risk algılarını arttırdığı için girişimcilerin başarısızlık korkuları ile ilişkili olarak kabul edilmektedir. Belirsizlikten kaçınma bir kültürün üyelerinin belirsiz ve bilmedikleri durumlarda kendilerini tehdit ediliyor şeklinde hissetme durumundan kaçınma durumunu ifade etmektedir (Dinç, 2018: 146). Tedirgin ve agresif özellikler gösteren toplumlar belirsizlikten kaçınma boyutu da yüksek olan toplumlar olarak belirmektedir. Bu durumun sonucu olarak toplum üyeleri de daha fazla çalışma isteğine sahip olmaktadır (Ülgen vd., 2017). Ayrıca belirsizlikten kaçınmanın teşvik edildiği toplumlarda, kurumlar ve insan ilişkilerinde, yerleşik kalıplar tercih edildiği görülmektedir. Endişe, korku, stres yaratan belirsizlik, güvenli bulunmamaktadır (Kaygın ve Güven, 2015). Belirsizliğe karşı toleransı yüksek bireyler sahip oldukları bilgiye ve öğrenmeye önem verme, hiyerarşiyi önemsememe ve riske karşı toleranslı olma gibi tipik girişimcilik özelliklerini taşımaktadırlar (Ülgen vd., 2017). Kimi kültürel değerlerin ve ön kabullerin desteklenmesi ve teşvik görmesi de, girişimciliğe dolayısıyla, riskli durumlara yönelik algılara etki eder. Bu durum, girişimci öğelere açıklığı etkilemekte, girişimsel riske yönelimi kolaylaştırmaktadır (Kaygın ve Güven, 2015: 43).

Tablo 2.10. Seçilmiş Ülkelerde Hofstede'nin Belirsizliğe Karşı Tutum Boyutu

Ülke	Belirsizlikten Kaçınma Puanı
Amerika Birleşik Devletleri	46
Almanya	65
Çin Halk Cumhuriyeti	30
Rusya Federasyonu	95
Türkiye Cumhuriyeti	85

Kaynak: www.hofstede-insights.com/product/compare-countries, Erişim Tarihi: 22.04.2019

Tablo 2.10'da Hofstede Insinghts tarafından Hofstede'nin Kültürel Boyut Teorisinin Belirsizlikten Kaçınma boyutuna ilişkin seçilmiş ülkelere ait veriler yer almaktadır. Tablo 2.10'da belirsizlikten kaçınma puanları ABD'de 46, Almanya'da 65, Çin Halk Cumhuriyeti'nde 30, Rusya Federasyonu'nda 95 ve son olarak Türkiye Cumhuriyeti'nde 85'tir.

Mueller ve Thomas'ın 2000 yılında gerçekleştirdikleri girişimciliğin özelliklerinden yenilikçilik ve denetim odağı ile Hofstede'in bireyselcilik ve belirsizlikten kaçınma boyutları arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmada, yüksek bireyselcilik ve belirsizlikten kaçınmanın girişimciliği desteklediğini göstermişlerdir (Ülgen vd., 2017).

Girişimcilikte başarısızlık korkusu girişimcilik konusunda global çalışmalar gerçekleştiren Global Girişimcilik Monitörü tarafından da ölçülmektedir. Tablo 2.11'de seçilmiş ülkelere ait başarısızlık korkusu oranları yer almaktadır.

Tablo 2.11. Seçilmiş Ülkelerde Başarısızlık Korkusu Oranları

Ülke	Başarısızlık Korkusu Oranları %
Amerika Birleşik Devletleri	35,21
Almanya	35,06
Çin Halk Cumhuriyeti	41,70
Rusya Federasyonu	46,42
Türkiye Cumhuriyeti	28,10

Kaynak: www.gemconsortium.org/data/key-aps, Erişim Tarihi: 23.04.2019

Tablo 2.11'de başarısızlık korkusu oranları ABD'de %35,21, Almanya'da %35,06, Çin Halk Cumhuriyeti'nde %41,70, Rusya Federasyonu'nda %46,42 ve son olarak Türkiye Cumhuriyeti'nde %28,10'dur.

Tablo 2.10 ve 2.11'de belirsizlikten kaçınma ve başarısızlık korkusu değerleri incelendiğinde Türkiye Cumhuriyeti'nin belirsizlikten kaçınma değerinin 85, başarısızlık korkusu oranının ise %28.10 olduğu görülmektedir.

2.3.3. Cinsiyet ve Başarısızlık Korkusu

Kadın ve erkek girişimcilerin sahip oldukları kişisel özellikler girişimcilik faaliyetlerini de etkilemektedir. Kadın ve erkek girişimciler arasındaki farklılıklardan bir tanesi de risk toleransı konusundadır (Keskin, 2017). Erkek nüfusun kadın nüfusa oranla girişimciliğe ilişkin altyapıları ile geçmişe yönelik deneyimlerinin daha fazla olduğu, kadın girişimcilerin ise genel olarak işletmelerin kuruluş aşamasında yeterince hazırlıklı olamamaları nedeniyle erkeklere oranla daha fazla risk üstlenmek zorunda kaldıklarına yönelik araştırma sonuçları mevcuttur (Soysal, 2010). Erkekler işle ilgili tehlikelerde kadınlara göre daha az endişe duymaktadır. Ayrıca erkekler iş konusunda yeterli bilgiye sahip olduklarına güvenirler, kadınlar ise iş konusunda daha ayrıntılı bilgi istemektedirler. Erkekler iş kurarken kadınlara göre daha az sosyal destek talebinde bulunmaktadırlar. Erkekler başarısız olmaktan kaçınmazken, kadınlar başarısız olmaktan kaçınmaktadırlar. Erkekler yapı itibarıyla kadınlara göre daha fazla risk almaya yatkındırlar (Keskin, 2017).

Başarısızlık korkusu ile ilgili cinsiyet temelli gerçekleştirilen araştırmalarda da kadınların başarısızlık korkusu hissetme ihtimalinin daha yüksek olduğunu, bunun ise kadınların girişimci isteklerinin daha düşük seviyelerde çıkmasına neden olduğu tespit edilmiştir (Anttilla, 2017).

Tablo 2.12. Seçilmiş Ülkelerde Cinsiyete Göre Başarısızlık Korkusu Oranları

Ülke	Kadın Başarısızlık Korkusu %	Erkek Başarısızlık Korkusu %
Amerika Birleşik Devletleri	63,9	57,5
Almanya	53,6	42,9
Çin Halk Cumhuriyeti	48,3	43,5
Rusya Federasyonu	47,6	33,3
Türkiye Cumhuriyeti	66,2	59,6

Kaynak: GEM Womens Entrepreneurship 2016/2017 Report, s. 74/78

Tablo 2.12'de seçilmiş ülkelerde cinsiyete göre başarısızlık oraları yer almaktadır. ABD'de kadınlardaki başarısızlık korkusu oranı %67, erkeklerde ise %57,5; Almanya'da kadınlarda başarısızlık korkusu oranı %53,6, erkeklerde ise %42,9; Çin Halk Cumhuriyeti'nde kadınlarda başarısızlık korkusu oranı %48,3, erkeklerde %43,5; Rusya Federasyonu'nda kadınlarda girişimcilik korkusu oranu %47,6, erkeklerde %33,3 ve son olarak Türkiye Cumhuriyeti'nde kadınlarda başarısızlık korkusu oranı %66,2, erkeklerde ise %59,6'dır.

Başarısızlık korkusu ile ilgili bu oranlar incelendiğinde kadın girişimcilerdeki başarısızlık korkusu oranlarının erkeklerden daha fazla olduğu görülmektedir.

III. BÖLÜM

CİNSİYETİN ERKEN AŞAMA GİRİŞİMCİLİK AKTİVİTESİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE BAŞARISIZLIK KORKUSUNUN ARACILIK ROLÜNÜN ARAŞTIRILMASI

Bu bölümde yapılan araştırmanın amacı, sınırlılıkları, araştırmanın kavramsal modeli, hipotezleri, anakütle ve örneklemi, veri toplama yöntemi ile kavramsal modelin analiz sonuçları ele alınacaktır.

3.1 ARAŞTIRMANIN AMACI, KAVRAMSAL MODELİ VE HİPOTEZLERİ

3.1.1. Araştırmanın Amacı

Dünyadaki pek çok ekonomide hükümetler, işletmeler ve diğer kuruluşlar ile bireyler, insanları yeni işletmeler kurmaya teşvik etmeye büyük önem vermektedir. Bununla birlikte, sürdürülebilir işler oluşturmak da aynı derecede önemlidir. Girişimciliğin tüm ekonomilerde hayati bir rol üstlendiği bu çerçevede girişimciler olmaksızın ekonomik gelişmelerin sağlanamayacağı vurgulanmaktadır. Girişimciler, fikir geliştirme, bu fikirleri ürün ve hizmetlere çevirme ve pazara sunma için girişimleri kuran bireylerdir. Ekonomilerin yapı taşlarını oluşturan girişimcilerin başarılı olabilmesi için sahip olmaları gereken özelliklerin arasında insiyatif kullanma, risk alma veya başarısızlığı göze alma, yenilikçi düşünebilme, fırsatları yakalayabilme, yüksek çalışma arzusu, cesaret, tutku ve kararlılık, güçlü iletişim becerisi, liderlik yeteneği, takım ruhuna sahip olabilmesi, güvenilir, sempatik ve ikna kabiliyetinin yüksek olması gibi psikolojik faktörler sayılabilirken, bunun yanında; cinsiyet, tecrübe, eğitim durumu, yaş, aile yapısı, sosyo-ekonomik statü gibi demografik faktörler de önem taşımaktadır. Tabii ki, toplumlar da iş kurmak isteyen insanlara ihtiyaç duyuyor, başarısızlığın genellikle öngörülemeyen bir sonuç olduğunu kabul ediyorlar. İnsanları başlamaya ve hayatta kalma ve büyüme için bir

şans sağlamaya teşvik ederek, dinamizm ve istikrarın sağlıklı bir karışımını sağlamak için özen gösterilmesi ön plana çıkmaktadır.

Cinsiyet farklılıklarını anlamak girişimcilik yazınında önemli bir odak noktası olmuştur. Daha önce yapılan araştırmalar, erkeklerin öz-yeterlilik, risk toleransı ve bir iş kurma istekliliğinin daha yüksek olduğunu göstermiştir (Díaz-García ve Jiménez-Moreno 2010; Fernández-Serrano vd., 2009; Verheul vd., 2012; Wilson vd., 2007). Eşzamanlı olarak toplumsal davranıştaki cinsiyet farklılıkları, erkekler ve kadınlar için farklı beklentilere yol açmaktadır. Bu nedenle, kadın ve erkek davranışları, toplumsal rollerinin basmakalıpları tarafından yönetilmektedir. Erkeklerin daha rekabetçi ve agresif olmaları beklenirken, kadınların saldırganlıkları engelleyen daha destekleyici ve etkileyici olmaları beklenmektedir. Rekabet ve saldırganlık, girişimcilerin iki kritik özelliğidir. İki özellik, girişimcilik fırsatlarını araştırmak ve girişimci olmak için algılanan kabiliyeti olan bireyin arzusunu artırabilir. Ayrıca, kadınların aile ve ev sorumluluklarıyla çalışmak için erkeklerden daha fazla zaman harcaması beklenmektedir (Malach-Pines ve Schwartz, 2008; Roomi vd., 2009). Bu toplumsal roller çerçevesinde kadınlar kendilerini ve ailelerini desteklemek için sabit gelire ihtiyaç duyabilmekte ve girişimcilik belirsizliği onları bu yoldan caydırabilmektedir. Ayrıca, iş için başka seçenekleri bulunuyorsa yani bir çalışan olarak muhtemelen başarısız olabilecek bir işe başlamak için yapılan çalışmalarla ilgili bir fırsat maliyeti oluşturabileceği düşüncesi oluşabilmektedir. Daha az gelişmiş ekonomilerde ise gelir getirici seçeneklerin daha az olması çerçevesinde başarısız olmak, kendini toparlamak ve başka bir şey yapmak anlamına gelebilir. Kadınlar, girişimcilik becerilerine daha az güvenmektedir. Farklı sosyal ağlara sahiptir ve erkeklerden daha fazla başarısızlık korkusu yaşamaktadır (Koellinger vd., 2013). Amerika Birleşik Devletleri ve Belçika'da başarısızlık korkusunun algılanan öneminde cinsiyet farklılıkları tespit edilmiştir. Genellikle erkekler açısından bu engeller daha az önemli olarak algılanmaktadır. Ancak Çin'de bu tespit aynı değildir (Li, 2011).

Arenius ve Minniti (2005), girişimci olmayanlar için başarısızlık korkusunun girişimcilerden daha yüksek olduğunu bildirmektedir. Noguera vd., (2013) ayrıca

kadınların erkeklerden daha yüksek derecede başarısızlık korkusu yaşadıklarını ve bunun bir işe başlama eğilimini azalttığını da belirtmektedir. Aslında, araştırmacılar genellikle erkekler ve kadınlar arasındaki başarısızlık korkusu seviyesindeki varyasyonları bildirmekte ve bu çeşitliliğin, kadın ve erkek girişimciliği arasındaki gözlenen tutarsızlıklardan kısmen sorumlu olduğunu bildirmektedir (Cacciotti ve Hayton, 2014).

Bu açıklamalar dikkate alındığında genellikle başarısızlık korkusunun girişimcilik aktivitesi üzerindeki etkisinde cinsiyetin bir düzenleyici rolü olup olmadığı araştırılmış, ancak cinsiyetin girişimcilik aktivitesi üzerindeki etkisinde başarısızlık korkusunun etkisinin irdelenmediği görülmüştür. Girişimcilik için fırsatların algıslanması, girişimcilik niyetli gelişmesi ve girişimcilik aktivitesi için büyük öneme sahip bu değişkenler çerçevesinde bu çalışmanın amacı cinsiyetin erken aşama girişimcilik niyeti ve aktivitesi üzerindeki etkisinde başarısızlık korkusunun aracılık rolünü ortaya koymak olarak belirlenmiştir.

3.1.2. Araştırmanın Kavramsal Modeli ve Hipotezler

Ülkelerin, yasal statüsüne veya vatandaşlığa bakmaksızın tüm sakinleri sayan fiili nüfus tanımına dayanarak elde edilen 15-64 yaş arası kadın nüfus oranı, 15-64 yaş erkek nüfus oranı, girişimcilik niyetleri endeksi, toplam erken aşama girişimcilik etkinliği (TEA) ve başarısızlık korkusu kavramlarının teoride yer alan ve daha önce yapılan çalışmalarda da elde edilen istatistiki kanıtlarına dayanılarak oluşturulan araştırmanın temel amacı çerçevesindeki kavramsal model Şekil 3.1'de yer almaktadır.

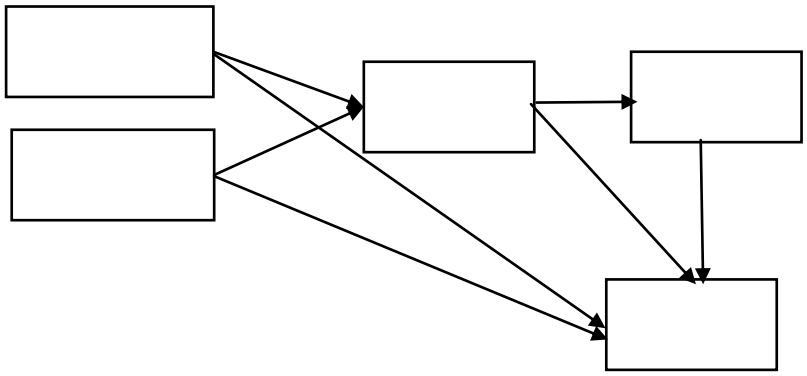
Şekil 3.1'de yer alan kavramsal modelde girişimci potansiyeli olan kadın nüfus oranı ve girişimci potansiyeli olan erkek nüfus oranını bağımsız değişken olarak seçilmiştir. Modelde yer alan başarısızlık korkusu değişkeni, GEM tarafından bir işe başlama fırsatı algılayan ancak başarısızlık korkusunu iş kurmaları için engel olarak gören 18-64 yaş arası nüfus yüzdesi olarak betimlemiştir.

Girişimcilik niyeti ise, girişimcilik faaliyetlerinin herhangi bir aşamasında yer alan bireyler haricinde gizli girişimci olarak nitelendirilen ve üç yıl içerisinde bir işe başlamak isteyen 18-64 yaş arası nüfus yüzdesini kapsamaktadır.

Toplam erken aşama girişimcilik aktivitesi (TEA); yetişkin ya da 18-64 yaş arası çalışma dönemindeki yeni bir iş kurma başlangıç seviyesinde ya da yeni girişimci olan nüfus yüzdesini temsil etmektedir. Başlangıç seviyesinde olan girişimciler bir iş kurma sürecinde olan ve üç aydan daha fazla süredir maaş ya da ücret ödememiş olan bireyleri içermektedir. Yeni faaliyet aşamasında olanlar ise üç aydan daha fazla ancak 42 aydan daha az geçmişe sahip bir işletmeye sahip olanlardır. Bu iki faz birleştirildiğinde yeni işe başlayan ya da çalışan yetişkinlerin yüzdesi olan TEA'yı temsil etmektedir.

Araştırmanın kavramsal modeli teorinin desteklediği ilişkiler çerçevesinde hipotezler geliştirilmiştir. Kavramsal model çerçevesinde araştırmanın temel amacına yönelik alternatif hipotezler Tablo 3.1'de yer almaktadır.

Şekil 3.1: Araştırmanın Kavramsal Modeli



Tablo 3.1: Araştırmanın Hipotezleri

NO	HİPOTEZ
	KADIN / ERKEK ORANI
H_1	Kadın Nüfus Oranının Başarısızlık Korkusu Üzerinde Anlamlı Bir Etkisi Vardır.
H_2	Erkek Nüfus Oranının Başarısızlık Korkusu Üzerinde Anlamlı Bir Etkisi Vardır.
H_3	Başarısızlık Korkusunun Girişimcilik Niyetleri Üzerinde Anlamlı Bir Etkisi Vardır.
H_4	Girişimcilik Niyetlerinin TEA Üzerinde Anlamlı Bir Etkisi Vardır.
H_5	Kadın Nüfus Oranının TEA Üzerinde Anlamlı Bir Etkisi Vardır.
H_6	Erkek Nüfus Oranının TEA Üzerinde Anlamlı Bir Etkisi Vardır.
H_7	Başarısızlık Korkusunun TEA Üzerinde Anlamlı Bir Etkisi Vardır.
H_8	Kadın Nüfus Oranının TEA Üzerindeki Etkisinde Başarısızlık Korkusunun Aracılık Rolü Vardır
H_9	Erkek Nüfus Oranının TEA Üzerindeki Etkisinde Başarısızlık Korkusunun Aracılık Rolü Vardır
H_{10}	Başarısızlık Korkusunun TEA Üzerindeki Etkisinde Girişimcilik Niyetlerinin Aracılık Rolü Vardır.

3.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI

Araştırmanın temel amacı kapsamında, çalışmada yer alan değişkenlere ilişkin verisine ulaşılabilen 49 ülkenin, 15-64 yaş arası kadın nüfus oranı, 15-64 yaş erkek nüfus oranı, girişimcilik niyetleri endeksi, toplam erken aşama girişimcilik etkinliği (TEA) ve başarısızlık korkusu endeksleri temel alınarak uygulama yapılmıştır. Araştırmada, öncelikle değişkenler arasındaki korelasyonlar belirlenecek, ikinci sırada ise örneklemde yer alan tüm ülkelerden elde edilen veri setinde 15-64 yaş arası kadın nüfus oranı ve 15-64 yaş erkek nüfus oranı bağımsız değişken, başarısızlık korkusu ve girişimcilik niyetlerinin aracı değişken ve toplam erken aşama girişimcilik etkinliğinin (TEA) bağımlı değişken olarak belirlendiği kavramsal model analiz edilecektir. Modelin analizi için Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) tercih edilmiştir.

3.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma teorik ve ampirik olarak iki temel üzerine tasarlanmıştır. Girişimcilik, girişimciliği etkileyen faktörler ve başarısızlık korkusu kavramları üzerine gerçekleştirilen yazın taraması sonucunda elde edilen kuramsal açıklamaları barındıran yerli ve yabancı çalışmaların mevcut olduğu görülmektedir. Ancak, özellikle başarısızlık korkusu her ne kadar girişimciliği etkileyen bir faktör olarak belirlense de üzerinde çok fazla çalışılmadığı görülmüştür. Daha çok psikoloji ile ilgili çalışmalarda yer aldığı görülen başarısızlık korkusu ve cinsiyetin birlikte girişimcilik etkinliği üzerindeki etkisini bir arada değerlendiren çalışmaya rastlanmamıştır. Nedensellik ilişkileri çerçevesinde bu kavramların nedenleri ve sonuçları çalışmalarda ele alınmış olmakla birlikte özellikle üç kavramı içeren bir model çerçevesinde çalışma olmadığı dikkat çekmiştir.

Çalışmanın amacında yer alan değişkenlere ilişkin veriler Dünya Bankası ve Küresel Girişimcilik Monitörü (Global Entrepreneurship Monitor-GEM)'in raporlarında yer alan endekslerden derlenmiştir. Araştırmanın ampirik bölümünde, Dünya Bankası ve GEM'den elde edilen veriler ile kavramsal modelin değerlendirilmesine yönelik bir çalışma yer almaktadır. Elde edilen verilerin yapısal eşitlik modeli ile analiz edilmesi sonucunda ulaşılan bulgular neticesinde değişkenler arasındaki nedensel ilişkiler belirlenmeye çalışılmıştır.

Değişkenler arasındaki nedensellik ilişkileri çerçevesindeki kavramsal modelde kadın nüfus oranı ve erkek nüfus oranı bağımsız değişken, TEA ise bağımlı değişken olarak yer alırken başarısızlık korkusu ve girişimcilik niyetleri aracı değişken rolünü üstlenmektedir. Baron ve Kenny (1986)'e göre değişkenlerin belirli etkilerin nasıl veya neden ortaya çıktığı sorusuna cevap veren değişkenler aracı değişkenlerdir ve bir aracılık modelinde üç yol bulunmaktadır. Aracılık etkisinden bahsedilebilmesi için bu yolların üç şartı sağlaması gerekmektedir.

(a) Bağımsız değişkende meydana gelen değişimler, aracı etkisi olduğu varsayılan değişkendeki değişimleri önemli ölçüde etkiler,

(b) Aracı olarak varsayılan değişkendeki değişimler, bağımlı değişkendeki değişiklikleri önemli ölçüde etkiler ve

(c) a ve b yolları kontrol edildiğinde, bağımsız ve bağımlı değişken arasındaki c yolu sıfıra eşit ise buradaki önemli bir ilişki artık önemli değildir ve arabuluculuk en güçlü şekilde ortaya çıkar. Birden fazla nedensellik içeren modellerde bağımsız ve bağımlı değişken arasındaki ilişkiyi tamamen ortadan kaldırmak yerine, yol c'yi önemli ölçüde azaltan aracı değişkenler söz konusu olabilir.

3.3.1. Araştırmanın Anakütlesi ve Örneklem

Bu araştırmanın anakütlesini Dünya Bankası istatistiklerinde yer alan 528 ülke oluşturmaktadır. Ancak girişimcilik ile ilgili temel verileri toplayan ve bireysel girişimciliğe odaklanan Küresel Girişimcilik Monitörü (Global Entrepreneurship Monitor-GEM)'in veri setinde 112 ülke yer almakta ve araştırmanın amacı çerçevesinde değişken olarak belirlenen endekslere ilişkin 2018 yılında 49 ülkenin verisinin olduğu tespit edilmiştir. 15-64 yaş arası kadın nüfus oranı ve 15-64 yaş erkek nüfus oranı Dünya Bankası tarafından en son yayınlanan 2017 yılı cinsiyet istatistiklerinden elde edilmiştir. Bütünlük sağlaması açısından GEM'in veri tabanında 2017 yılı verileri araştırılmış ancak Türkiye'nin yalnızca 2016 ve 2018 yılında veri tabanında yer aldığı görülmüştür. Bu çerçevede Dünya Bankası ve GEM veri tabanında ilgili değişkenlere ait en son yayınlanan veriler tercih edilmiş ve Dünya Bankası 2017 verileri ile GEM 2018 yılı verileri kullanılmıştır. Veriler derlendikten sonra tüm değişkenlere ilişkin verisi bulunan 47 ülke (EK-1) verisi analize dahil edilmiştir.

Yapısal eşitlik modellemesinde örneklem büyüklüğünün yeterli olması öncelikli varsayım olarak nitelendirilmektedir. Yapısal eşitlik modeli için örneklem büyüklüğünün değerlendirilmesi sonucunda çalışmada kullanılan endekslere ilişkin daha geniş kapsamlı bir veri seti bulunmamıştır. GEM'in kapsamında yer alan 112 ülkeye ilişkin geriye dönük olarak da 2017 verilerine de bakılmasına karşın verisine

ulaşılabilen ülke sayısının 50'nin üzerine çıkmaması sonucunda 2108 yılı verileri ve 49 ülkeden oluşan veri düzeyinde devam edilmesine karar verilmiştir. Buna karşılık YEM tekniği için yazında farklı görüşler bulunmakta ve genellikle 100'den az örneklem hacminin küçük, 100-200 arası örneklem hacminin orta ve 200'den fazla örneklem hacminin ise büyük örneklem hacmi (Bayram, 2010: 51) olarak tanımlandığı görülmektedir. Bu çerçevede çalışmada 49 ülkeden oluşan küçük hacimli veri seti ile analizler gerçekleştirilmiştir.

3.3.2. Veri Toplama Yöntemi ve Araçları

Kavramsal modelde bağımsız değişken olarak belirlenen 15-64 yaş arası kadın nüfus oranı ve 15-64 yaş erkek nüfus oranı Dünya Bankası 2017 yılı cinsiyet istatistiklerinden, aracı değişken başarısızlık korkusu ve girişimcilik niyetleri ile bağımlı değişken TEA'ya ait veriler Küresel Girişimcilik Monitörü (Global Entrepreneurship Monitor-GEM) internet sayfasında yayımlanan 2018 yılı verilerinden elde edilmiştir. GEM, girişimcilik konusunda yüzün üzerinde ekonomide 2 milyondan fazla gözlemle son derece kapsamlı veri kümeleri ile güvenilir bir kaynak olarak Birleşmiş Milletler, Dünya Ekonomik Forumu, Dünya Bankası ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) gibi önemli uluslararası kuruluşlar için özel veri setleri, özel raporlar ve uzman görüşü sağlamaktadır. Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler Nüfus Teşkilatı'nın dünya nüfus beklentileri çerçevesinde değerlendirilen yasal statüsüne veya vatandaşlığa bakmaksızın tüm sakinleri sayan fiili nüfus tanımına dayanarak düzenleme yapmaktadır.

3.3.3. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

15-64 yaş arası kadın nüfus oranı ve 15-64 yaş erkek nüfus oranı ile bağımlı değişken TEA arasındaki ilişkide nedensellik ilişkilerinin belirlenmesi amacıyla Dünya Bankası ve Küresel Girişimcilik Monitörü (Global Entrepreneurship Monitor-

GEM) internet sayfasından elde edilen veriler SPSS 22.0 ve AMOS 21 istatistik paket programları kullanılarak değerlendirilmiş ve ortaya çıkan sonuçlar yorumlanmıştır.

3.4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmanın amacına uygun olarak değişkenler arası nedensellik ilişkilerini test eden analizler ve bu analizlere ait yorumlara yer verilmiştir.

3.4.1. Yapısal Model

Çalışmada, 15-64 yaş arası kadın nüfus oranı, 15-64 yaş erkek nüfus oranı, girişimcilik niyetleri endeksi, toplam erken aşama girişimcilik etkinliği (TEA) ve başarısızlık korkusu arasındaki nedensel ilişkilerin araştırılması hedeflenmiştir. Bu çerçevede ilk olarak değişkenler arasındaki ilişkiler incelenerek ardından yapısal eşitlik modeli kullanılarak değişkenler arası etkilerin analizi yapılmıştır.

Veri setinde aykırı gözlemlerin saptanabilmesi için Mahalanobis uzaklıkları kullanılmıştır. Hesaplanan Mahalanobis uzaklıkları sonuçlarına göre analize temel alınan gözlemlerden hiçbiri analiz dışı bırakılmamıştır. Doğrusallık varsayımının test edilmesi için değişkenler arasındaki ilişkileri belirleyen Pearson Korelasyon Katsayısı incelenmiş ve analiz sonucunda elde edilen anlamlı katsayılar doğrusallık varsayımının sağlandığını göstermektedir. Bu nedenle çalışmada maksimum olabilirlik yöntemi yerine bootsrap maksimum olabilirlik yöntemi kullanılmıştır.

Çoklu doğrusal bağlantının saptanmasında, veri seti varyans artış faktörleri (VIF) ile değerlendirilmiştir. Uygulamada 10'un üzerindeki VIF değerleri ciddi çoklu doğrusal bağlantı olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2014:225). Çalışmaya ait veri setinin VIF değerleri (1,176-4,843) arasında değişmektedir.

Yapısal eşitlik modellemesi (YEM)'nin yapılabilmesi için varsayımlar kontrol edilerek analiz gerçekleştirilmiştir. YEM'in çoklu normallik varsayımı Mardia testi ile değerlendirilmiştir. Çoklu normallik kurtosis değeri 19.499 ve kritik oran (c.r.) 7.989>1.96 olarak hesaplanmış çoklu normalliğin sağlanamaması nedeniyle analiz, Bootstrap Maksimum Likelihood (ML) yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. YEM'in diğer varsayımlarının ise sağlandığı görülmüştür.

Tablo 3.2. Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

	Değişkenler	**Ortalama**	**St.Hata**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
1	ErkekNüfus	65,87	5,57	1				
2	KadınNüfus	67,00	6,66	0,800**	1			
3	GirNiyet	23,63	17,38	0,056	0,089	1		
4	BaşarıKorku	35,88	10,23	0,012	-0,029	-0,449**	1	
5	TEA	12,69	7,43	0,054	0,053	0,685**	-0,460**	1

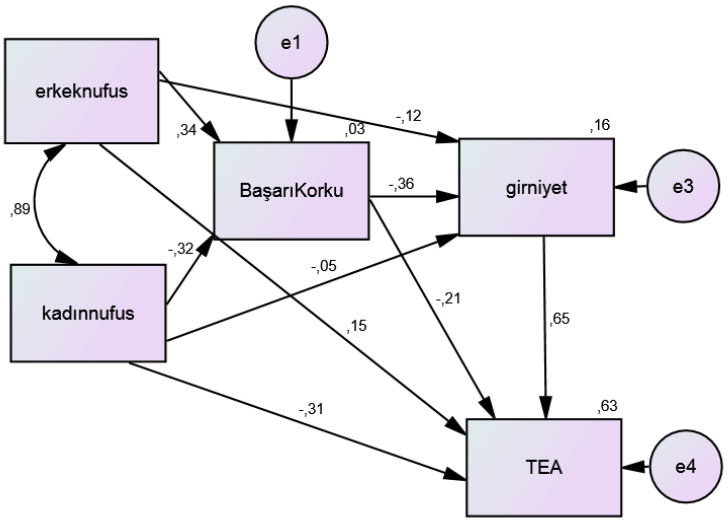
** p< 0.01

Değişkenler arasındaki ilişkiler Tablo 3.2'de görülmektedir. Buna göre; erkek nüfus oranı ve kadın nüfus oranı arasında (r= 0.800, p<0.01) aynı yönlü ve kuvvetli bir ilişki olduğu görülmektedir. Başarısızlık korkusu ve girişimcilik niyetleri arasında (r= -0.449, p<0.01) negatif ve orta kuvvette, TEA ile başarısızlık korkusu arasında (r= -0.460, p<0.01) zıt yönlü ve orta düzeyde bir ilişki olmasına rağmen girişimcilik niyetleri ile arasında (r= 0.685, p<0.01) aynı yönlü daha kuvvetli bir ilişki saptanmıştır. Bu sonuçlara göre; Başarısızlık korkusu hem girişimcilik niyetleri hem de TEA ile ters yönlü hareket etmekte ve başarısızlık korkusu arttıkça hem girişimcilik niyetleri hem de TEA düzeyinde düşme olduğu ifade edilebilir.

3.4.2. Kavramsal Modele İlişkin Regresyon Analizi Bulguları

Çalışmanın amacı doğrultusunda oluşturulan kavramsal modeli yapısal eşitlik modeli ile test edilmiş ve analiz sonucunda kavramsal modelde yer alan bazı yolların istatistiksel olarak anlamsız olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şekil 3.2. Araştırma Modelinde Değişkenler Arası Aracılık Etkisi (Aşama I)



Şekil 3.2'de yer alan ve H_5, H_6, H_7, H_8, H_9, H_{10} hipotezlerini temsil eden yolların anlamsız olduğu görülmektedir. Standartlaştırılmış regresyon ağırlıkları göz önüne alınarak değerlendirilme yapıldığında 15-64 yaş arası erkek nüfus oranının TEA üzerinde anlamlı bir etkiye (β= 0.15) sahip olmadığı ve benzer şekilde 15-64 yaş arası kadın nüfus oranının da TEA üzerinde anlamlı bir etkiye (β= -0,31) anlamlı bir etkiye sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan yine hem 15-64 yaş arası erkek nüfus oranının (β= -0,12) hem de kadın nüfus oranının (β= -0,05) girişimcilik niyetleri üzerinde anlamlı bir nedensellik ilişkisi olmadığı belirlenmiştir. Başarısızlık korkusunun da TEA (β= -0,21) üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür.

Tablo 3.3. Yapısal Eşitlik Modeline İlişkin Regresyon Matrisi (Aşama I)

Değişkenler	**B**	**B**	**S_h**	**t (Kritik Oran)**
ErkekNüfus→BaşarıKorku	0,633	0,344	0,581	1.090
KadınNüfus→BaşarıKorku	-0,491	-0,319	0,485	-1.011
BaşarıKorku→GirNiyet	**-0,604**	**-0,356**	**0,233**	**-2.596**
ErkekNüfus→GirNiyet	-0,373	-0,120	0,928	-0.402
KadınNüfus→GirNiyet	-0,133	-0,051	0,774	-0.172
GirNiyet→TEA	**0,280**	**0,654**	**0,042**	**6.658**
KadınNüfus→TEA	-0,344	-0,308	0,220	-1.561
BaşarıKorku→TEA	-0,154	-0,212	0,071	-2.170
ErkekNüfus→TEA	0,,203	0,152	0,265	0.767

Şekil 3.2'de gösterilen modele ait uyum iyiliği değerleri, modelin iyi uyum sağlandığını göstermekte ve yapısal eşitliği doğrulamaktadır ($\chi 2/df=4,483$, RMSEA=0,275, GFI=0,964, CFI=0,970) (Tablo 3.4).

Tablo 3.4. Yapısal Eşitlik Modellemesi İçin Uyum İyiliği İndeksleri (Aşama I)

Uyum İndeksi	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Model
$\chi 2/df$ (CMIN/df)	≤ 3	≤4-5	4,483
GFI	≥0,90	0,89-0,85	0,964
CFI	≥0,97	≥0,95 ≥0,90	0,970
RMSEA	≤0,05	0,06-0,08	0,275

Kaynak: Meydan, 2011.

Tablo 3.3'te yer alan değerler çerçevesinde istatistiksel olarak anlamsız çıkan yolların modelden çıkartılarak analizin tekrar edilmesi amacıyla, anlamsız yollar teker teker modelden çıkarılmıştır. Bu çerçevede bazı yolların modelden çıkması ile birlikte bazı yollar anlamlı hale gelmiştir.

Çalışmanın kavramsal modelinde değişkenler arasındaki nedensel ilişkilerden istatistiksel olarak anlamlı bulunan analiz sonuçlarına göre anlamsızlaşan yollar modelden çıkartıldıktan sonra yalnızca anlamlı kalan yollara ilişkin standardize edilmiş regresyon katsayıları, standart hatalar ve kritik oranlar Tablo 3.5'de yer almaktadır.

Tablo 3.5. Yapısal Eşitlik Modeline İlişkin Regresyon Matrisi (Aşama II)

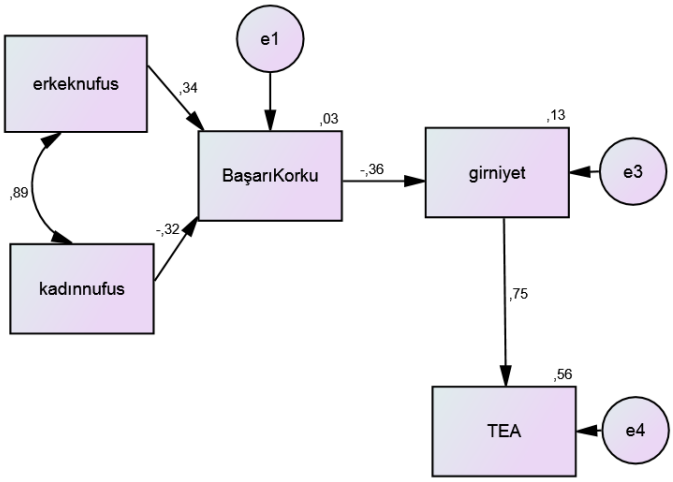
Değişkenler	B	β	S_h	t (Kritik Oran)	R^2
ErkekNüfus→BaşarıKorku	0,633	0,344	0,268	2.364	0,025
KadınNüfus→BaşarıKorku	-0,491	-0,319	0,224	-2.194	
BaşarıKorku→GirNiyet	-0,615	-0,362	0,233	-2.635	0,131
GirNiyet→TEA	0,320	0,749	0,041	7.676	0,562

Modelde anlamlı olan yollara ait standardize edilmiş regresyon katsayılarına ilişkin sonuç değerleri çerçevesinde değişkenler arasında anlamlı nedensellik ilişkilerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Standartlaştırılmış regresyon ağırlıkları

göz önüne alınarak değerlendirilme yapıldığında 15-64 yaş arası erkek nüfus oranı başarısızlık korkusu üzerinde pozitif ve zayıf düzeyde bir etkiye (β= 0,344) sahip olduğu söylenebilir. Benzer şekilde 15-64 yaş arası kadın nüfus oranı da başarısızlık korkusu üzerinde negatif ve düşük bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Başarı korkusunun girişimsel niyetlerin üzerinde (β= -0,319) negatif ve zayıf kuvvette bir etkisi mevcuttur. Girişimcilik niyetlerinin ise TEA üzerinde (β= 0,749) pozitif ve yüksek düzeyde bir etkisi bulunmaktadır.

Analiz sonuçlarına göre; 15-64 yaş kadın nüfus oranı başarısızlık korkusunu azaltma eğilimine sahipken erkek nüfus oranı arttıkça başarısızlık korkusu da olumsuz etkilenerek artış gösterme eğilimindedir. Başarısızlık korkusunda artış olması girişimcilik niyetler üzerinde olumsuz bir etki yaratarak azalmasına yol açmaktadır. Girişimcilik niyetlerinin ise TEA üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Girişimcilik niyetindeki artış da toplam erken aşama girişimcilik etkinliği (TEA)'ne önemli oranda pozitif bir etki ettiği anlaşılmaktadır. Bu sonuçlara göre başarı korkusunun cinsiyet ve TEA arasındaki ilişkide bir aracılık rolü söz konusu olmazken başarı korkusu ve TEA arasındaki ilişkide girişimsel niyetlerin aracılık rolünden bahsedilebilir (Tablo 3.5, Şekil 3.3). Buradaki nedensellik ilişkisinin aracılık etkisi olup olmadığı Sobel Testi ile değerlendirilmiş ve buradaki etkinin herhangi bir aracılık rolü içermediği anlaşılmıştır. Kavramsal modelde yer alan kadın nüfus ve erkek nüfus oranları ile TEA arasında, benzer şekilde başarısızlık korkusu ve TEA arasındaki doğrudan etkileri tespit etmeye yönelik anlamlı bir nedensellik ilişkisi tespit edilememiştir. Bir yol analizi olarak değerlendirildiğinde başarısızlık korkusunun girişimcilik niyetleri aracılığı ile TEA üzerinde etkin olduğu ve başarısızlık korkusunun da cinsiyete göre farklı etki düzeyine sahip olduğu ifade edilebilir.

Şekil 3.3. Araştırma Modelinde Değişkenler Arası Aracılık Etkisi (Aşama II)



R^2 değerleri incelendiğinde toplam erken aşama girişimcilik etkinliği (TEA)'nin daha yüksek bir orana sahip olduğu görülmektedir. Buna 15-64 yaş aracı kadın nüfus, 15-64 yaş arası erkek nüfus, başarısızlık korkusu ve girişimsel niyetler toplam erken aşama girişimcilik etkinliği (TEA)'ndeki değişimlerin %56,2'sini açıklamaktadır.

Belirlenen ilişkiler çerçevesinde 15-64 yaş kadın nüfus oranı, 15-64 yaş erkek nüfus oranı başarı korkusu, girişimsel niyetler ve toplam erken aşama girişimcilik etkinliği (TEA) arasındaki nedensellik ilişkilerini belirlemek amacıyla oluşturulan YEM modeli Şekil 3.3'de gösterilmektedir. Şekil 3.3'de gösterilen modele ait uyum iyiliği değerleri, modelin iyi uyum sağlandığını göstermekte ve yapısal eşitliği doğrulamaktadır (χ2/df=1.778, RMSEA=0,130, GFI=0,936, CFI=0,966) (Tablo 3.6).

Tablo 3.6. Yapısal Eşitlik Modellemesi İçin Uyum İyiliği İndeksleri

Uyum İndeksi	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Model
χ2/df (CMIN/df)	≤ 3	≤4-5	1.778
GFI	≥0,90	0,89-0,85	0,936
CFI	≥0,97	≥0,95, ≥0,90	0,966
RMSEA	≤0,05	0,06-0,08	0,130

Kaynak: Meydan, 2011.

Araştırma hipotezleri değerlendirildiğinde, kadın nüfus oranının başarı korkusu üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu yönündeki hipotez (H_1), erkek nüfus oranının başarı korkusu üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu yönündeki hipotez (H_2), başarısızlık korkusunun girişimcilik niyetleri üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu yönündeki hipotez (H_3) ve girişimcilik niyetlerinin de TEA üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu yönündeki hipotez (H_4) doğrulanmıştır (Tablo 3.7).

Tablo 3.7. Araştırma Hipotezlerinin Sonuçları

NO	HİPOTEZ	KARAR
	KADIN / ERKEK ORANI	
H_1	Kadın Nüfus Oranının Başarısızlık Korkusu Üzerinde Anlamlı Bir Etkisi Vardır.	**DOĞRULANDI**
H_2	Erkek Nüfus Oranının Başarısızlık Korkusu Üzerinde Anlamlı Bir Etkisi Vardır.	**DOĞRULANDI**
H_3	Başarısızlık Korkusunun Girişimcilik Niyetleri Üzerinde Anlamlı Bir Etkisi Vardır.	**DOĞRULANDI**
H_4	Girişimcilik Niyetlerinin TEA Üzerinde Anlamlı Bir Etkisi Vardır.	**DOĞRULANDI**
H_5	Kadın Nüfus Oranının TEA Üzerinde Anlamlı Bir Etkisi Vardır.	DOĞRULANMADI
H_6	Erkek Nüfus Oranının TEA Üzerinde Anlamlı Bir Etkisi Vardır.	DOĞRULANMADI
H_7	Başarısızlık Korkusunun TEA Üzerinde Anlamlı Bir Etkisi Vardır.	DOĞRULANMADI
H_8	Kadın Nüfus Oranının TEA Üzerindeki Etkisinde Başarısızlık Korkusunun Aracılık Rolü Vardır	DOĞRULANMADI
H_9	Erkek Nüfus Oranının TEA Üzerindeki Etkisinde Başarısızlık Korkusunun Aracılık Rolü Vardır	DOĞRULANMADI
H_{10}	Başarısızlık Korkusunun TEA Üzerindeki Etkisinde Girişimcilik Niyetlerinin Aracılık Rolü Vardır.	DOĞRULANMADI

Sonuç ve Öneriler

Girişimcilik faaliyetleri tüm ekonomiler açısından giderek önem kazanmakla birlikte girişimcilik faaliyetleriyle ilgili çok farklı unsurların etken bir rol oynadığı görülmektedir. Yetenekler, yaratıcılık, yenilikçilik, sosyal gelişim oryantasyonu, kültürel yapı, güç mesafesi, başarısızlık korkusu, yaş, cinsiyet gibi pek çok unsur birçok ekonominin girişimcilik faaliyetleri açısından değerlendirilmektedir. Özellikle girişimciliğin ölçülmesi alanında özel konular başlığı altında bu unsurlara ayrıca yer verilmekte ve özel raporlar hazırlanmaktadır. Girişimcilik üzerinde önemli olan başarısızlık korkusu, girişimcilik niyetlerinin faaliyete dönüşmesi önündeki en önemli engellerden biri olarak görülmektedir. Bununla birlikte başarısızlık korkusu ve cinsiyet arasında bir ilişki olduğu da ileri sürülmektedir.

GEM'in 15 Ocak 2019 tarih ve "güçlü algılanan yetenekler, başarısızlık korkusunun azalmasına neden olur" başlıklı haberinde; her anket ile veri toplama sürecinde yeni bir işe başlamak için iyi fırsatları algılayan ancak başarısızlık korkusunun bunu yapmasını engellediğini ifade edenlerin oranını hesapladıkları ve sonuç olarak da başarısızlık korkusunun bir ülkenin potansiyel girişimcilerinin yeni bir iş kurma konusunda çok fazla risk gördüğünü belirtmektedir.

Ülkelerin başarısızlık korkusu oranları arasındaki fark, ülkenin gelişmişlik düzeyi korku eğiliminde etken rol oynamakta ve özellikle inovasyon odaklı ülkeler daha yüksek düzeyde korku eğilimine sahip olmaktadır (Levie, 2015). Bununla birlikte girişimci başarısızlık oranları cinsiyet dengesi açısından kadın girişimcilerin daha fazla korku eğiliminde olması gibi çeşitli faktörlere bağlı olabilmektedir (Hart ve diğerleri, 2018).

Bazı farklılıklara rağmen, alanyazın iki ortak tema sergilemektedir. Korku hem yaklaşım hem de kaçınma davranışlarıyla ilişkilidir. Korku ve umut temelli motifler, her zaman karşı kutupları temsil etmemektedir (Cacciotti ve Hayton, 2014).

Araştırmada girişimcilik açısından ön plana çıkan cinsiyet dengesi ve başarısızlık korkusu girişimcilik niyeti ve erken aşama girişimcilik faaliyetleri birlikte ele alınarak cinsiyetin erken aşama girişimcilik niyeti ve aktivitesi üzerindeki etkisinde başarısızlık korkusunun aracılık rolünü ortaya koymak olarak belirlenmiştir.

Çalışmanın amacı doğrultusunda farklı girişimcilik profillerinin yer aldığı ülkelerin verilerinin derlendiği ve bireysel girişimciliğe odaklanan Küresel Girişimcilik Monitörü (Global Entrepreneurship Monitor-GEM) ile Dünya Bankası istatistiklerinden yararlanılarak oluşturulan veri seti ile bir aracılık modeli test edilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre; başarısızlık korkusunun girişimcilik niyetlerini azalttığı, girişimcilik niyetlerinin de erken aşama girişimcilik faaliyetine dönüşmesini etkilediği ifade edilebilir. 15-64 yaş arası kadın ve erkek nüfus oranlarının da başarısızlık korkusu üzerinde etkisi olduğu ve 15-64 yaş arası erkek nüfus oranının başarısızlık korkusunu artırdığı kadın oranının ise azalttığı yönünde bir bulguya ulaşılmıştır. Birçok ekonomide kadınların işsizliğinin yüksek olması ve kadın girişimciliğinin düşük olmasıyla ilgili olarak kadınların girişimcilik aktivitelerinin fırsatları algılamaktan ziyade ihtiyaçtan kaynaklandığı ifade edilebilir. Hem kendisinin hem de ailesinin geçimini sağlamak için maaşlı çalışan olarak daha az seçeneğe sahip ülkelerde kadınlar için girişimcilik önemli bir seçenek sunmaktadır. Örneğin; GEM tarafından hazırlanan Women's Entrepreneurship 2016/2017 Raporunda Kuzey Amerika, ortalama bir başarısızlık toleransı seviyesi göstermesine ve 2014'ten itibaren yalnızca küçük bir değişiklik göstermesine rağmen, cinsiyetler arasındaki farkı önemli ölçüde kapattığı ifade edilmektedir. Ek olarak, Uruguaylıların %60,4'ü bir işletmeyi kurabildiklerini düşünürken % 24,4'ü ise başarısızlık korkusu yaşadığını düşünmektedir (GEM- Policy Briefs 2017).

İstihdam yaratılması, bireysel ve toplumsal refah seviyesinin artması ve bir ülkenin ekonomisine yarar sağlanması kadın girişimciliğinin artması ile birlikte gelişen olumlu unsurlardır. Eğer bir ülkede kadın girişimciliği olmazsa ya da eksik olursa bu durum kadının hem toplumdaki yerini hem de ekonomik konumunu

olumsuz yönde etkileyecektir (Bruni vd., 2004: 261). Kadın girişimcilerin sayısında artış olması da ekonomiye katkı sağlamakta ayrıca ekonomik sürece çeşitlilik katmaktadır.

Analizler sonucunda herhangi bir aracılık etkisi tespit edilememiş olmakla birlikte girişimcilik niyetlerinin büyük oranda erken aşama girişimcilik aktivitelerine yansıdığı açıktır. Cinsiyet dengesi dışında pek çok risk faktörünün de başarısızlık korkusunu artırarak girişimcilik niyeti oluşmasına engel teşkil ettiği anlaşılmaktadır.

Başarısızlık korkusu, olumsuz bir algı olarak kadınlarda yeni iş yaratımı için önemli bir caydırıcı nitelendirilmektedir. Öte yandan, eğer girişimcilik, kadınlar tarafından kendi özellikleri ve değerleri ile yüksek oranda ilişkili bir kariyer seçeneği olarak algılanırsa, kadınlar kendi işletmelerini kurmaya daha yatkın olacaktır. Buna paralel olarak, son birkaç yıldaki yönetici pozisyonlarındaki kadın sayısındaki artış, kadınları, erkekleri değil, kadınları ve yöneticilerin özellikleri arasında benzerlik görmelerini sağlamıştır. Bu gelişmelerin kadınların başarısızlık korkusunda düşüşe yol açtığı ifade edilebilir. Menzies vd. (2006), kadınların yeni ortaya çıkan girişimcilerin bir amaca ulaşma konusunda daha fazla güven duymalarına rağmen, özellikle de bir ekibin üyesi iseler, bir işletme kurmayı başarma ihtimalinin daha yüksek olduğunu gözlemlemektedir. Bu nedenle, eğer bir kadın girişimci öz yeterliliği yüksekse, bu durum yeteneklerinin daha gerçekçi bir şekilde değerlendirilmesi ve tam potansiyelini kullanacağı davranışı sürdürme niyetinin daha yüksek olduğu anlamına gelebilir (Díaz-García ve Jiménez-Moreno, 2010).

Araştırma çerçevesinde çok kısıtlı sayıda ülke verisine ulaşılabilmiş ve başarısızlık korkusunu etkileyen unsur sadece cinsiyet ile sınırlı tutulmuştur. Bu çerçevede de yazın ile örtüşen sonuçlar elde edilmiştir. Ancak, çalışma başarısızlık korkusu üzerinde etkili olan farklı unsurların da yer alacağı modeller ile zenginleştirilebilir. Özellikle farklılıklar içeren ülke karşılaştırmaları ile girişimcilik niyetlerinin faaliyete dönüşmesinin önündeki başarısızlık korkusu gibi engeller konusunda önleyici sonuçlar ile katkı sağlanabilecektir.

KAYNAKÇA

Acs, Zoltan Saul Estrin, Tomasz Marek Mickiewicz ve László Szerb, "Entrepreneurship, Institutional Economics and Economic Growth: A Systems Perspective", *Academy of Management Proceedings*, Vol., No. 1, 2018.

Ağca, Veysel, Kurt, Mustafa, "İç Girişimcilik ve Temel Belirleyicileri: Kavramsal Bir Çerçeve", *Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi,* sayı:29, Temmuz-Aralık 2007, 83-112.

Akhter, Rahma, Sumi, Farhana, Rahman, "Sosio-Cultural Factors Influencing Entrepreneurial Activities: A Study on Bangladesh", Journal of Business and Management (IOSR-JBM), vol.16, Issue 9, September 2014, 1-10.

Akkoş, İrfan, Çalışkan, Abdullah, Turunç, Ömer, "Gelişim ve Rasyonel Alt Kültürlerin Girişimci Davranışa Etkisi: Algılanan Çevresel Belirsizliğin Aracı Rolü", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* cilt.12 sayı.4, 2014, 65-84.

Akpınar, Teoman ve Çağıl Küçükgöksel, Nazlı, "Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Algısı Ve Girişimciliği Engelleyen Sebepler", *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 2015, s.13-19

Altınbaşak, İ. v.d. Küresel Pazarlama Yönetimi, Beta Yayınları, s.4, İstanbul, 2008.

Altunışık, R., Torlak, Ö., Pazarlama Stratejileri Yönetsel Bir Yaklaşım, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2009.

Ansari, Danish, Ahmad, "Women Entrepreneurship in India", *AEIJST,* vol.4 issue 4, April 2016, 1-14.

Anttila, Emilia, "Fear of failure in entrepreneurship Improving well-being through emotion regulation", Hanken School of Economics, Master's Thesis, 2017.

Arenius, P., and Minniti, M. 2005. Perceptual Variables and Nascent Entrepreneurship. Small Business Economics 24, 233-247.

Arslan, Elif Türkan, "Girişimcilerde Yaşanan Başarısızlık Korkusu", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* Yaz 2018, C.23, Geybulla Ramazanoğlu Özel Sayısı, s.707-725.

Aşkın, Ayşin, Nehir, Selin, Vural Sercan, Özgür, "Tariksel Süreçte Girişimcilik Kavramı ve Gelişimi", Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, cilt:6 sayı:2, 2011, 55-72.

Aydemir, Cahit, Güneş, Hüseyin, Haşimi, "Merkantilizmin Ortaya Çıkışı" Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, cilt:5, sayı:15 (www.e-sosder.com ISSN:1304-0278), 2006, 136-158.

Aydın, Erhan, Ulaş, Çakar, ''Girişimcilik ve ekolojinin Bütünleşmesi: Ekogirişimcilik'', Finans ve Ekonomik Yorumlar, Cilt 50, Sayı:581, 2013, 53-61.

Ballı, Abdullah, "Girişimcilik, Girişimcilik Türleri ve Girişimci Tipolojileri Üzerine Bir Araştıma", *Süleyman Demirel Üniversitesi SBE Dergisi,* sayı.29, 2017, 143-166.

Baron, R. M. and Kenny, D., "The Moderator-Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, and Statistical Considerations", *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1986, 1173-1182.

Basım, H. N. ve Şeşen, H. "Çalışanların Kontrol Odaklarının Örgüt İçi Girişimcilik Tutumları İle İlişkisi: Kamu Sektöründe Bir Araştırma", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(3), 2008, 49-64.

Bayram, N. *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş AMOS Uygulamaları*, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2010.

Bedük A., Eryeşil, K., Eşmen O., "The Effect Of Organizational Commitment and Burn out on Organizational Cynicism:A Field Study in the Healtycare Industry" World Academy of Science, Engineering and Technology", *International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering,* 9(10), 2015, 3340-3344.

Birleşmiş Milletler, *8 Mart Dünya Kadınlar Günü Hedef Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dijital Bülteni*, 2016, s.2.

Bonfanti, Angelo, Battisti, Enrico, Pasqualino, Luca, "Social Entrepreneurship in The United States"*, Management Decision, vol.2 issue 2, December 2018, 1732-1756.*

Bosma, Niels, Stam, Erik, Sander Wennekers, Intrapreneursh ip - An internat iona l study, Zoetermeer, 12 January 2010, EIM Research Report Intrapreneurship_v9.

Botha, M. ve Bignotti A., "Internships enhancing entrepreneurial intent and self-efficacy: Investigating tertiary-level entrepreneurship education programmes", *The Southern African Journal of Entrepreneurship and Small Business Management*. ISSN: (Online) 2071-3185, 2016.

Bozkurt, Öznur, Erdurur, Kudbettin, "Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimindeki Etkisi: Potansiyel Girişimciler Üzerinde Bir Araştırma", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi,* (8:2), 2013, 57-78.

Bruni, Attila, Silvia Gherardi, Barbara Poggio, "Entrepreneur- mentality, gender and the study of women entrepreneurs", *Journal of Organizational Change Management*, Vol. 17 Issue: 3, 2004, ss.256-268.

Bruton, G. D., Ketchen, D. J., Ireland, R. D., "Entrepreneurship as a Solution to Poverty", *Journal of Business Venturing,* 28(6), 2013, 683–689.

Cacciotty, Gabriella, Hayton, James, C., Fear of Failure and Entrepreneurship: A review and Direction for Future Research, *ERC Research Paper* No:24, 2014.

Cacciotty, Gabriella, Hayton, James, C., Mitchell, J., Robert, Giazitzoglu, Andres, "A Reconceptualization of Fear of Failure in Entrepreneurship", *Journal of Business Venturing,* 31, 2016, 302-325.

Canbaz, Mustafa, Çankır, Bilal, Çevik, Emre, "İşletme ve Muhasebe Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesinde Bölgesel Farklılık Etkisi", *Uluslararası İşletme ve Yönetim Dergisi,* cilt.1 sayı.3, 2013, 229-248.

Carsrud A.L. ve M. E. Brännback, *Entrepreneurship*, Greenwood Press, USA, ISSN-1559-2367, ISBN-0-313-33689-X, 2007.

Casson, Mark, Casson, Catherine, "The History of Entrepreneurship: Medieval origins of a modern Phenomenon", Business History, vol.:56, no:8, 2014, 1223-1242.

Colaco, Vembly, Hans, V., Basil, "Women Entrepreneurship in India-Changes and Chalenges", *Researchgate,* col.2, isue 2, December 2018.

Cuervo, Alvaro, Ribeiro, Domingo, Roig, Y., Salvador, "Entrenreneurship: Concepts, Theory and Perspevtivo. Introduction", *Journal of Management,* 27, 2001, 755-775.

Çağıran Kendirli, Hülya, Şenöz, Şükran, Ayça, "Hizmet Sektöründe Kadın Girişimciler: Çorum Araştırması", Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi, cilt:4 sayı:1, Kış 2019, 93-118.

Çögürgü, İclal, "İktisadi Doktrinlerde Geçmişten Günümüze Girişimciliğin Önemi", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı:35, 2016, 65-80.

Darmanto, Susetyo, Yuliari, Giyah, "Mediating Role of Entrepreneurial Self Efficacy Developing Entrepreneurial Behaviour of Entrepreneur Students", *Academy of Entrepreneurship Journal,* vol.24 issue.1, 2018, 1-14.

David C. McClelland, N Achievement and Entrepreneurship: A Longitudinal Study, *Journal of Personality and Social psychology, 1965, vol.1, No.4, 389-392.*

Demiralay, T., "Amaca Yönelik Pazarlama", *Pazarlamada Güncel Gelişmeler,* Ed. Nevin Altuğ ve Şeniz ÖZHAN, Nobel Kitabevi, 207-230, Ankara, 2018.

Demiralay, İ., Demiralay, T. ve Yavaş, Ö., "Girişimcilik Etkinliği Üzerinde Bilgi İletişim Teknolojilerinin Etkileri", *2nd International EMI Entrepreneurship & Social Sciences Congress,* 09-11 November 2018, Cappadocia, 2018.

Demirkaya, H. ve Aydın A., "Girişimcilik ve Girişimci Kişilik Gelişmekte Olan Ülkelerde İşsizliğin Alternatif Çözümü Olabilir mi?", *8. UTDSBK Bildiriler Kitabı, 8. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi*, 9-13 Haziran 2010, Celal-Abad, Kırgızistan: 351-364, 2010.

Díaz-García, MC, ve Jiménez Moreno, J. "Girişimcilik Niyeti: Cinsiyetin rolü" Uluslararası Girişimcilik ve Yönetim Dergisi, *6*(3), 2010, 261-283.

Dinç, Mehmet, "Farklı Kültürlerde İletişim ve Algılama Süreci. Türk ve Avusturalyalı Üniversiteli Sporculara Yönelik Isparta ve Melbourne Üniversitelerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma", *Hiperyayın*, İstanbul. 2018, 146.

Dolgun, Uğur, "Suchumpeter'e Göre Ekonomik Gelişmede Girişimcinin Dinamik Rolü", ResearhGate, 2006, 173-176, https://www.researchgate.net/publication/322386085 .

Durak, İbrahim, "Girişimciliği Etkileyen Çevresel Faktörlerle İlgili Girişimcilerin Tutumları: Bir Alan Araştırması", *Yönetinm Bilimleri Dergisi,* cilt.9 sayı.2, 2011, 191-213.

Duran, Cengiz, Büber, Harun, Eren Gümüştekin, Gülten, "Girişimcilik Hislerine Eğitimin Katkısı: Kütahya Meslek Yüksek Okulu Makine Programı Örneği", *Girişimcilik Ve Kalkınma Dergisi, 8:2, 2013, 33-56.*

Er, Perihan, Hazel, "Girişimcilik ve Yenilikçilik Kavramlarının İktisadi Düşüncedeki Yeri: Joseph a. Schumpter", Selçuk Üniversitesitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 29, 2013, 75-85.

Erdem, Ferda, "Girişimcilerde Risk Alma Eğilimi ve Belirsizliğe Tolerans İlişkisine Kültürel Yaklaşım", *Akdeniz İİBF Dergisi (2),* 2001, 43-61.

Ersoy, Hüseyin, "Kültürel Çevrenin Girişimcilik Tercihine Etkisi", *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi,* cilt.2 sayı.1, 2010, 71-78.

Farinelli, Fulvia, Battini, Marino, Akkoyunlu, Sule, Aerni, Philip, "Green Entrepreneurship: The Missing Link Towards a Greener Economy", *ATDF Journal,* vol.8 issue3/4, 2011, 42-48.

Fellnhofer, Katharina, "The Power of Passion in Entrepreneurship Education: Entrepreneurial Role Models Encourage Passion?", Journal of Entrepreneurship Education, volume:20, issue:1, 2017, 69-98.

Fernández-Serrano, J., Lián, F., & Sántos, FJ, "Güney ve Kuzey Avrupa'daki Potansiyel Girişimcilerin Bilişsel Yönleri: GEM Verilerini Kullanan Bir Analiz." Revista De Economica Mundial, *23*(1), 2009, 151-178.

Filizöz, Berrin, Yükselen Trend: Kadın Girişimciliği ve Sivas İlinde Kadın Girişimciliği Üzerine Bir Araştırma, Yayın Yeri: 4. Uluslararası Girişimcilik Kongresi Uluslararası Tam metin bildiri (02.05.2012-04.05.2012).

Gănescu, Mariana- Cristina, Entreprenurship, "A Solution to Improve Youth Employment in The European Union, *Management Strategies Journal*, 26(4), 2014, 580-588.

Gegez, Ercan, Küresel Pazarlama Yönetimi, Beta Yayınevi Ders Kitapları, 2008.

Geurenova, T., "Nature and Characteristics of Green Entrepreneurship", *Trakia Journal Sciences*, vol.13, suppl.2, 2015, 321-323.

Giones, Ferran, Brem, Alexander, "Digital Technology Entrepreneurship: A Definition and Research Agenda", Tecnology Innovation Management Review, Volume 7, issue 5, May.2017, 44-51.

Global Entrepreneurship Monitor 2016/2017 Report on Women's Entrepreneurship, Global Entrepreneurship Research Association, 2018.

Gül, Hasan ve Aysuluu Beyşenova, Kontrol Odağı ve Girişimcilik Eğilimi İlişkisi: KTMÜ Örencileri Üzerine Bir Araştırma, MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 7, Sayı 2, 213-234, 2018.

Haldar,Stuti, Dutta, Indira, "Green Entrepreneurship in Theory and Practice: Insights from The Indian Markets", *International Journal of Scientific Research and Development,* vol.1 issue 5, July-Aug. 2017, 706- 721.

Halis, M., Ozsabuncuoglu, I., H., Ozsagir, A., "The Values of Entrepreneurship and Factors That Effect Entrepreneurship: Finding Form Anatolia", Serbian Journal Of Management, Serbian Journal Of Management, volume:2, no:1, 2007, 21-34.

Hebert, Robert, F., Link, Albert, N., "Historical Perspectives on The Entrepreneur", Foundations and Trends in Entrepreneurship, volume 2 issue 4, 2006, 1-6.

Işık, Nihat, Işık, H., Bayram, Kılınç, Efe, Can, "Girişimcilik ve İnovasyon İlişkisi: Teorik Bir Değerlendirme", *JEBPIR*, 1(2), 2015, 57-90.

İçke, Mehmet, Akif, "Schumpeter ve Yeniliklerin Finansmanı", KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi, cilt:11, sayı:1, Nisan 2014, 17-38.

İlhan, Süleyman, "Sosyo-Ekonomik Bir Fenomen Olarak Girişimciliğin Oluşumunu Etkileyen Başlıca Faktörler", Girişimciliğin Oluşumunu Etkileyen Başlıca Faktörler", *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi, Muğla Üniversitesi SBE Dergisi,* Güz 2003, sayı.11, 61-79.

İnce, Ali, Rıza, Erdem, Haluk, Mehmet, Deniz, Bağlar, Nilgün, "Girişimci Kişilik Özellikleri İle Girişimcilik Becerileri Arasındaki İlişkinin Potansiyel

Girişimci Adayları Üzerinden İncelenmesi", The Journal of Academic Social Science Studies, no 41, 31.12.2015, 399-416.

İrmiş, Ayşe, Barutçu, Ersin, "Öğrencilerin Kendilerini Girişimci Bir Kişiliğe Sahip Görmelerini ve İş Kurma Niyetlerini Etkileyen Faktörler: Bir Alan Araştırması", Atatürk Üniversitesi İİB Dergisi, cilt.26 sayı.2, 2012, 1-25.

Jaen Inmaculada, Juan A. Moriano and Francisco Linan, Personel Values and Entrepreneurial Intention: An Empirical Study, Conceptual Richness and methodological Divesity in Entrepreneurship Research, Edward Elger, Northampton USA, 2010.

Jha, Pooja, Makkad, Munish, Mittal, Sanjiv, "Performance-Oriented Factors for Women Entrepreneurs – a Scale Development Perspective", *Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies,* vol.10 issue:2, 2018, 329-360.

Jimenez,Alfredo, Palmero-Camara, Carmen, Gonzalez-Santos, Maria, Josefa, Gonzalez-Bernal, Jeronimo, Jimenez-Eguizabal, Juan, Alfredo, "The Impact of Educational Levels on Formal and Informal Entrepreneurship", *Business ,Research Quarterly,* 2015, 204-212.

Kara, Mehmet, "Sosyal ve Kültürel Yapının Girişimcilik Üzerine Etkileri ve Türk Toplumundan Örnekler", *Journal of Azerbaijani Studies,* 465-485.

Karaca, Mustafa, Mahmut Özdevecioğlu, Fatma, İnce, "Kamu Girişimcilerinin Kişilik Özelliklerini Belirlemeye Yönelik Uygulamalı Bir Çalışma", Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, sayı:3, Yaz 2016, 94-119.

Karaköy, Çağatay, Erilli, Necati, Alp, Babayiğit, Sema, Ersoy, E., Rabia, "Eğitim ve Kültürün Girişimciliğe Etkisi: Geçiş Ekonomilerinden Kırgızistan'da Üniversite Öğrencilerine Yönelik Saha Araştırması", *International Conference on Eurasian Economies,* 2015, 544-550.

Kayalar, Murat, Arslan, Türkan, "İç Girişimcilik ve İnovasyon Etkisi", *Bartın Üniversitesi İİBF Dergisi,* Cilt 7 sayı 14, 2016, 517-542.

Kaygın, Erdoğan, Güven, Bülent, *Girişimcilik,* Yazın Matbaacılık/İstanbul, 2013.

Kaygın, Erdoğan ve Güven, Bülent, "Girişimci Olmayı Belirleyen Faktörler", *Girişimcilik: Temel Kavramlar, Girişimcilik Türleri, Girişimcilikte Güncel Konular*. Siyahinci Akademi, İstanbul, 2015, 35-47.

Kerr, Sari, Pekkala, Kerr, William, r., Xu, Tina, "Personality of Entrepreneurs: A Review of Recent Literature", *Foundations and Trends in Entrepreneurship,* vol.14(3), November 2017, 279-356.

Kerse, Gökhan, Babadağ, Mustafa, Kerse, Yağmur, "Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimine Etkisi: Girişimsel :Öz-Yetkinliğin aracı Rolü", *Süleyman Demirel Üniversitesi SBE Dergisi,* sayı.29(4), 2017, 633-656.

Keskin, Sevtap, "Kadın ve Erkek Girişimciler Arasındaki Farklılıklar", *Mersin Üniversitesi SBE Dergisi,* 2017, 64-76.

Kızılkaya, Ertuğrul, "Joseph A. Schumpeter'in Girişimcilik Fikrine Dair Bir Not", Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi, sayı:10, 2005, 26-45.

Killian, Sheila, O'Regan, Philip, "Taxation and Social Enterprise: Constraint or Incentive for The Common Good", *Journal of Social Entrepreneurship,* 03 Nov. 2018, 1-18.

Kinias, Ioannis, G., "The Importance of Entrepreneurial Background in the Detection and the Utilization of the Information", *Procedia-Social and Behavioral Sciences,* 73, 2013, 564-572.

Kişi, Nermin, "Dijital Çağda Yeni Bir Girişimcilik Yaklaşımı: Dijital Girişimcilik", C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, cilt:19, sayı:2, 2018, 389-399.

Klein, Peter, G., Mahoney, Joseph, T., McGahan, Anita, M., Pitelis, Christos, N., "Toward A Theory of Public Entrepreneurship", European Management Rewiev 7, 2010, 1-15.

Koellinger, P., Minniti, M., Schade, C., "Gender Differences in Entrepreneurial Propensity", *Oxford Bulletin of Economics and Statistics* 75, 0305-9049, 2013.

Kolstad, Ivar, Wiig, Arne, " Education and Entrepreneurship", *Small Bussiness Economics,* 25 June 2009, 1-15.

Komulainen, Katri, Naskali, Paivi, Korhenen, Maija, Keskitolo-Foley, Seija, "Internal Entrepreneurship", *Journal for Critical Education Policy Stıdies,* vol.9 no 1,341-374.

Kotnik, P ve Hangsten E., ICT as Enabler of Exports, Entrepreneurship, Institution and Competitiveness: Book of Abstracts, Rnet XXVII", *Research in Entrepreneurship and Small Business,* Vilnius, Lithuania, 21-22, 2013.

Kraus, S., Palmer, C , Kailer, N., Kallinger, F. And Spitzer, J., "Digital Entrepreneurship", *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, Vol. 25 No. 2, 2019, pp. 353-375

Kritikos, Alexander S., "Entrepreneurship and Economic Growth", *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 2nd Edition, Vol.7, 2015, 675-680.

Kutanis, R.Ö. ve Karakiraz, A., *Girişimcilikte Cinsiyet Faktörü, Farklı Boyutlarıyla Kadın Girişimcilik*, Veritas Akademi, İstanbul, s.21, 2013.

Li, Jia, Zhang, Xiao, Xie, Junyan, Yang, Zhong, "The İmpact Of Gender Differece on Entrepreneurship: A Literature Review", *Proceesings of the 2008 IEEE ICMIT*, 570-575.

Li, Y. "Emotions and New Venture Judgment in China" *Asia Pacific Journal of Management*, 28,2011, 277-298.

Liu, Yiran; Li, Yong; Hao, Xiling; Zhang, Yuli, "Narcissism and learning from entrepreneurial failure", *Journal of Business Venturing*, 2019, 34, s.496–512

L., G.,, Naguraju, "Social Entrepreneurship and Evolution", Jornal of Emerging Technologies and Innovative Research, vol.5 no.11, November 2018, 591-600.

Malach-Pines, A. ve Schwartz, D. (2008). Şimdi onları görüyorsunuz, şimdi görmüyorsunuz: girişimcilikteki cinsiyet farklılıkları. Yönetim Psikolojisi Dergisi, 23 (7), 811–832.

Marangoz, Mehmet, *Girişimcilik*, Beta Basım A.Ş., İstanbul, 2009.

Marangoz, Mehmet ve Aydın, Ali Emre, "Girişimcilik Motivasyonları ve Engellerine İlişkin Algıların Girişimcilik Niyetine Etkisi: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, Yaz 2018, Cilt:13 Sayı:1, 69-78.

Mat, Salwah, Che, Maat,, Siti, Mistima, Mohd, Norhatta, "Identifying Factors That Affecting The Entrepreneurial Intention among Engineering Technology Students", *Procedia-Social and Behavioral Sciences 211,* 2015, 1016-1022.

Mate Sanchez Val, Mariluz, Lopez-Hernandez, Fernando, Fuentes, Christian, Camilo, Rodriugez, ''Geographical Factors and Business Failure: An Empirical Study From the Madrid Metropolitan Area'', Elsevier Journals, Volume 74, 2018, 275-283.

Mbhele, Thokozani, Patmond, "The Study of Venture Capital Finance and Investment Behaviour in Small and Medium-Sized Enterprises", SAJEMS NS 15, no:1, 2012, 94-111.

Menzies, TV, Diochon, M., Gasse, Y., ve Elgie, S., "Kanada'daki Kadın ve Erkek Girişimci Girişimcilerin Uzunlamasına Bir Çalışması: Özellikleri, Süreçleri ve Sonuç Farklılıkları", Uluslararası Girişimcilik ve Yönetim Dergisi, *2*(4), 2006, 441-453

Meydan, Cem H. ve Şeşen H., *Yapısal Eşitlik Modellemesi - AMOS Uygulamaları*. Detay Yayıncılık, Ankara, 2011.

Meydan, M. Caner, "Girişimciliğin Ölçülmesi: Türkiye İçin Bölgesel Girişimcilik Endeksi Önerisi", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, SBE, 2013.

Meunier, Fredic, Krylova, Yulia, Ramalho,Rita, "Women's Entrepreneurship", *Policy Research Working Paper 8242,* Nov. 2017, 1-26.

Morgan, John, Sisak, Dana, "Aspiring to Succeed: A Model of Entrepreneurship and Fear of Failure", Journal of Business Venturing, volume:31, 2016, 1-21.

Motoyama, Yasuyuki, Danley, Brian, ''The Ascent of America's High-Growth Companies: An Analysis of the Geography of Entrepreneurship''Kauffman The Foundation of Entrepreneurship, 2012, 1-36.

Mthembu, Anele, Barnard, Brian, "Social Entepreneurship: Objectives, Innovatioan, Implementation and Impact on Entrepreneurship", ResearchGate, https://www.researchgate.net/publication/331377805_Social_Entrepreneurship_objectives_innovation_implementation_and_impact_on_entrepreneurship , *(February 2019).*

Nancy, Roberts, "Public Entrepreneurship and Innovation", Policy Studies Rewiev, volume:11 no:1, 1992, 55-74.

Nefzi, Nabiha, "Fear of Failure and Entrepreneurial Risk Perception", *Sciendo International Journal of Entrepreneurial Knowledge*, Issue 2/2018, Volume 6, s.45-58.

Ngoasong, M. Z., "Digital Entrepreneurship in Emerging Economies: The role of ICTs and local context", *In: 42nd AIB-UKI Conference,* 16-18 Apr 2015, Manchester Metropolitan University, UK, 2015.

Nguyen, Cuong, "Demografic Factors, Family Background and prior Self-employment on entrepreneurial Intention- Vietnamese Business Students are Different: Why?", *Journal Of Global Entrepreneurship Research,* 8:10, 2018, 1-17.

Nielsen, Kristian, Freire Gibb, L. Carlos, "How Important is Geography for The Entrepreneurial Profile?", Comwell Rebild Bakker Conferance, 2010, 21-23.

Noguera, M., Alvarez, C., and Urbano, D. Socio-cultural factors and female entrepreneurship. International Entrepreneurship and Management Journal 9, 183-197, 2013.

Nowinski, Witold, Haddoud, Mohamed, Yacine, "The Role of Inspiring Role Models in Enchancing Entrepreneurial Intention", Journal of Business Research, Volume:96, 2019, 183-193.

Oğuztürk, Bekir, Sami, "Yenilik Kavramı ve Teorik Temelleri", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, cilt:8, sayı:2, 2003, 253-273.

Omerzel Gomezelj, D. and Kušce, I., "The influence of personal and environmental factors on entrepreneurs' performance", Kybernetes, Vol. 42 No. 6, 2013, pp. 906-927.

Önce, A. G. Marangoz, M. ve Erboy, N. "Ekonomik Büyüme ve Kalkınmada Girişimciliğin Rolü ve Önemi", International Conference On Eurasian Economies, Skopje – Macedonia, 2014.

Ören, K, ve Biçkes, M., "Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Potansiyeli Üzerindeki Etkileri (Nevşehir'deki Yüksek Öğrenim Öğrencileri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 16(3), 2011, 67–86.

Özdemir, Yasemin, Mazgal, Sercan, "Bir Kariyer Tercihi Olarak Girişimcilikte Dışsal Faktörlerin Etkisi: Sakarya Örneği", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi,* (7:1), 2012, 87-102.

Özdevecioğlu, Mahmut, Cingöz, Ayşe, "Soyal Girişimcilik ve Sosyal Girişimciler: Teorik Çerçeve", *Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi,* sayı:32, Ocak-Haziran 2009, 81-95.

Özdil, Tuncer, Yoğurtçu, Gökçe, Ünal, Uğur, "Girişimciliği Etkileyen Sosyo-Kültürel Etmenler (Kırgızistan ve Türkiye'deki Öğrencilerin Görüşlerinin Karşılaştırmasına Dayalı Bir Araştırma)", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi,* cilt.3 sayı.1, 2014, 73-103.

Pant, Sushil, Kumar, "Role of Famliy in Entrepreneurship Development in Napali Society", *The Journal of Nepalese Business Studies,* vol.9 no.1, December 2015, 37-47.

Parthasarathy N., Doboli, N., S., ve Paulus, P., B., "Entrepreneurship, Encyclopedia of Creativity, Elsevier, 2011.

Parthasarathy, R., Chenglei, H., & Aris, S., "Impact of Dynamic Capability on Innovation, Value Creation and Industry Leadership", IUP Journal of Knowledge Management, 9(3), 2011, 59-73.

Pauceanu, Alexandrina Maria, *Entrepreneurship in the Gulf Cooperation Council Guidelines for Starting and Managing Business*, Elsevier, London, 2016.

Porter, Dilwyn, Vamplew, Wray, "Entrepreneurship, Sport, and Hisory: An Overview", The International Journal of The History of Sport, DOI: 10.1080/09523367.2018.1544126, 31 January 2019, 1-16.

Ranwala, R.S., "Family Background, Entrepreneurship Specific Education and Entrepreneurial Knowledge in Venture Creation", *International Journal of Scientific and Research Publications,* vol.6 issue.9, September 2016, 495-501.

Ratten, Vanessa, Jajeddini, Kayhan, "Women's Entrepreneurship and Internationalization: Patterns and Trends", *International of Spciology and Social Policy,* vol.38 issue:9/10, 11 March 2018, 780-793.

Ricketts, Martin, "Theories of Entrepreneurship: Historical Development and Critical Assessment", The Oxford Handbook of Entrepreneurship September 2009, 1-18.

Roomi, MA, Harrison, P. ve Beaumont-Kerridge, J. (2009). İngiltere'de kadınların sahip olduğu küçük ve orta ölçekli işletmeler. *Küçük İşletmeler ve İşletme Geliştirme Dergisi, 16*(2), 270-288.

Rosenblatt, Zehava, De-Haan, Uzi, Erez, Miriam, "Gender and Effects of an Entrepreneurship TrainingProgramme on Entrepreneurial Self-efficacy and Entrepreneurial Knowledge Gain", *The International Journal of Entrepreneurship and Small Business,* vol.13 no.1, May 2011, 38-54.

Sabuhilaki, Behrooz, "Social Factors Affecting Entrepreneurship and Youth Employment", International Journal of Humanities and Cultural Studies, vol.3 issue1, June 2016, 1226-1236.

Sahinidis, Alexandros, G., Hyz, Alina, Vassiliou, Evangelos, E., "Factors Affecting Entrepreneurs' Intention to Start a New Venture: An Empirical Study", International Journal on Strategic Innovative Marketing, vol.1, 2014, 1-17.

Saifan, Samer, Abu "Social Entrepreneurship Definition and Boundaries", *Technology Innovation Management Review,* February 2012, 23-27.

Savoiu, G., Enterprise, Entrepreneur and Entrepreneurship. The Main Semantic Chain in Contemporary Economics. Limbaj Si Context, 2(1), 65, 2010.

Shah, Rajiv, Zhijie Gao and Harini Mittal, "Innovation, Entrepreneurship, and The Economy in the US, China, and India", Academic Press, 2015.

Shamsudin, A. S.; Adelaja, A. A. ve Minai, M. S., Conceptualızıng The Effect Of Entrepreneurıal Educatıon And Industrıal Interface Mıx In Enhancıng The Entrepreneurıal Intentıon Amongst Graduates, *Journal of Entrepreneurship Education*, 21 (3), 2018.

Sharma, Lalit, Madan, Pankaj, "Effect of Individual Factors on Youth Entrepreneurship- A Study of Uttarakhand State, India", Journal of Global Entrepreneurship Research, 2:3, 2014, 1-17.

Sharma, Priyanka , "Women Entrepreneurship Development in India", Global Journal of Management and Business Stıdies, vol.3 no.4, 2013, 371-376.

Sharma, Yogita, "Women Entrepreneurship in India", *IOSR Journal of Business and Management*, vol.15 issue 3, Nov.-Dec. 2013,09-14.

Sosyal, Abdullah, "Kadın Girişimcilerin Özellikleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve İş Kuracak Kadınlara Öneriler: Kahramanmaraş İlinde Bir Araştırma". *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, Nisan 2010, 5(1), 71- 95

Sosyal, Abdullah, "Kamu Girişimciliği", Girişimcilik: Temel Kavramlar, Girişimcilik Türleri, Girişimcilikte Güncel Konular, Siyahinci Akademi, İstanbul, 2015, 129-144.

Sökmen, Alev, Ekmekçioğlu, Emre, Burak, "İç Girişimcilik, Adana'daki Tekstil Üreticileri Üzerine Bir Araştırma", *ResearchGate*, Eylül 2015, 268-281.

Stam, Erik, "Entrpreneurship, Evolution and Geography", The Papers on Economics and Evoulotion, Volume: 9, Issue: 7, 2014, 1-22.

Stamboulis, Yeoryios and Achilleas Barlas, "Entrepreneurship Education Impact on Student Attitudes", The International Journal of Management Education, Volume 12, Issue 3, November 2014, Pages 365-373.

Stefanovic, Suzana, Stosic, Danijela, "Age and Education as Determinants of Entrepreneurship", *Economics and Organization*, vol.9 no.3, 2012, 327-339.

Stephan Robbins , Timothy A. Judge Örgütsel Davranış - Organizational Behavior, Çevirmen: İnci Erdem Yayınevi : Nobel Akademik Yayıncılık, 2015.

Syam, Husain, Madubun, Jusuf, Norwawati, Akib Haeder, "Public Entrepreneurship Perspective in Management of The Limboto Lake in Gorontalo Regency, Indonesia", Acedemy of Entrepreneurship Journal, volume:24, issue:4, 2018, 1-10.

Şen, Erdal, Aslan, İlker, "Girişimcilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimi Üzerine Etkisi", *Journal of Social and Humanities Sciences Research,* vol.4/issue.15, 2017, 1847-1855.

Şeşen, Harun, Basım, H., Nejat, "Demografik Faktörler ve Kişiliğin Girişimcilik Niyetine Etkisi: Spor Bilimleri Alanında Öğrenim Gören Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma", Ege Akademik Bakış Dergisi, cilt:12, özel sayı, 2012, 21-28.

Tağ, Mehmet Nasih ve Köroğlu, Tülin, "Yenilikçi Girişimciliğin Bireysel ve Kurumsal Dinamikleri: Çok-Düzeyli Analiz", *İşletme Araştırmaları Dergisi,* 11 (1), 2019, 408-426.

Taşkın, Çağatan, Öztürk, Onur, Karadamar, Ahmet, Akif, "Girişimcilik Kişiliğinin Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisi", *Kırklareli Üniversitesi İİBF Dergisi,* cilt.7 sayı.3, 21-34.

Thornton, Patrica, H., Ribeiro-Soriano, Domingo, Urbano, David, "Socio-Cultural Faktors and Entrepreneurial Activity: An Overview", International Small Business Journal, 29(2), April 2011, 105-118.

Thurik, Roy, Sander Wennekers, "Entrepreneurship, Smaal Business end Economic Growth", *Journal of Small Business and Enterprise Development,* Vol.11, No.1, 2004.

Toma, SorinGeorge, Ana-Maria Grigore, Paul Marinescu, "Economic Development and Entrepreneurship", *Procedia Economics and Finance*, 8, 2014, 436-443.

Turgut, Hakan, "Algılanan Örgütsel Desteğin İşletme Performansına Etkisinde İç Girişimciliğin Aracılık Rolü", *İşletme Araştırmaları Dergisi,* 2014, 29-62.

Türker, Duygu, Sönmez Selçuk, Senem, "Which Factors Affect Entrepreneurial Intention of University Students?" *Journal of European Industrial Training,* vol.33 no.2, 2009, 142-159.

Uçkun, Nurullah, Girginer, Nuray, "Girişimciliği Etkileyen Faktörler: Eskişehir Organize Sanayi Bölgesindeki Metal Sektörü Girişimcilerine Yönelik Bir Uygulama", *Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi,* cilt.1 sayı.1, Haziran 2012, 97-113.

Uluköy, Metin, Demireli, Cemalettin, "Cinsiyetin Girişimcilik Özellikleri Üzerine Etkisi: Erkek Girişimcilik ve Kadın Girişimciliğin Karşılaştırmalı Analizi", *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi,* sayı.22, 2014, 46-55.

Ülgen, Beliz; Aktaş, Ebru; Aslan, Elif Hayrullah, "Kadın Girişimcilerin "Güç Mesafesi" Ve "Belirsizlikten Kaçınma" Kültürel Boyutlarına İlişkin Algılarının Değerlendirilmesi" *İstanbul Ticaret Üniversitesi Girişimcilik Dergisi*, Yıl:1 Sayı:1 Bahar 2017/1, s.27-71.

Vatansever, Çiğdem, "Türkiye'de Bir Yetkinlik Olarak Girişimcilik", *Namık Kemal Üniversitesi Balkan Sosyal Bilimler Dergisi,* cilt.1 sayı.2, 2012, 1-9.

Verheul, I., Thurik, R., Grilo, I., & van der Zwan, P., "Tercihlerin Açıklanması ve Serbest Mesleğe Fiili Katılım: Cinsiyet ve Girişimci Kişilik", *Ekonomik Psikoloji Dergisi, 33*(2), 2012, 325–341.

Wilson, F., Kickul, J., & Marlino, D., "Cinsiyet, Girişimcilik Öz Yeterliği ve Girişimcilik Kariyer Niyetleri: Girişimcilik Eğitimi İçin Çıkarımlar, *Girişimcilik: Teori ve Uygulama, 31* (3), 2007, 387-406.

Women's Entrepreneurship Development, International Labour Organisation, Switzerland, March 2016.

Yavaş, Ö. ve Demiralay, T. "Gelişmekte Olan Ülkelerde Hizmet Sektöründe Girişimcilik Potansiyeli: Türkiye İle Seçilmiş Ülke Gruplarının Karşılaştırılması", *4. Uluslararası Girişimcilik Kongresi,* Celal Bayar Üniversitesi & Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, ss.139-147, 2012.

Yelkikalan, Nazan, Akatay, Ayten, Yıldırım, Hacı, Mehmet, Karadeniz, Yasin, Köse, Can, Koncagül, Öznur, Özer, Eray, "Dünya ve Türkiye Üniversitelerinde Girişimcilik Eğitimi: Karşılaştırmalı Bir Analiz", KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, sayı:12, cilt:19, 2010, 51-59.

Yener, Serdar, "İktisadi Kurumlar ve Girişimcilik", Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, cilt:2, sayı:1, Ocak-Haziran 2018, 13-38.

Yılmaz, Yaşar; Seydinbekuli, Asan Dosmahanbet; Abishov, Nurzhan, "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinde Ailesel Özelliklerin Etkisi: Ahmet Yesevi Uluslararası Türk- Kazak Üniversitesinde Bir Alan Araştırması", *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 5, 2014, 11-24.

Zahra, Shaker A., Mike Wright, Understanding the Social Role of Entrepreneurship, *Journal of Management Studies*, 53:4, June 2016, 610-629.

Zengin, Nurdan, Çelik, Okan, "Çevresel Faktörlerin Girişimcilik Üzerindeki Etkileri", *Academia,* 2017, 1-29.

Zhank, Ting, Acs, Zoltan, "Age and Entrepreneurship: Nuances from Entrepreneur types and Generation Effects", *Small Bus Econ,51.,* 2018, 773-809.

Zhao, Fank, Coller, Alan, "Digital Entrepreneurship: Research and Practice", 9th Annual Conference of the EuroMed Academy of Business, Innovation, Entrepreneurship amd Digital Ecosystems ISBN:978-9963-711-43-7, 2016, 2173-2182, https://www.researchgate.net/publication/309242001_Digital_Entrepreneurship_Research_and_Practice .

İNTERNET KAYNAKLARI

Global Entrepreneurship Monitor Manuel Report, 2017, s.7

GEM Womens Entrepreneurship 2016/2017 Report, s. 74/78

https://www.gemconsortium.org/data, Erişim Tarihi: 05.03.201

https://www.thegedi.org/theinstitute, Erişim Tarihi: 06.03.2019

https://thegedi.org/global-entrepreneurship-and-development-index,Erişim Tarihi:15.04.2019

http://www.oecd.org/sdd/business-stats, Erişim Tarihi: 06.03.2019

https://www.socialentsindex.co.uk/the-index, Erişim Tarihi: 02.03.2019

https://data.worldbank.org/indicator, https://biruni.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 17.02.2019

http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=istendeks, Erişim Tarihi: 17.02.2019

http://www.fraserinstitute.org, Erişim Tarihi: 15.02.2019

http://www.weforum.org, Erişim Tarihi: 15.02.2019

http://www.socialprogress.org, Erişim Tarihi: 20.02.2019

http://www.gemconsortium.org, Erişim Tarihi: 20.02.2019

http://www.hurriyet.com, Erişim Tarihi: 22.02.2019

http://www.itu.int, Erişim Tarihi: 17.02.2019

https://publicadministration.un.org, Erişim Tarihi: 17.02.2019)

http://www3.weforum.org, Erişim Tarihi: 17.02.2019

https://epi.envirocenter.yale.edu/, Erişim Tarihi: 17.02.2019

https://germanwatch.org/en, Erişim Tarihi: 18.02.2019

https://hbr.org/2018/04/how-fear-helps-and-hurts-entrepreneurs, Erişim Tarihi: 20.02.2019

https://data.worldbank.org/indicator/sp.pop.totl, Erişim Tarihi: 28.04.2019

www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2018.pdf, Erişim Tarihi: 25.04.2019

https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr, Erişim Tarihi: 01.05.2019

www.hofstede-insights.com/product/compare-countries, Erişim Tarihi: 22.04.2019

EK-1

VERİSİNE ULAŞILABİLEN VE ANALİZE DAHİL EDİLEN ÜLKELER

ÜLKE	ÜLKE
ABD	Güney Kıbrıs
Almanya	Lübnan
Angola	Lüksemburg
Arjantin	Madagaskar
Avusturya	Mısır
Birleşik Arap Emirlikler	Panama
Brezilya	Peru
Bulgaristan	Polonya
Çin	Porto Riko
Endonezya	Rusya
Fas	Slovakya

Fransa	Slovenya
Guatemala	Sudan
Güney Kore	Suudi Arabistan
Hırvatistan	Şili
Hindistan	Tayland
Hollanda	Türkiye
İngiltere	Uruguay
İran	Yunanistan
İrlanda	
İspanya	
İsveç	
İsviçre	
İtalya	
Japonya	
Kanada	
Katar	
Kolombiya	

01.06.2019

ÖZGEÇMİŞ

1987 yılında Edirne'nin Havsa İlçesinde doğdum. Babam çiftçi, annem tarım işçisi emeklisi. Bir kardeşim var.

2005 yılında Edirne Anadolu Lisesi Yabancı Dil Bölümünden mezun oldum. 2006'da Trakya Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksek Okulu Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Bölümüne kaydolup 2011 yılında bitirdim. İkinci lisansım olan Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesini de 2013 yılında tamamlayıp 2014'te Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsi Girişimcilik Anabilim dalında Yüksek Lisans Eğitimime başladım.

2008 yılından beri B-A2 sınıfı sürücü belgem var. 2010, 2011 yıllarında yanancı dilimi geliştirmek için Edirne Odak Dil Kursuna gittim. Askerliğimi acemilik Kütahya'dan sonra 2013 yılında Eskişehir'de kısa dönem piyade er olarak yaptım.

Lisans eğitim yıllarımda tatil dönemlerine denk gelen zamanlarda kısa süreli iş tecrübelerimin ardından 2014 yılının Haziran ayında Hamzabeyli Setur Duty Free mağazasında işe başladım. Yüksek lisans ders aşamasında bir dönem ayrılıp 2019 da tekrar; bu sefer Kapıkule Setur Duty Free mağazasında işe döndüm ve halen çalışmaktayım.

Evcil hayvan beslemekten ve onlarla vakit geçirmekten hoşlanırım. Türkü ve rock müzik dinlerim.

Ferhat DENİZ
22ferhatdeniz@gmail.com